

Vlaanderen
is ruimte & milieu

HANDHAVINGSRAPPORT RUIMTELIJKE ORDENING 2017

VHRM

VLAAMSE HOGE
HANDHAVINGSRAAD VOOR
RUIMTE & MILIEU

VOORWOORD

Met het decreet van 25 april 2014 betreffende de handhaving van de omgevingsvergunning, kortweg het Handhavingsdecreet, werd de Vlaamse Hoge Raad voor de Milieuhandhaving omgevormd tot de Vlaamse Hoge Handhavingsraad voor Ruimte en Milieu (VHRM) en kreeg de VHRM de opdracht om ook voor de materie Ruimtelijke Ordening een jaarlijks handhavingsrapport op te stellen.

Voor u ligt reeds het derde handhavingsrapport ruimtelijke ordening. Naar analogie met de 2 vorige rapporten wordt op cijfermatige wijze een overzicht van de handhavingsactiviteiten inzake ruimtelijke ordening gegeven.

Het Handhavingsdecreet trad op 1 maart 2018 volledig in werking. Dit heeft enerzijds tot gevolg dat ook dit handhavingsrapport over 2017 rapporteert over het gebruik van het voormalige instrumentarium en zich inzake sanctioenering nog beperkt tot de gerechtelijke handhaving en de administratieve geldboete bij doorbreking van stakingsbevelen. Anderzijds houdt dit in dat het volgende handhavingsrapport ruimtelijke ordening de inzet van de nieuwe instrumenten zal weergeven en ook de bestuurlijke handhaving voor een eerste keer in kaart zal kunnen brengen.

De VHRM heeft zich in 2017 verder gefocust op de integratie van ruimtelijke ordening in zijn werkzaamheden en rapportering. Een belangrijk voorbeeld hiervan is dat in 2017 werd beslist om in 2018 een studie uit te besteden voor de inhoud en opmaak van een geïntegreerd handhavingsrapport Omgeving, dat zowel de rapportering van milieu als deze inzake ruimtelijke ordening zal bevatten. Met deze studie, waarvan de oplevering wordt voorzien voor eind 2018, hoopt de VHRM het hele proces van de rapportering te verbeteren, de inhoud verder te verfijnen en de output beter weer te geven. Over de activiteiten van de VHRM aangaande ruimtelijke ordening in 2017 wordt in het nieuwe hoofdstuk 6 uitgebreid gerapporteerd.

Tot slot rest mij ook dit jaar de verschillende actoren te bedanken voor het aanleveren van de nodige informatie en het bijdragen tot de inhoudelijke analyse van de data en de algemene aanbevelingen. Het in kaart brengen van het handhavingslandschap inzake ruimtelijke ordening is noodzakelijk voor het ontdekken van aandachtspunten en het aanzetten tot noodzakelijke beleidswijzigingen. Dit handhavingsrapport vervult opnieuw dergelijke rol. Ik wens u dan ook veel leesplezier.

Prof. Dr. Michael G. Faure LL.M.

Voorzitter Vlaamse Hoge Handhavingsraad voor Ruimte en Milieu

INHOUD

1	INLEIDING	7
1.1	DECREET VAN 25 APRIL 2014 BETREFFENDE DE HANDHAVING VAN DE OMGEVINGSVERGUNNING	7
1.2	METHODOLOGIE EN RELEVANTIE HANDHAVINGSRAPPORT RUIMTELIJKE ORDENING 2017	8
1.2.1	Werkwijze	8
1.2.2	Structuur	8
1.2.3	Kanttekeningen	9
1.3	HANDHAVINGSBELEID RUIMTELIJKE ORDENING	10
2	EVALUATIE VAN HET HANDHAVINGSBELEID RUIMTELIJKE ORDENING	11
2.1	EVALUATIE VAN HET GEWESTELIJKE HANDHAVINGSBELEID RUIMTELIJKE ORDENING	11
2.1.1	Gewestelijke Inspectie Ruimtelijke Ordening – afdeling Handhaving, departement Omgeving: inspecteurs en verbalisanten	11
2.1.2	Inspanningen met betrekking tot handhavingstaken Ruimtelijke Ordening	12
2.2	EVALUATIE VAN HET GEVOERDE HANDHAVINGSBELEID RUIMTELIJKE ORDENING DOOR DE POLITIE	14
2.2.1	Algemeen	14
2.2.2	Evaluatie van het gevoerde handhavingsbeleid Ruimtelijke Ordening door de Lokale politie	14
2.3	EVALUATIE VAN HET GEVOERDE LOKALE HANDHAVINGSBELEID RUIMTELIJKE ORDENING	18
2.3.1	Respons	18
2.3.2	Handhaving Ruimtelijke Ordening als prioriteit bij de gemeenten	19
2.3.3	Verbalisanten voor lokale handhaving ruimtelijke ordening	19
2.3.4	Tijdsbesteding door het eigen gemeentelijke personeel aan handhavingsactiviteiten	21
2.3.5	Controles RO uitgevoerd door de gemeentelijke verbalisanten	22
2.4	EVALUATIE VAN HET GEVOERDE HANDHAVINGSBELEID RUIMTELIJKE ORDENING DOOR INTERGEMEENTELIJKE VERENIGINGEN	25
2.5	EVALUATIE VAN DE WERKING VAN DE HOGE RAAD VOOR HET HANDHAVINGSBELEID	25
2.5.1	Soorten adviezen en verzoeken	25
2.5.2	Aantal dossiers gekwalificeerd naar de bevoegdheden van de HRH in 2017	26
2.5.3	Adviezen over de herstelvorderingen gekwalificeerd naar aanvrager in 2017	26
2.5.4	Evaluatie van de adviezen betreffende de herstelvorderingen in 2017	27
3	EVALUATIE VAN DE INZET VAN DE AFZONDERLIJKE HANDHAVINGSINSTRUMENTEN RUIMTELIJKE ORDENING	29
3.1	CONTROLES WAAR EEN OVERTREDING WERD VASTGESTELD	30
3.2	CONTROLES ZONDER VERDERE ACTIE	31
3.3	CONTROLES WAARVAN HET VERVOLGTRAJECT ONBEKEND IS	32
3.4	EVALUATIE VAN HET INSTRUMENT WAARSCHUWING/ “WIJZEN OP WETTELIJKE VERPLICHTINGEN”	33
3.5	EVALUATIE VAN HET INSTRUMENT AANMANING	34
3.6	EVALUATIE VAN HET INSTRUMENT ‘PROCES-VERBAAL’	35
3.7	EVALUATIE VAN HET INSTRUMENT ‘BEVEL TOT STAKING’	36
3.8	EVALUATIE VAN HET INSTRUMENT ‘MINNELIJKE SCHIKKING’	37
3.9	EVALUATIE VAN HET INSTRUMENT ‘HERSTELVORDERING’	37
3.10	EVALUATIE VAN DE UITVOERING VAN DE GERECHTELIJK OPGELEGDE HERSTELMAATREGEL	37
3.11	CASES	39

4	EVALUATIE VAN HET VLAAMSE SANCTIONERINGSBELEID RUIMTELIJKE ORDENING	43
4.1	EVALUATIE VAN HET BESTUURLIJK SANCTIONERINGSBELEID RUIMTELIJKE ORDENING	43
4.1.1	Gemeentelijke administratieve sanctie	43
4.1.2	Administratieve geldboeten in het kader van de stakingsbevelen	43
4.1.3	Bestuurlijke geldboeten - Handhavingsdecreet	44
4.2	EVALUATIE VAN HET STRAFRECHTELIJK SANCTIONERINGSBELEID RUIMTELIJKE ORDENING	44
4.2.1	Parketmagistraten Ruimtelijke Ordening	44
4.2.2	Context cijfergegevens	45
4.2.3	Instroom	46
4.2.4	Vooruitgangsstaat	48
4.2.5	Motieven tot seponeren	52
5	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	55
5.1	CONCLUSIES	55
5.1.1	Handhavingsbeleid	55
5.1.2	Evaluatie van de inzet van de afzonderlijke handhavingsinstrumenten ruimtelijke ordening	57
5.1.3	Sanctionering	58
5.2	Aanbevelingen	59
5.2.1	Inspanningen van de handhavingsactoren Ruimtelijke Ordening	59
5.2.2	Instrumenten	61
5.2.3	Sanctionering	62
5.2.4	Monitoring	63
6	ACTIVITEITEN INZAKE RUIMTELIJKE ORDENING VAN DE VLAAMSE HOGE HAND- HAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU IN 2017	65
6.1	Natraject Congres 'Klantgericht Handhaven'	65
6.2	Studie Informatie-uitwisseling	65
6.3	Congres Informatie-uitwisseling	66
6.4	Opmaak Handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening 2016	67
6.5	Integratie milieu en ruimtelijke ordening	67
6.6	Studie 'Handhavingsrapport Omgeving'	67
6.7	Tools en leidraden voor de handhavers	68
6.8	Monitoring	68
6.9	Communicatie, intern en extern	69
7	BIJLAGEN	71
7.1	LIJST MET AFKORTINGEN	71
7.2	LIJST VAN TABELLEN	72
7.3	LIJST VAN Grafieken	73
7.4	Lijst van responderende gemeenten	74
7.5	Lijst van responderende politiezones	76
7.6	CODE VAN GOEDE PRAKTIJK – AANPAK INBREUKEN RUIMTELIJKE ORDENING, VERSIE JANUARI 2015	77
COLOFON		115

1 INLEIDING

1.1 DECREET VAN 25 APRIL 2014 BETREFFENDE DE HANDHAVING VAN DE OMGEVINGSVERGUNNING¹

Met het decreet van 25 april 2014 betreffende de handhaving van de omgevingsvergunning (handhavingsdecreet) werd de verplichting tot opmaak van een globale evaluatie van het handhavingsbeleid inzake ruimtelijke ordening voor het eerst opgelegd. Voordien bestond de verplichting tot rapportering inzake handhaving ruimtelijke ordening slechts fragmentair, in het bijzonder wat de werking van de Hoge Raad voor het Handhavingsbeleid (HRH) betreft. Daarnaast maakte de Gewestelijke Inspectie Ruimtelijke Ordening sinds 1998 jaarlijks een cijfermatige tabel met informatie over de handhavingsactiviteiten inzake ruimtelijke ordening, gebaseerd op de data die haar ter beschikking stonden.

Naar analogie met het beleidsdomein milieu werd in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO) een artikel 6.1.3.§2 ingeschreven dat aan de VHRM de opdracht geeft om jaarlijks een handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening op te stellen. Volgens deze decretale bepaling dient het handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening minstens volgende onderdelen te omvatten:

1° een algemene evaluatie van het in het afgelopen kalenderjaar gevoerde gewestelijke handhavingsbeleid;

2° een specifieke evaluatie van de inzet van de afzonderlijke handhavingsinstrumenten;

3° een overzicht van de gevallen waarin, binnen de gestelde termijn, geen uitspraak werd gedaan over de beroepen tegen besluiten houdende bestuurlijke maatregelen;

4° een evaluatie van de beslissingspraktijk van de parketten inzake het al dan niet strafrechtelijk behandelen van een vastgesteld stedenbouwkundig misdrijf;

5° een overzicht en vergelijking van het door de gemeenten gevoerde handhavingsbeleid;

6° een inventaris van de inzichten die tijdens de handhaving werden opgedaan en die kunnen worden aangewend ter verbetering van de regelgeving, beleidsvisies en beleidsuitvoering;

7° aanbevelingen voor de verdere ontwikkeling van het handhavingsbeleid.

Bovenstaand derde punt heeft betrekking op de bestuurlijke handhaving die is ingevoerd met het handhavingsdecreet maar pas in werking is getreden in 2018. Over dat punt zal dus nog niet worden gerapporteerd in dit rapport. In het toekomstige Handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening 2018 zal kunnen worden gerapporteerd over de eerste gegevens in het kader van de volledige inwerkingtreding van het handhavingsdecreet.

---

¹ Publicatie Belgisch Staatsblad 27 augustus 2014

1.2 METHODOLOGIE EN RELEVANTIE HANDHAVINGSRAPPORT RUIMTELIJKE ORDENING 2017

1.2.1 Werkwijze

Het opzet van het handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening is om aan de hand van cijfermatige gegevens een concreet beeld te bieden van het handhavingsbeleid Ruimtelijke Ordening dat in het Vlaamse Gewest werd uitgevoerd van 1 januari 2017 tot en met 31 december 2017.

Om aan dit doel – en de decretaal bepaalde vereisten – te voldoen, hanteert de VHRM bevragsfiches met het oog op de bevraging van de handhavingsactoren Ruimtelijke Ordening, naar analogie van de werkwijze die wordt gehanteerd voor de opmaak van de milieuhandhavingsrapporten. Aan de hand van deze bevragsfiches werd onder meer gepeild naar het aantal voltijdse equivalenten (VTE) die voor handhaving werden ingezet en naar hun respectievelijke taak in dat proces. Ook werd gevraagd naar het aantal uitgevoerde controles tussen 1 januari 2017 en 31 december 2017 en het resultaat van deze controles.

De volgende actoren werden bevragd over hun activiteiten inzake de handhaving van ruimtelijke ordening tussen 1 januari 2017 en 31 december 2017²:

- ▶ de afdeling Handhaving van het departement Omgeving (Inspectie en Handhaving Ruimtelijke Ordening);
- ▶ de Hoge Raad voor het Handhavingsbeleid (HRH)³;
- ▶ de Lokale politie;
- ▶ de Federale politie;
- ▶ de steden en gemeenten;
- ▶ de intergemeentelijke verenigingen;
- ▶ het Openbaar Ministerie.

De resultaten van deze bevragsfiches werden verwerkt zodat een schematische voorstelling in tabellen en grafieken mogelijk werd. Vervolgens hebben de leden van de VHRM-werkgroep Milieu & Ruimtelijke Ordening en de leden, vertegenwoordigers en plaatsvervangers de VHRM deze cijfergegevens geduid.

1.2.2 Structuur

Decretaal wordt bepaald over welke onderwerpen er minimaal moet worden gerapporteerd. Voor de opmaak van dit Handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening werd, zoals aangegeven, ook gewerkt met digitale bevragsfiches voor de handhavingsactoren, naar analogie met de bevraging in het kader van de jaarlijkse milieuhandhavingsrapporten. Net zoals in het milieuhandhavingsrapport, is er gekozen om een andere volgorde te hanteren dan de opsomming in het handhavingsdecreet.

De focus van hoofdstuk 2 ligt voornamelijk op de inspanningen van de handhavingsactoren. Er wordt een evaluatie geboden van het in het afgelopen kalenderjaar gevoerde handhavingsbeleid door de Gewestelijke Inspectiedienst Ruimtelijke Ordening, de politie, de steden en gemeenten en de intergemeentelijke verenigingen. Cijfermatig wordt onder meer het aantal VTE's dat per actor wordt ingezet voor handhavingstaken en het aantal controles uitgevoerd in 2017, weergegeven. Dit maakt het mogelijk om een beeld te krijgen van het gemiddeld aantal controles dat per bevoegde actor werd uitgeoefend. De aanleiding voor het voeren van een controle wordt ook in beeld gebracht: een klacht of op eigen initiatief, of op vraag van een andere overheidsdienst. De evaluatie van de werking van de Hoge Raad voor het Handhavingsbeleid wordt in een apart onderdeel in dit hoofdstuk besproken. De adviezen met betrekking tot de herstellvorderingen komen aan bod. In dat kader wordt het globale kader van de herstellvorderingen in Vlaanderen in beeld gebracht.

In hoofdstuk 3 ligt de nadruk op het gebruik van de afzonderlijke handhavingsinstrumenten inzake de ruimtelijke ordening ten aanzien van het aantal controles waar al dan niet een overtreding werd vastgesteld. De instrumenten in de bevragsfiches zijn het proces-verbaal, het stakingsbevel, de waarschuwing en de aanmaning.

2 Het Agentschap voor Natuur en Bos werd, ondanks het feit dat dit agentschap ook vaststellingsbevoegdheden hebben inzake ruimtelijke ordening, niet bevragd voor de opmaak van dit handhavingsrapport.

3 De Hoge raad voor het Handhavingsbeleid wordt 'Hoge Raad voor de Handhavingsuitvoering' vanaf de inwerking-treding van het handhavingsdecreet, art.61

De mogelijkheid tot opleggen van bestuurlijke geldboeten en maatregelen zoals voorzien in het handhavingsdecreet, was nog niet in werking getreden in 2017. Deze instrumenten komen derhalve niet aan bod in dit handhavingsrapport dat over 2017 handelt.

Hoofdstuk 4 'Evaluatie van het Vlaams sanctioneeringsbeleid' geeft vervolgens een overzicht van de opgelegde administratieve geldboetes naar aanleiding van het doorbreken van een stakingsbevel en het in het afgelopen kalenderjaar gevoerde vervolgingsbeleid door het Openbaar Ministerie. De gemeentelijke administratieve sancties maken geen deel uit van het handhavingsdecreet en zullen bijgevolg niet verder in dit hoofdstuk worden besproken.

In hoofdstuk 5 wordt getracht om een inventaris op te stellen van de inzichten die tijdens de handhaving werden opgedaan. Die kunnen worden aangewend ter verbetering van de regelgeving inzake de ruimtelijke ordening, de beleidsvisies en de beleidsuitvoering. Daarnaast worden aanbevelingen geformuleerd voor de verdere ontwikkeling van het handhavingsbeleid inzake de ruimtelijke ordening. Die aanbevelingen zijn gebaseerd op conclusies uit de cijfers van 2017.

In hoofdstuk 6 wordt een overzicht gegeven van de eigen werkzaamheden van de VHRM in 2017 inzake ruimtelijke ordening. Zowel tijdens de plenaire vergaderingen als in de werkgroepen werden activiteiten verricht die de handhaving in het Vlaamse Gewest ten goede zouden kunnen komen. Deze activiteiten kunnen worden gekaderd in het strategische en operationele plan van de VHRM, maar kunnen tevens worden gerelateerd aan bepaalde aanbevelingen die de VHRM formuleerde in voorgaande rapporten.

1.2.3 Kanttekeningen

Daar de bevraging cijfermatig was en geen contextgegevens werden opgevraagd, kan dit ruimte laten voor interpretatie. Dit probleem wordt echter ondervangen door de inhoudelijke analyse van de cijfers door de leden van de VHRM-werkgroep Milieu & Ruimtelijke Ordening en de leden, vertegenwoordigers en plaatsvervangers van de VHRM.

In tweede instantie dient te worden gewezen op het feit dat dit handhavingsrapport is gebaseerd op bevragingsfiches gericht aan de handhavingsactoren. Hoewel de verschillende relevante actoren officieel werden aangeschreven en een medewerkingsverplichting bestaat voor de actoren die deel uitmaken van het Vlaamse Gewest, kan er geen 100% respons-

graad worden opgetekend. Desalniettemin kan er wel een stijgende responsgraad worden waargenomen ten opzichte van het vorige handhavingsrapport. De cijfers in het huidige rapport kunnen als redelijk representatief worden geacht gelet op een responsgraad van 71% voor de politiezones en 87% voor de gemeenten. Daarnaast hebben de verschillende handhavingsactoren, ondanks ze dezelfde bevoegdheden hebben, niet steeds dezelfde vragen in de bevragingsfiches ontvangen, hetgeen echter cruciaal is voor een overzichtelijke en eenduidige rapportering in dit rapport. Dit dient in de komende bevragingen te worden verfijnd. Een eerste stap hiertoe was de opmaak van een glossarium dat werd meegestuurd met de bevraging en definities bevatte van een aantal voor de bevraging relevante begrippen. Een belangrijk aandachtspunt in het kader van monitoring en rapportering is immers het gebruik van een eensluitende terminologie. Dit gegeven dient zeker nader te worden onderzocht en verfijnd naar aanloop van de opmaak van de volgende rapporten. Er dient bijvoorbeeld concreet te worden bepaald wat onder de term "een controle" wordt verstaan, aangezien bepaalde handhavingsactoren dit momenteel opsplitsen door een onderscheid te maken tussen initiële controles en navolgende controles, terwijl een controle evenzeer kan worden geïnterpreteerd als het geheel van acties en inspecties waarbij wordt nagegaan bij een rechtspersoon en/of een natuurlijke persoon die gehouden is aan wettelijke verplichtingen, of die rechtspersoon of natuurlijke persoon ook daadwerkelijk deze wettelijke verplichtingen naleeft. De wijze waarop de term werd geïnterpreteerd bij het invullen van de vragenlijst, heeft natuurlijk een onmiskenbare impact op de meerwaarde van de uiteindelijke gegevens.

Dit handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening kent dus onvermijdelijk zijn grenzen. Het geeft wel de grote lijnen weer van een globale evaluatie van het handhavingsbeleid Ruimtelijke Ordening in het Vlaamse Gewest en wil op deze wijze een meerwaarde bieden voor beleidsmakers en voor de betrokken handhavingsactoren.

De VHRM heeft in 2018 een studie uitbesteed die als doel heeft de opmaak en de inhoud van zowel het milieuhandhavingsrapport als het handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening te optimaliseren en de opmaak van een geïntegreerd Handhavingsrapport Omgeving te initiëren.

De evaluaties in dit rapport dienen te worden gekaderd in de versie van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening zoals deze van toepassing was in 2017.

1.3 HANDHAVINGSBELEID RUIMTELIJKE ORDENING

Het Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2014-2019⁴ bevat de ambitie voor een efficiëntieverhoging bij de handhaving, evenals het verhogen van de samenwerking en afstemming tussen alle diensten die als taak hebben om Vlaamse regelgeving te handhaven en overtredingen te beteugelen. Er wordt gestreefd naar een stroomlijning van de procedures in de bestaande Vlaamse handhavingsregelingen.

Verder worden in het kader van de modernisering van het instrumentarium en de creatie van een nog efficiëntere overheid de beleidslijnen en –prioriteiten van de handhaving van de omgevingsvergunning verder uitgewerkt in het handhavingsprogramma. Daarin wordt ook aangegeven hoe de instrumenten van bestuurlijke handhaving optimaal kunnen worden ingezet. Tevens wordt er gestreefd naar een oplossingsgerichte en klantvriendelijke omgevingsadministratie waarbij de administraties oplossingen aanreiken en faciliteren om een project vooruit te helpen en fungeren als kenniscellen die meewerken aan het vormen van draagvlak, steeds met het oog op het algemeen belang. Ook op het vlak van handhaving dient de redelijkheid te primeren en staan oplossingsgerichtheid en klantvriendelijkheid centraal. Het decretaal kader waarbinnen wordt gewerkt, dient deze oplossingsgerichte manier van werken te ondersteunen.

De beleidsnota Omgeving 2014-2019 van Vlaams minister Joke Schauvliege⁵ legt strategische en operationele doelstellingen inzake handhaving ruimtelijke ordening vast. Specifiek voor handhaving is de strategische doelstelling 3 “Eenvoudige en doeltreffende instrumenten” zoals verder geconcretiseerd in operationele doelstelling 14. “Verdere uitbouw gericht handhavingsbeleid” van belang.⁶ Naast de hierboven vermelde principes uit het Regeerakkoord, wordt de nadruk gelegd op gerichte en rechtvaardige handhaving. Het voorkomen van bouw misdrijven en het zo vroeg mogelijk optreden tegen bouw misdrijven zijn belangrijke beleidsdoelstellingen evenals het streven naar een zo spoedig mogelijk herstel mocht het bouw misdrijf toch gepleegd zijn. De basis voor samenwerking tussen de gewestelijke en de lokale overheid wordt gevormd door het subsidiariteitsprincipe.

---

4 <https://ebl.vlaanderen.be/publications/documents/60797>

5 <https://ebl.vlaanderen.be/publications/65581>

6 Beleidsnota 2014-2019 Omgeving, p.26-28

2 EVALUATIE VAN HET HANDHAVINGSBELEID RUIMTELIJKE ORDENING

In dit hoofdstuk wordt een evaluatie van het Vlaamse handhavingsbeleid Ruimtelijke Ordening van 1 januari 2017 tot en met 31 december 2017 weergegeven. Het betreft een rapportering inzake de handhavingsactiviteiten van de verschillende gewestelijke actoren in 2017.

2.1 EVALUATIE VAN HET GEWESTELIJKE HANDHAVINGSBELEID RUIMTELIJKE ORDENING

2.1.1 Gewestelijke Inspectie Ruimtelijke Ordening – afdeling Handhaving, departement Omgeving: inspecteurs en verbalisanten

De VCRO bepaalt in artikel 6.1.5 dat de stedenbouwkundige inspecteurs en de andere door de Vlaamse Regering aangewezen ambtenaren bevoegd zijn om de in titel VI van de VCRO omschreven misdrijven op te sporen en vast te stellen door een proces-verbaal. Om alle nodige opsporingen en vaststellingen te verrichten, hebben ze toegang tot de bouwplaats en de gebouwen. De stedenbouwkundige inspecteurs werden nominatief aangewezen bij besluit van de administrateur-generaal. Voor de andere ambtenaren geldt het besluit van de Vlaamse regering van 28 april 2000 houdende de aanwijzing van ambtenaren die bevoegd zijn om de misdrijven op het gebied van de ruimtelijke ordening en stedenbouw op te sporen en vast te stellen, laatst gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 15 juli 2016. Dit besluit bepaalt dat de ambtenaren van niveau A tot en met D van de entiteit die belast is met de uitvoering van de handhavingstaken op het beleidsveld ruimtelijke ordening en die daartoe worden aangewezen door de leidend ambtenaar van deze entiteit, bevoegd zijn om de misdrijven, omschreven in titel VI van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, op te sporen en vast te stellen.⁷

Het handhavingstraject Ruimtelijke Ordening werd in twee grote luiken opgesplitst: het voortraject, dat loopt tot en met het vonnis of arrest waarbij een herstelmaatregel wordt opgelegd en het natraject waar de uitvoering van de opgelegde maatregel centraal staat. In elk traject staan specifieke handhavingsinstrumenten ter beschikking. In het voortraject zijn dat de aanmaning, het stakingsbevel, het proces-verbaal en de herstellvordering. In het natraject is dat de betekening van het vonnis of arrest, de inschrijving van wettelijke hypotheek, de dwangsom, de ambtshalve uitvoering alsook het proces-verbaal van uitvoering en niet-uitvoering bij melding van herstel. Deze opsplitsing komt voornamelijk voort uit de puur functionele opdeling van diensten in de provincies en een dienst in Brussel die elk een specifiek luik voor hun rekening nemen. De VTE-berekening is hier dan ook op gebaseerd.

De gewestelijke Inspectie Ruimtelijke Ordening – afdeling Handhaving, departement Omgeving werd in de bevragsingsfiche verzocht om voor 2017 het aantal inspecteurs, het aantal verbalisanten en het aantal VTE besteed aan handhavingstaken door deze inspecteurs mee te delen. De hoeveelheid voltijdse equivalenten (VTE) geeft een vollediger beeld van de effectieve inzet met betrekking tot de handhavingstaken dan het aantal alleen. De handhavingstaken werden ook verder verfijnd door een onderscheid te maken tussen de inzet van VTE in het voor- en natraject.

De volgende tabel geeft een beeld van het aantal personeelsleden, hun effectieve inzet en de taken die ze uitvoeren.

⁷ Dit besluit is gewijzigd in 2016 ten gevolge van de integratie van de opdrachten inzake Ruimtelijke Ordening van het agentschap Inspectie RWO in het departement Leefmilieu, Natuur en Energie. Op 1 april 2017 werd het Departement LNE op zijn beurt geïntegreerd in het Departement Ruimte Vlaanderen en werd dit geheel hernoemd tot het Departement Omgeving.

	Aantal personeelsleden	VTE Voortraject handhaving RO	VTE Natraject handhaving RO	Totaal VTE
Inspecteurs	16	15,29	7,31	22,6
Verbalisanten (niet inspecteur)	10			
Administratieve ondersteuning	16	5,65	3,80	9,45
Totaal	42	20,94	11,11	32,05

Tabel 1 Personeelsinzet handhaving RO in de Gewestelijke Inspectiedienst RO - 2017

In de hier bovenstaande tabel zijn alle personen opgenomen die binnen de Gewestelijke Inspectie Ruimtelijke Ordening – afdeling Handhaving, departement Omgeving waren aangeduid als gewestelijk stedenbouwkundig inspecteur en als verbalisant.

De VCRO bepaalt dat de stedenbouwkundige inspecteurs belast zijn met taken inzake handhaving, vermeld in titel VI. Handhavingsmaatregelen.⁸ Zij hebben opsporings- en verbalisatiebevoegdheid⁹, kunnen een stakingsbevel opleggen¹⁰ en bekrachtigen¹¹, een herstelmaatregel vorderen¹² of een minnelijke schikking treffen.¹³ Aan hen is ook de bevoegdheid verleend tot opmaak van een proces-verbaal van vaststelling van vrijwillige uitvoering van een herstelmaatregel opgelegd in een rechterlijke uitspraak, na controle ter plaatse.¹⁴ De bevoegdheid van de verbalisanten is beperkt tot opsporen en vaststelling door een proces-verbaal en het opleggen van een stakingsbevel. In de praktijk hanteerden zij ook een aantal niet geformaliseerde instrumenten, die in de nieuwe wetgeving, die van kracht is sinds 1 maart 2018, werden opgenomen, zoals bijvoorbeeld de aanmaning.

Naast deze omschreven taken gaat een groot deel van de hierboven ingezette tijd naar de uitvoering van de gerechtelijke uitspraken en de invordering van boetes en dwangsommen. Een doorgedreven uitvoeringsinspanning betekent dat de personeelsinzet voor de uitvoering van gerechtelijke uitspraken als ook voor de boetes is voorzien. De beschreven inzet van personeelsleden en VTE's beslaat dan ook het volledige handhavingstraject en niet alleen de opsporing en vaststelling van initiële inbreuken.

2.1.2 Inspanningen met betrekking tot handhavingstaken Ruimtelijke Ordening

Zoals uit de VCRO blijkt, beschikt de stedenbouwkundige inspecteur over een uitgebreid pakket bevoegdheden waardoor hij/zij meerdere handhavingsinstrumenten Ruimtelijke Ordening kan inzetten gedurende het hele handhavingstraject.

In dit rapport wordt dit jaar niet alleen gefocust op de inspanningen die de Gewestelijke Inspectiedienst Ruimtelijke Ordening – afdeling Handhaving, departement Omgeving levert bij de start van het handhavingstraject, namelijk bij het opsporen en vaststellen van bouw misdrijven, maar wordt ook verduidelijking gegeven over de inzet van andere instrumenten zoals de beboeting en de ambtshalve uitvoering. Om de inspanningen op het vlak van de handhaving RO van de Gewestelijke Inspectie Ruimtelijke Ordening – afdeling Handhaving, departement Omgeving beter te kunnen kaderen, werd gevraagd hoeveel handhavingcontroles er tussen 1 januari 2017 en 31 december 2017 werden uitgevoerd in het kader van de VCRO. Het omvat zowel de controles naar aanleiding van klachten als op basis van eigen initiatief. De controles in het kader van adviesverlening en/of het afleveren van stedenbouwkundige vergunningen zijn daarin niet begrepen. De Gewestelijke Inspectiedienst Ruimtelijke Ordening – afdeling Handhaving, departement Omgeving nam zowel de initiële als de navolgende controles op in zijn telling.

De volgende tabel geeft een overzicht van de geregistreerde controles door de stedenbouwkundig inspecteurs en verbalisanten van de Gewestelijke Inspectie Ruimtelijke Ordening – afdeling Handhaving, departement Omgeving. Tevens wordt een onderscheid gemaakt in de aanleiding van de controle.

8 Artikel 1.4.3., 1° VCRO
9 Titel 6, Afdeling 3. Toezicht, Art. 6.1.5. VCRO
10 Titel 6, Afdeling 7. Staking van de in overtreding verrichte werken of handelingen. Art. 6.1.47.
11 Titel 6, Afdeling 7. Staking van de in overtreding verrichte werken of handelingen. Art. 6.1.47, §5 VCRO
12 Titel 6, Afdeling 5. Herstelmaatregelen. Art. 6.1.41. VCRO
13 Titel 6, Afdeling 8. Minnelijke schikking. Art. 6.1.51. VCRO
14 Titel 6, Afdeling 6. Uitvoering van de rechterlijke uitspraak. Art.6.1.45. VCRO

	2017	2016	2015
Totaal aantal controles	2.606	1.111	1.138
Aantal controles na klacht	364	267	
Aantal controles op eigen initiatief	67	/	
Aantal navolgende controles (om extra inlichtingen in te winnen vb. opstellen herstellvordering, ...)	1.940	642	
Aantal controles n.a.v. een melding van herstel van een vonnis/arrest	235	202	

Tabel 2. Aantal controles uitgevoerd door de Gewestelijke Inspectiedienst RO in 2017, 2016 en 2015

Het totaal aantal geregistreerde controles door de Gewestelijke Inspectiedienst Ruimtelijke Ordening in 2017 bedraagt 2.606. In vergelijking met 2016 en 2015, toen het aantal controles respectievelijk 1.111 en 1.138 bedroeg, ligt het aantal geregistreerde controles in 2017 beduidend hoger. De verklaring hiervoor is te vinden in een betere registratie van het aantal controles. Het verschil in de eigenlijke cijfers kan voornamelijk worden toegeschreven aan het aantal geregistreerde navolgende controles, dat in 2017 1.940 controles bedroeg ten opzichte van 642 in 2016. Ook het aantal geregistreerde controles na het ontvangen van een klacht en het aantal geregistreerde controles n.a.v. een melding van herstel van een vonnis/arrest steeg in vergelijking met 2016. Voor 2015 dient te worden opgemerkt dat de specifieke rapportering minder uitgebreid was, gezien het om een eerste rapportering ging.

In tabel 3 wordt niet enkel het aantal inspecteurs en verbalisanten en het totaal ingezette VTE besteed aan handhaving in het kader van het voortraject en het aantal controles uitgevoerd door de inspecteurs en verbalisanten weergegeven, maar wordt tevens een afweging gemaakt door het aantal uitgevoerde controles te delen door het aantal inspecteurs en verbalisanten om zo het gemiddeld aantal controles per inspecteur/verbalisant voor te stellen. De VTE's die worden ingezet voor het natraject zorgen voor de administratieve afhandeling en de opvolging van gerechtelijke procedures. Omdat zij niet betrokken zijn bij de controles, wordt het aantal controles uitgevoerd door de inspecteurs en verbalisanten dan ook gedeeld door het totaal ingezette VTE besteed aan handhaving in het voortraject om zo voor 2017 een gemiddeld aantal controles per VTE voor te stellen. Omdat een controle vaak meer omvat dan enkel het effectief uitvoeren van de controle en het ter plaatse gaan, zal – om een meer evenwichtig beeld te verkrijgen – het aantal controles uitgevoerd door de inspecteurs en verbalisanten worden gedeeld door het totaal ingezette VTE besteed aan handhaving in

het voortraject om zo voor 2017 een gemiddeld aantal controles per VTE voor te stellen. Op die manier wordt ook rekening gehouden met de voorbereidingen van elke controle en de administratieve afhandeling.

Totaal aantal controles	Totaal aantal inspecteurs/verbalisanten voortraject	Totaal aantal VTE voortraject handhaving RO	Gemiddeld aantal controles per inspecteur/verbalisant voortraject	Gemiddeld aantal controles per VTE
2.606	26	20,94	100,23	124,45

Tabel 3 Inspanningen met betrekking tot handhavingstaken ruimtelijke ordening 2017

Bovenstaande tabel geeft aan dat in 2017 gemiddeld 100 controles per inspecteur/verbalisant in het voortraject werden uitgevoerd. Het gemiddeld aantal controles per VTE in het voortraject is het totaal aantal uitgevoerde controles afgewogen ten aanzien van het totale ingezette VTE dat werd besteed aan handhavingstaken. Dit gegeven vormt een correcter beeld van de inspanningen van de gewestelijke handhavingfactoren in 2017. Gemiddeld voerden de inspecteurs/verbalisanten 124,45 controles uit per VTE.

2.2 EVALUATIE VAN HET GEVOERDE HANDHAVINGSBELEID RUIMTELIJKE

ORDENING DOOR DE POLITIE

De VHRM heeft voor de opmaak van dit handhavingsrapport de Federale en de Lokale politie bevestigd in het kader van hun activiteiten betreffende handhaving Ruimtelijke Ordening. Er werd zowel naar personeelsinzet als naar controles voor handhavingsactiviteiten Ruimtelijke Ordening gepeild.

De VCRO bepaalt in artikel 6.1.5 dat de agenten en de officieren van gerechtelijke politie bevoegd zijn om de in titel VI van de VCRO omschreven misdrijven op te sporen en vast te stellen door een proces-verbaal. Om alle nodige opsporingen en vaststellingen te verrichten, hebben ze toegang tot de bouwplaats en de gebouwen. Indien ze vaststellen dat er effectief sprake is van een stedenbouwkundig misdrijf of bij afwezigheid van de stedenbouwkundige vergunning op de werf, hebben ze de bevoegdheid om mondeling ter plaatse de onmiddellijke staking van het werk, de handeling of wijziging te bevelen. Indien niemand op de werf aanwezig is, kan dat bevel schriftelijk op de werf worden uitgehangen. Daarbij zijn ze gerechtigd om alle maatregelen te nemen om het bevel tot staking te kunnen toepassen, met inbegrip van verzegeling en inbeslagname van materiaal en materieel.

2.2.1 Algemeen

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het totaal aantal processen-verbaal dat werden opgesteld door respectievelijk de Federale en de Lokale politie. Er werd gevraagd hoeveel processen-verbaal met betrekking tot ruimtelijke ordening in het Vlaamse Gewest werden opgesteld door de Federale politie en door de Lokale politie naar aanleiding van een vaststelling (op basis van een aangifte, klacht of een op heterdaad ontdekt misdrijf) tussen 1 januari 2017 en 31 december 2017.

De cijfergegevens zijn afkomstig uit de Algemene Nationale Gegevensdatabank. De Algemene Nationale Gegevensbank (ANG) is het geheel van informatie-systemen van de geïntegreerde politie dat bestemd is om de opdrachten van gerechtelijke of bestuurlijke politie te ondersteunen, zodat er een maximaal gestructureerd en beveiligd informatiebeheer wordt gewaarborgd.

POLITIE	2017		2016		2015	
	#	%	#	%	#	%
Federaal	13	0,85%	5	0,35%	12	0,84%
Lokaal	1.517	99,15%	1.410	99,65%	1.421	99,16%
Totaal	1.530	100%	1.415	100%	1.433	100%

Tabel 4 Aantal processen-verbaal inzake RO opgesteld door politiediensten in het Vlaamse Gewest in 2017, 2016 en 2015

In totaal werden door de politiediensten 1.530 processen-verbaal opgesteld in het Vlaamse gewest in 2017. Uit bovenstaande tabel blijkt verder dat het aantal processen-verbaal dat werd opgesteld door de Lokale politie in 2017 met 7% gestegen is ten opzichte van 2016. Voorts kan worden vastgesteld dat het aantal processen-verbaals dat wordt opgesteld door de Federale politie de afgelopen jaren beperkt bleef tot minder dan 1%. Bijna alle processen-verbaal inzake ruimtelijke ordening afkomstig van de politie worden dan ook opgesteld door de Lokale politie

2.2.2 Evaluatie van het gevoerde handhavingsbeleid Ruimtelijke Ordening door de Lokale politie

In het bovenstaande algemene deel (2.2.1) inzake de politiediensten werden de processen-verbaal gevat die door de Lokale politie en de Federale politie in 2017 aangaande ruimtelijke ordening werden opgesteld. De activiteiten van de Lokale politie worden besproken in dit afzonderlijk hoofdstuk.

In de bevraging van de politiezones werd gepeild naar het aantal inwoners in de politiezone, naar het feit of Ruimtelijke Ordening al dan niet een prioriteit is binnen hun politiezone, de tijdsbesteding aan handhavingsactiviteiten Ruimtelijke Ordening en het aantal uitgevoerde controles. De resultaten van deze controles zullen worden besproken in hoofdstuk 3.

2.2.3.1 Respons van de Lokale politie op de bevraging

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de respons van de Lokale politie. Analoog met de vorige handhavingsrapporten, werd gekozen voor een indeling op basis van het inwonersaantal in de politiezone. Dit betekent dat 5 klassen van politiezones worden gehanteerd. De VHRM ontving een ingevulde bevragingssche van 77 van de 109 politiezones in het

Vlaamse Gewest. Dit komt neer op een responsgraad van 71% en betekent een verdere stijging van de responsgraad ten opzichte van 2016 en 2015. In 2016 was

de responsgraad 67%, in 2015 61%. Dit komt de representativiteit van de cijfers ten goede.

INWONERSAANTAL	2017		2016		2015	
	Aantal politiezones in de desbetreffende klasse	Aantal responderende politiezones per klasse	Aantal politiezones in de desbetreffende klasse	Aantal responderende politiezones per klasse	Aantal gemeentes in de responderende politiezone	Aantal responderende politiezones per klasse
0-24999	7	5	7	3	12	4
25000-49999	62	44	63	47	124	43
50000-74999	22	15	23	13	52	13
75000-99999	9	8	10	5	21	6
>=100000	9	5	8	6	17	4
Totaal	109	77	111	74	226	70

Tabel 5 Responsgraad van de Lokale politie in 2017, 2016 en 2015

Er kan worden vastgesteld dat de responsgraad bij de politiezones met 25.000-49.999 inwoners met 71% iets lager ligt in vergelijking met 2016, toen deze 75% bedroeg. In de politiezones met 75.000-99.999 inwoners is de responsgraad voor 2017 89%. Voor de andere klassen van politiezone schommelt de respons, maar in elke zone bedraagt deze minstens 56%, hetgeen vergelijkbaar is met voorgaande jaren.

2.2.3.2 Ruimtelijke ordening als prioriteit bij de Lokale politie

In de bevragsingsfiche werd expliciet gevraagd of handhaving van de Vlaams Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO) deel uitmaakt van hun Zonaal Veiligheidsplan. Het feit dat die materie daarin is opgenomen, geeft een indicatie dat de handhaving van deze bijzondere wetgeving aandacht krijgt binnen de desbetreffende politiezone.

Daarnaast werd aan de politiezones ook de ruimere vraag gesteld 'of de politiefunctionarissen de opdracht hebben om specifiek RO te handhaven' maar ook of de politiezone beschikte over een gespecialiseerde cel die zich bezig houdt met ruimtelijke ordening.

De volgende tabel geeft hiervan een overzicht.

	Ja	Nee	Geen antwoord
Lokaal Veiligheidsplan	9	68	0
Gespecialiseerde cel die zich bezighoudt met RO	25	52	0
Politiefunctionarissen hebben de opdracht om specifiek RO te handhaven	16	9	52 ¹⁵

Tabel 6 Handhaving VCRO in Zonaal Veiligheidsplan en in de praktijk door Lokale politie in 2017

Uit bovenstaande tabel blijkt dat 9 politiezones van de 77 responderende politiezones de handhaving van de VCRO in hun Zonaal Veiligheidsplan hebben opgenomen. Dit is slechts 13% van de responderende politiezones. Ten opzichte van 2016 houdt dit evenwel een lichte stijging in, toen hadden 9% van de responderende politiezones de handhaving van de VCRO in hun Zonaal Veiligheidsplan opgenomen.

Op de vraag of er in de politiezone een gespecialiseerde cel bestaat voor de handhaving RO, antwoordden 25 zones positief. Dit is 32% van de responderende zones, waardoor het percentage iets minder dan de 36% van 2016 bedraagt. De vraag of de politiefunctionarissen de opdracht hebben om specifiek RO te handhaven.

15 Indien in de vragenlijst werd aangeduid dat er geen gespecialiseerde cel was, kon niet verder worden aangegeven of er politiefunctionarissen de opdracht hebben om specifiek RO te handhaven.

tionarissen de opdracht hebben om specifiek RO te handhaven werd door 16 zones positief beantwoord en door 9 zones negatief.

Het feit dat er 25 politiezones zijn met een gespecialiseerde cel, doch slechts 16 politiefunctionarissen die de opdracht hebben om specifiek te handhaven, vormt geen discrepantie aangezien elke politieambtenaar een algemene bevoegdheid heeft en dus mee werkzaam kan zijn in een gespecialiseerde cel.¹⁶

2.2.3.3 Tijdsbesteding van de Lokale politie aan handhavingsactiviteiten ruimtelijke ordening

De Lokale politie werd in de bevragsingsfiche verzocht om voor 2017 het aantal agenten, het aantal VTE besteed aan handhavingstaken door deze agenten en het aantal VTE besteed aan administratieve ondersteuning van deze handhavingstaken door niet-agenten, mee te delen. De hoeveelheid voltijdse equivalenten (VTE) geeft een vollediger beeld van de effectieve inzet met betrekking tot de handhavingstaken dan het aantal agenten alleen.

Onderstaande tabel geeft een beeld van het aantal personeelsleden en hun effectieve inzet met betrekking tot handhavingstaken in VTE weer:

	Aantal	VTE
Agenten – handhavingstaken	84	28,58
Niet-agenten administratieve ondersteuning		5,07
Totaal	84	33,65

Tabel 7 Personeelsleden Lokale politie die specifiek handhaving van de VCRO in hun takenpakket hadden in 2017

Uit bovenstaande tabel blijkt dat in de 77 responderende politiezones, 84 agenten actief zijn voor de handhaving van de VCRO. Deze agenten spendeerden voor de handhaving van de VCRO samen 28,58 VTE in 2017. Dit betekent dat een agent met handhavingstaken gemiddeld 0,34 VTE besteedde aan handhavingstaken ruimtelijke ordening. Dat wijst erop dat ruimtelijke ordening niet de enige materie is in hun

16 Heel wat van de vaststellingen inzake leefmilieu kunnen gebeuren door een wijkinspecteur op ronde, een lid van een interventie eenheid naar aanleiding van een telefonische klacht, een lid van de recherche, een lid van de verkeerspolitie inzake vervoer, ... De dienstverlening van de Lokale politie in het kader van de basispolitiezorg is voorgeschreven door KB 7/12/1998 en omzendbrief PLP 10. De minimale dienstverlening draait rond zeven basisfuncties: wijkwerking, onthaal, interventie, politionele slachtofferbejegening, lokale opsporing en lokaal onderzoek, handhaving van de openbare orde en verkeer.

takenpakket. Daarnaast werd 5,07 VTE besteed aan administratieve ondersteuning door niet-agenten.

In 2016 waren er 160 agenten met handhavingstaken actief voor de handhaving van de VCRO in de 74 responderende politiezones. Deze agenten besteedden in 2016 in totaal 38,93 VTE aan handhavingstaken ruimtelijke ordening, hetgeen neerkomt op een gemiddelde van 0,24 VTE per agent.

In vergelijking met 2016 kan dus een daling van het aantal agenten die zich specifiek met ruimtelijke ordening bezighielden en een daling van het totaal aantal VTE besteed aan handhavingstaken worden vastgesteld. Beide parameters daalden echter niet even sterk, gelet op het feit dat het gemiddelde aantal VTE per agent steeg in 2017 ten opzichte van 2016.

2.2.3.4 Controles RO uitgevoerd door de Lokale politie

Om een inzicht te krijgen in de activiteiten van de Lokale politie werd de vraag gesteld naar het aantal handhavingscontroles uitgevoerd in het kader van de handhaving Ruimtelijke Ordening door de agenten van de politiezone tussen 1 januari 2017 en 31 december 2017. In de onderstaande tabel wordt het totaal aantal uitgevoerde handhavingscontroles van de politiezones weergegeven en het gemiddelde aantal controles per VTE.

Terzelfdertijd wordt opgenomen wat de aanleiding was om een controle uit te voeren. Drie criteria zijn doorslaggevend: werd de controle uitgevoerd op eigen initiatief (bijvoorbeeld in het kader van een geplande handhavingcampagne), naar aanleiding van een melding door een gemeente of een andere overheidsinstantie of gebeurde dat naar aanleiding van een klacht. Onderstaande tabel geeft dit weer.

	2017	2016	2015
Totaal aantal controles	1.945	1.708	1.070
Eigen initiatief	117	145	89
Melding door gemeente of andere overheid	1.146	842	/
N.a.v. klachten	682	721	981

Tabel 8 Totaal aantal handhavingscontroles RO uitgevoerd door de Lokale politie in 2017, 2016 en 2015

Het totaal aantal gerapporteerde controles uitgevoerd door de lokale politie in 2017 bedroeg 1.945. Sinds de eerste meting in 2015 is dit aantal elk jaar gestegen. Er kan immers een toename van het aantal gerapporteerde controles met 81% worden vastgesteld in 2017 ten opzichte van 2015. Hierbij dient te

worden opgemerkt dat ook de responsgraad de afgelopen jaren is gestegen van 61% in 2015, naar 67% in 2016 tot 71% in 2017. Daarnaast kan de invulling van deze responsgraad elk jaar verschillen omdat het afhankelijk is van de politiezones die responderen.

Als de aanleiding om op te treden wordt bekeken, valt het op dat de Lokale politie in 59% van de gevallen vaststellingen doet naar aanleiding van een melding door de gemeente of een andere overheid, in 35% naar aanleiding van een klacht en slechts in 6% op eigen initiatief. In 2016 bedroeg deze verhouding respectievelijk 50%, 42% en 8%. In 2015 gebeurde nog 92% van het aantal controles naar aanleiding van klachten.

In de volgende tabel wordt niet enkel het aantal personeelsleden actief rond handhaving Ruimtelijke Or-

dening binnen de Lokale politie, het totaal ingezette VTE besteed aan handhaving en het aantal controles uitgevoerd door de Lokale politie weergegeven, maar wordt tevens een afweging gemaakt door het aantal uitgevoerde controles te delen door het aantal personeelsleden actief rond handhaving Ruimtelijke Ordening om zo het gemiddeld aantal controles per verbalisant van de Lokale politie voor te stellen. Omdat een controle vaak meer omvat dan enkel het effectief uitvoeren van de controle en het ter plaatse gaan, zal – om een meer evenwichtig beeld te verkrijgen – het aantal controles uitgevoerd door de verbalisanten van de Lokale politie worden gedeeld door het totaal ingezette VTE besteed aan handhaving om zo voor 2017 een gemiddeld aantal controles per VTE voor te stellen. Op die manier wordt ook rekening gehouden met de voorbereidingen van elke controle en met de administratieve afhandeling.

	0-24999	25000-49999	50000-74999	75000-99999	>=100000	Totaal
Response	5	44	15	8	5	77
Aantal agenten die zich specifiek bezig houden met handhaving RO	5	65	8	6	0	84
Aantal uitgevoerde handhavingscontroles RO	34	711	487	429	284	1.945
Gemiddeld aantal handhavingscontroles RO per agent die zich specifiek bezighoudt met handhaving RO	7	11	61	72	0	23
Gemiddeld aantal handhavingscontroles RO per VTE	42	62	57	64	46	58

Tabel 9 Inspanningen met betrekking tot handhavingscontroles uitgevoerd door de lokale politie in 2017

Bovenstaande tabel geeft aan dat in 2017 gemiddeld 23 controles werden uitgevoerd per agent die zich specifiek bezighoudt met handhaving Ruimtelijke Ordening. Het gemiddeld aantal controles per VTE is het totaal aantal uitgevoerde controles afgewogen ten aanzien van het totale ingezette VTE dat werd besteed aan handhavingstaken. Dit gegeven vormt een correcter beeld van de inspanningen van de gewestelijke handhavingsactoren in 2017. Gemiddeld voerden de agenten 58 handhavingscontroles uit per VTE.

2.3 EVALUATIE VAN HET GEVOERDE LOKALE HANDHAVINGSBELEID RUIMTELIJKE ORDENING

De VHRM heeft voor de opmaak van dit handhavingsrapport de steden en gemeenten bevestigd in het kader van hun activiteiten betreffende handhaving Ruimtelijke Ordening. Er werd zowel naar personeelsinzet voor handhavingsactiviteiten Ruimtelijke Ordening gepeild, als naar de uitgevoerde controles en de resultaten daarvan. Die handhavingsactiviteiten en de bevoegde actor zijn deze zoals omschreven in de VCRO. De VCRO bepaalt in artikel 6.1.5 dat, onverminderd de bevoegdheden van de agenten en de officieren van gerechtelijke politie, de door de gouverneur aangewezen ambtenaren van de gemeenten of intergemeentelijke samenwerkingsverbanden in zijn provincie, bevestigd zijn om de in titel VI van de VCRO omschreven misdrijven op te sporen en vast te stellen door een proces-verbaal. Om alle nodige opsporingen en vaststellingen te verrichten, hebben ze toegang tot de bouwplaats en de gebouwen. Indien ze vaststellen dat er effectief sprake is van een stedenbouwkundig misdrijf of bij afwezigheid van de stedenbouwkundige vergunning op de werf, hebben ze de bevoegdheid om mondeling ter plaatse de onmiddellijke staking van het werk, de handeling of wijziging te bevelen. Indien niemand op de werf aanwezig is, kan dat bevel schriftelijk op de werk uitgehangen worden. Daarbij zijn ze gerechtigd om alle maatregelen te nemen om het bevel tot staking te kunnen toepassen, met inbegrip van verzegeling en inbeslagname van materiaal en materieel.

Met de inwerkingtreding van het Handhavingsdecreet zullen de activiteiten en bevoegde actor wijzigingen.

De gemeenten krijgen meer mogelijkheden om bestuurlijk op te treden, zodat ze niet telkens via de rechter moeten passeren. De bevestiging voor het Handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening 2018 zal derhalve worden uitgebreid.

Om een inzicht te krijgen in de organisatie en inspanningen betreffende de lokale handhaving Ruimtelijke Ordening werden de 308 Vlaamse steden en gemeenten via een bevestigingsfiche gevraagd om informatie aan te leveren. Er werd gepeild naar het aantal verbalisanten in de gemeenten, de tijdsbesteding aan handhavingsactiviteiten Ruimtelijke Ordening, het feit of de gemeente al dan niet eigen prioriteiten heeft, het aantal uitgevoerde controles – naar aanleiding van klachten en op eigen initiatief. Het resultaat van deze controles zal worden besproken in hoofdstuk 3.

2.3.1 Respons

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de respons van de gemeenten. Analoog met de vorige handhavingsrapporten, werd er gekozen voor een indeling op basis van het inwonersaantal in de gemeente. Dit betekent dat 5 klassen van gemeentes worden gehanteerd.

INWONERSAANTAL	2017		2016	2015
	Aantal gemeenten	Aantal responderende gemeenten	Aantal responderende gemeenten	Aantal responderende gemeenten
≤ 4.999	12	7	6	7
5.000 - 9.999	65	55	37	57
10.000 - 14.999	85	74	53	65
15.000 - 19.999	51	45	26	42
20.000 - 24.999	32	30	24	26
25.000 - 29.999	15	13	12	11
30.000 - 74.999	39	35	28	30
≥ 75.000	9	9	8	6
Totaal	308	268	194	244

Tabel 10 Responsgraad van de gemeenten in 2017, 2016 en 2015

De VHRM heeft een ingevulde bevragsfiche mogen ontvangen van 268 van de 308 gemeenten in het Vlaamse Gewest. Dit komt neer op een responsgraad van 87%. In 2016 bedroeg deze responsgraad 63%, in 2015 79%. Zodoende stijgt de responsgraad terug tot boven het niveau van 2015. Dit betekent dat de cijfers representatiever worden.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de responsgraad verspreid over de verschillende categorieën van steden en gemeenten redelijk evenredig is.

2.3.2 Handhaving Ruimtelijke Ordening als prioriteit bij de gemeenten

Het vastleggen en expliciteren van prioriteiten zowel op gewestelijk als op lokaal niveau, maakt de samenwerking tussen beide bestuursniveaus gemakkelijker. Zo worden overlappings vermeden en terzelfdertijd kan worden gestreefd naar een slagkrachtig handhavingsbeleid.

Ook voor de andere handhavingpartners die tussenkomen in het handhavingstraject zoals de politie, het Openbaar Ministerie en de Hoge Raad voor het Handhavingsbeleid, geeft het bepalen van prioriteiten een houvast bij het te voeren handhavingsbeleid.

In de bevragsfiche werd expliciet gevraagd of de gemeenten prioriteiten hebben vastgelegd inzake de handhaving van de Vlaams Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO). Tabel 11 geeft een overzicht van het antwoord op deze vraag.

Aantal responderende gemeenten	268
Aantal gemeenten met vastgelegde prioriteiten RO	57
Aantal gemeenten zonder vastgelegde prioriteiten RO	211

Tabel 11 Handhaving Ruimtelijke Ordening als prioriteit van de gemeenten in 2017

Uit bovenstaande tabel blijkt dat 57 of 21% van de responderende gemeenten prioriteiten inzake de handhaving van ruimtelijke ordening heeft vastgelegd. Bij 79% van de responderende gemeenten was dit niet het geval. 1 op 4 van de responderende gemeenten had in 2017 een eigen gemeentelijke verbalisant.

2.3.3 Verbalisanten voor lokale handhaving ruimtelijke ordening

De lokale besturen werden in de bevragsfiche verzocht om te vermelden of ze een beroep konden doen op een verbalisant (gemeentelijk of intergemeentelijk) specifiek aangewezen door de gouverneur (niet politie), of deze verbalisant deel uitmaakte van de gemeente en het aantal verbalisanten waarop ze beroep konden doen tussen 1 januari 2017 en 31 december 2017, te vermelden.

INWONERSAANTAL	Eigen verbalisant Ruimtelijke Ordening (binnen de gemeente of in een intergemeentelijke vereniging)	
	Ja	Neen
≤ 4.999	0	7
5.000 - 9.999	11	44
10.000 - 14.999	18	56
15.000 - 19.999	11	34
20.000 - 24.999	7	23
25.000 - 29.000	2	11
30.000 - 74.999	16	19
≥ 75.000	8	1
Totaal	73	195

Tabel 12 Gemeenten met verbalisanten (gemeentelijk of intergemeentelijk) Ruimtelijke Ordening in 2017

De aantallen in tabel 12 geven aan dat in 73 van de 268 - zijnde 27% - van de responderende gemeenten een beroep kon worden gedaan op een gemeentelijke of intergemeentelijke gespecialiseerde verbalisant die niet tot de politie behoorde. Deze verhouding is ongeveer gelijk aan deze van 2016, toen eveneens 24% ofwel 46 van de 194 responderende gemeenten beroep kon doen op een gespecialiseerde verbalisant die niet tot de politie behoorde.

In onderstaande tabel wordt een uitsplitsing gemaakt van deze cijfers voor 2017 en wordt een overzicht geboden van het aantal gemeenten met eigen gemeentelijke verbalisanten en het aantal gemeentelijke verbalisanten enerzijds en het aantal gemeenten die beroep kunnen doen op een verbalisant van een intergemeentelijke vereniging en het aantal intergemeentelijke verbalisanten anderzijds.

INWONERSAANTAL	Aantal gemeenten met eigen gemeentelijke verbalisanten	Aantal verbalisanten in de gemeente	Aantal gemeenten dat beroep kan doen op een verbalisant van een intergemeentelijke vereniging	Aantal verbalisanten waarop de gemeente beroep kan doen bij de intergemeentelijke vereniging ¹⁷
≤ 4.999	0	0	0	0
5.000 - 9.999	9	10	2	10
10.000 - 14.999	16	19	3	8
15.000 - 19.999	10	14	1	1
20.000 - 24.999	7	19	0	0
25.000 - 29.000	2	4	0	0
30.000 - 74.999	16	24	3	13
≥ 75.000	8	39	0	0
Totaal	68	129	9	32

Tabel 13 Aantal gemeentelijke en intergemeentelijke verbalisanten actief voor lokale handhaving Ruimtelijke Ordening in 2017

Bovenstaande tabel toont aan dat er gemeenten zijn met een eigen aangestelde gemeentelijke verbalisant en die tevens beroep doen op een intergemeentelijke verbalisant gelet op het feit dat de som van het totaal aantal gemeenten met eigen gemeentelijke verbalisanten en van het totaal aantal gemeenten dat beroep kan doen op een verbalisant van een intergemeentelijke vereniging hoger ligt dan de 73 gemeenten die beroep konden doen op een eigen verbalisant (gemeentelijk of intergemeentelijk) zoals aangegeven in tabel 12.

Daarnaast kan in bovenstaande tabel worden gelezen dat in 2017 129 gemeentelijke verbalisanten actief waren, verspreid over 68 gemeenten. In 2016 zaten 110 eigen gemeentelijke verbalisanten verspreid

over 43 responderende gemeenten met een eigen verbalisant. 9 gemeenten geven aan in 2017 beroep te kunnen doen op een verbalisant van een intergemeentelijke vereniging. Bij de intergemeentelijke verenigingen waren 32 verbalisanten actief

Tabel 14 geeft de spreiding van de eigen gemeentelijke verbalisanten weer volgens de grootte van de gemeenten naar inwonersaantal.

¹⁷ Het is niet geweten of deze aantallen handelen over "unieke verbalisanten" of dat er dubbelstellingen aanwezig zijn aangezien meerdere gemeenten dezelfde intergemeentelijke verbalisanten zouden kunnen opgeven.

INWONERSAANTAL	2017	2016	2015
	Aantal gemeentelijke verbalisanten	Aantal gemeentelijke verbalisanten	Aantal gemeentelijke verbalisanten
≤ 4.999	0	0	2
5.000 - 9.999	10	4	10
10.000 - 14.999	19	12	22
15.000 - 19.999	14	8	19
20.000 - 24.999	19	19	18
25.000 - 29.999	4	0	4
30.000 - 74.999	24	25	30
≥ 75.000	39	42	41
Totaal	129	110¹⁸	146

Tabel 14 Gemeentelijke verbalisanten per klasse van gemeenten naar inwonersaantal in 2017, 2016 en 2015

Bovenstaande tabel toont aan dat de gemeenten in de hoogste inwonersklasse, deze van 30.000-74.999 en deze van meer dan 75.000 inwoners, ook het hoogst aantal eigen verbalisanten hebben, namelijk respectievelijk 24 en 39 verbalisanten. Dit is gelijkaardig aan 2016 en 2015

2.3.4 Tijdsbesteding door het eigen gemeentelijke personeel aan handhavingsactiviteiten

De steden en gemeenten werden in de bevragingssifche verzocht om voor 2017 het aantal VTE dat door de eigen gemeentelijke verbalisanten aan handhavingstaken Ruimtelijke Ordening in het kader van de VCRO werd besteed en het aantal VTE dat door niet-verbalisanten aan administratieve ondersteuning van handhavingstaken Ruimtelijke Ordening werd besteed, mee te delen. De hoeveelheid VTE geeft een vollediger beeld van de effectieve gemeentelijke inzet met betrekking tot de handhavingstaken Ruimtelijke Ordening dan de personeelsaantallen alleen.

De tabel 15 op de volgende pagina geeft een beeld van het aantal VTE dat in 2017 door gemeentelijke personeelsleden (verbalisanten en niet-verbalisanten) werd besteed aan handhaving Ruimtelijke Ordening.

¹⁸ In deze bevraging gaf één gemeente uit Oost-Vlaanderen aan dat ze beschikten over 99 verbalisanten. Dit werd, na bevraging bij de gemeente, herleid tot 0 aangezien hiermee niet de eigen verbalisanten werden bedoeld maar wel de politiedienst.

INWONERS- AANTAL	2017			2016			2015
	VTE handha- vingstaken door verba- lisanten	VTE admi- nistratieve ondersteuning door niet-ver- balisanten	Totaal	VTE handha- vingstaken door verba- lisanten	VTE admi- nistratieve ondersteuning door niet-ver- balisanten	Totaal	VTE handha- vingstaken door verba- lisanten
0-4999	0,00	0,00	0,00	0	0	0	0,15
5000-9999	0,88	0,00	0,88	0,11	0	0,11	4,36
10000-14999	3,03	1,10	4,13	1,57	0,425	1,995	6,44
15000-19999	1,92	0,27	2,19	0,81	0,1	0,91	11,53
20000-24999	1,82	0,92	2,74	1,31	0,4	1,71	1,78
25000-29999	0,60	0,10	0,70	0	0	0	1,61
30000-74999	9,04	2,47	11,51	5,27	4,52	9,79	15,10
75000-...	27,50	19,30	46,80	31,8	15,9	47,5	49,90
Totaal	44,79	24,16	68,95	40,87	21,345	62,015	87,87

Tabel 15 Aantal VTE besteed aan handhavingstaken Ruimtelijke Ordening door gemeentelijk personeel in 2017, 2016 en 2015 per klasse van gemeenten naar inwonersaantal

Bovenstaande tabel toont aan dat de gemeenten in 2017 in totaal 69 VTE hebben besteed aan handhavingstaken. Rekening houdend met het feit dat in 2017 129 gemeentelijke verbalisanten actief waren, komt dit neer op een gemiddelde tijdsbesteding van 0,53 VTE per gemeentelijke verbalisant. Dit betekent dat de gemiddelde gemeentelijke verbalisant ongeveer halftijds actief is inzake de handhaving van de ruimtelijke ordening. In 2016 bedroeg het totaal aantal VTE 62 en in 2015 88. Aangezien er respectievelijk in 2016 en 2015 110 en 146 gemeentelijke verbalisanten actief waren, kan worden berekend dat de gemiddelde tijdsbesteding van de gemeentelijke verbalisant in 2016 0,56 VTE en in 2015 0,60 VTE bedroeg.

De administratieve ondersteuning van handhavingstaken door niet-verbalisanten is in 2017, net zo-

als voorgaande jaren, overal kleiner dan de tijd die door verbalisanten aan handhavingstaken wordt besteed.

2.3.5 Controles RO uitgevoerd door de gemeentelijke verbalisanten

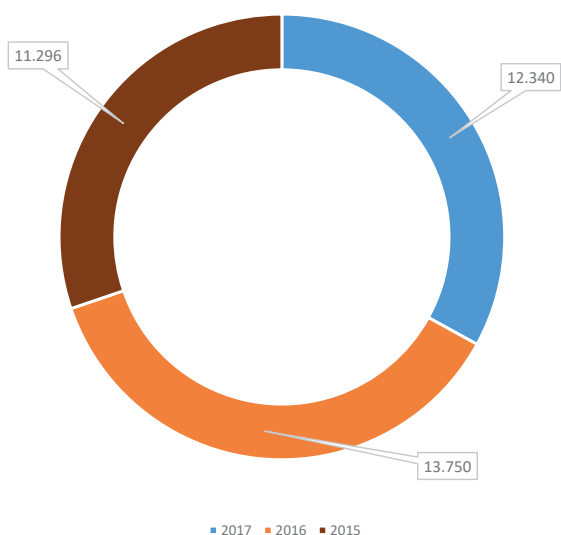
Om een inzicht te krijgen in de activiteiten van de lokale overheden werd de vraag gesteld naar het aantal handhavingsscontroles uitgevoerd door gemeentelijke verbalisanten in het kader van de handhaving Ruimtelijke Ordening tussen 1 januari 2017 en 31 december 2017. In tabel 16 op de volgende pagina wordt het totaal aantal uitgevoerde handhavingsscontroles weergegeven. Eveneens geeft volgende tabel de aanleiding van de controles weer.

INWONERSAANTAL	Aantal controles n.a.v. klachten	Aantal controles uitgevoerd op eigen initiatief	Aantal controles op vraag van andere overheid	Aantal controles op vraag van politie	Totaal
0-4999	0	0	0	0	0
5000-9999	44	6	4	4	58
10000-14999	135	85	11	5	236
15000-19999	179	130	5	15	329
20000-24999	103	300	16	12	431
25000-29999	112	85	4	3	204
30000-74999	501	1.115	28	49	1.693
75000-...	2.706	5.904	723	56	9.389
Totaal	3.780	7.625	791	144	12.340

Tabel 16 Aantal controles uitgevoerd door gemeentelijke verbalisanten bevoegd voor handhavingstaken Ruimtelijke Ordening in 2017 per klasse van gemeenten naar inwonersaantal

In 2017 werden in totaal 12.340 handhavingscontroles uitgevoerd door de gemeentelijke verbalisanten. 62% van deze controles werd uitgevoerd op eigen initiatief en 31% werd uitgevoerd naar aanleiding van een klacht.

Onderstaande grafiek geeft een overzicht van het totaal aantal gerapporteerde uitgevoerde handhavingscontroles door de gemeentelijke verbalisanten in 2017, 2016 en 2015.

Grafiek 1 Totaal aantal controles uitgevoerd door gemeentelijke verbalisanten in 2017, 2016 en 2015.

Het totaal aantal gerapporteerde controles ligt in 2017 lager dan het aantal gerapporteerde controles in 2016. Er kan een daling van 10% worden vastgesteld. Het gerapporteerde aantal van 12.340 uitgevoerde handhavingscontroles in 2017 betekent echter

nog steeds een stijging ten opzichte van de 11.296 gerapporteerde controles uitgevoerd in 2015. Er dient hierbij te worden gewezen op de responsgraad die in 2015 79% bedroeg, in 2016 63% en in 2017 87%. Daarnaast kan de invulling van deze responsgraad elk jaar verschillen afhankelijk van de gemeentes die responderen.

In tabel 17 op de volgende pagina wordt niet enkel het aantal verbalisanten Ruimtelijke Ordening binnen de gemeenten, het totaal ingezette VTE besteed aan handhaving binnen de gemeenten en het aantal controles uitgevoerd door de verbalisanten binnen deze gemeenten weergegeven, maar wordt tevens een afweging gemaakt door het aantal uitgevoerde controles te delen door het aantal verbalisanten om zo het gemiddeld aantal controles per verbalisant voor te stellen. Omdat een controle vaak meer omvat dan enkel het effectief uitvoeren van de controle en het ter plaatse gaan, zal – om een meer evenwichtig beeld te verkrijgen – het aantal controles uitgevoerd door de verbalisanten worden gedeeld door het totaal ingezette VTE besteed aan handhaving om zo voor 2017 een gemiddeld aantal controles per VTE voor te stellen. Op die manier wordt ook rekening gehouden met de voorbereidingen van elke controle en de administratieve afhandeling.

INWONERSAANTAL	Respons	Aantal aangestelde verbalisanten per gemeente	Totale tijdsbesteding aan handhavingstaken RO in VTE	Aantal uitgevoerde handhaving controles RO	Gemiddeld aantal controles per gemeentelijke verbalisant	Gemiddeld aantal controles per VTE besteed aan handhavingstaken
0-4999	7	0	0,00	0	0	0
5000-9999	55	10	0,88	58	6	66
10000-14999	74	19	4,13	236	12	57
15000-19999	45	14	2,19	329	24	150
20000-24999	30	19	2,74	431	23	157
25000-29999	13	4	0,70	204	51	291
30000-74999	35	24	11,51	1.693	71	147
75000-...	9	39	46,80	9.389	241	201
Totaal	268	129	68,95	12.340	96	179

Tabel 17 Gemiddeld aantal controles uitgevoerd door gemeentelijke verbalisanten en gemiddeld aantal controles per VTE besteed aan handhaving binnen de gemeenten in 2017

Bovenstaande tabel geeft aan dat in 2017 gemiddeld 96 controles per gemeentelijke verbalisant werden uitgevoerd. Het gemiddeld aantal controles per VTE is het totaal aantal uitgevoerde controles afgewogen ten aanzien van het totale ingezette VTE dat werd

besteed aan handhavingstaken. Dit gegeven vormt een correcter beeld van de inspanningen van de gewestelijke handhavingsactoren in 2017. Gemiddeld voerden de gemeentelijke verbalisanten 179 controles uit per VTE.

2.4 EVALUATIE VAN HET GEVOERDE HANDHAVINGSBELEID RUIMTELIJKE ORDENING DOOR INTERGEMEENTELIJKE VERENIGINGEN

De intergemeentelijke verenigingen werden eveneens bevraagd inzake het gevoerde handhavingsbeleid. Er werd geantwoord door 7 intergemeentelijke verenigingen waarvan 2 verenigingen bevestigden dat ze ook de handhaving van de ruimtelijke ordening in hun takenpakket hadden. Van deze twee intergemeentelijke verenigingen had er één prioriteiten bepaald inzake de handhaving van de ruimtelijke orde-

ning. De beide verenigingen verklaarden echter niet te beschikken over verbalisanten. Dit staat in contrast met het aantal intergemeentelijke verbalisanten dat werd opgegeven door 9 gemeenten die aangeven beroep te kunnen doen op intergemeentelijke verbalisanten. Omdat er geen bijkomende gegevens werden verschaft, wordt hier ook niet verder ingegaan op de intergemeentelijke verenigingen.

2.5 EVALUATIE VAN DE WERKING VAN DE HOGE RAAD VOOR HET HANDHAVINGSBELEID

De Hoge Raad voor het Handhavingsbeleid (HRH) speelt bij de vervolging van de vastgestelde bouw-misdrijven een belangrijke rol. Hij heeft meerdere bevoegdheden inzake de inzet van instrumenten in de verschillende fases van het handhavingstraject. De VHRM heeft voor de opmaak van dit handhavings-rapport de HRH bevraagd naar het aantal dossiers dat hij heeft behandeld.

na het voorafgaand verkrijgen van een positief advies van de HRH.¹⁹

Indien het advies betreffende de herstellvordering of de ambtshalve uitvoering negatief is, kan het betrokken bestuur of een derde-belanghebbende bij de HRH een gemotiveerd verzoek tot heroverweging instellen (art.6.1.11., laatste lid VCRO).

2.5.1 Soorten adviezen en verzoeken

In toepassing van artikel 6.1.7. VCRO verleent de HRH een voorafgaandelijk advies betreffende de herstellvordering geformuleerd door de stedenbouwkundig inspecteur of het College van burgemeester en schepenen. Het advies is bindend: zonder een voorafgaand, positief advies is de herstellvordering in principe niet ontvankelijk. Een dergelijke vordering kan via het Openbaar Ministerie voor de strafrechter worden ingeleid of bij de burgerlijke rechter. Indien de eiser de vordering inleidt via de ene procedure en nadien overstapt naar de andere procedure, moet een nieuw advies aan de HRH worden gevraagd. Dat bindend advies wordt een advies betreffende opeenvolgende herstellvorderingen genoemd (art.6.1.13. VCRO).

Voor sommige vonnissen en arresten waarin een herstelmaatregel is opgelegd, moet de stedenbouwkundig inspecteur of het College van burgemeester en schepenen die gemachtigd zijn tot ambtshalve uitvoering, in een vroegere fase van het handhavingstraject een bindend positief advies van de HRH verkrijgen, namelijk voor de betekening van het vonnis of arrest waarvan de termijn voor de uitvoering van de herstelmaatregel tien jaar of meer verstreken. Dat advies is niet nodig indien het bouw misdrijf gelegen is in ruimtelijk kwetsbaar gebied, indien er bij het plegen van het misdrijf een stakingsbevel werd geschonden of bestemmingsvoorschriften werden geschonden of indien aan de overtreder een nieuwe strafrechtelijke of bestuurlijke sanctie of verplichting tot schadevergoeding werd opgelegd ten gevolge van een stedenbouwkundig misdrijf (art.6.1.17. VCRO)

Een andere bevoegdheid van de HRH is het verlenen van een bindend advies betreffende de ambtshalve uitvoering van een herstelmaatregel (art. 6.1.7.VCRO). In het vonnis waarbij een herstelmaatregel wordt opgelegd, beveelt de rechter dat de stedenbouwkundig inspecteur en het College van burgemeester en schepenen ambtshalve in de uitvoering ervan kunnen voorzien indien de veroordeelde in gebreke blijft. Het opstarten van die ambtshalve uitvoering kan maar

Wat betreft de invordering van de opeisbaar geworden dwangsommen had de HRH de specifieke bevoegdheid om op gemotiveerd verzoek te beslissen dat die dwangsommen slechts gedeeltelijk worden ingevorderd of dat deze invordering tijdelijk wordt opgeschort. Het Grondwettelijk Hof heeft in het arrest nr. 113/2015 van 17 september 2015 de regeling

19 Artikel 6.1.46., 1ste en 2de lid VCRO

van artikel 6.1.21 VCRO ongrondwettig verklaard, in essentie omdat de beoordeling van de invordering van een opeisbaar geworden dwangsom enkel toekomt aan de partij die de dwangsomveroordeling heeft verkregen. Sinds bovenvermeld arrest heeft de HRH bijgevolg geen dergelijk verzoek meer inhoudelijk beoordeeld. In 2017 werd nog een dergelijk verzoek ingediend, dat het HRH noodzakelijkerwijze onontvankelijk heeft verklaard.

Tot slot schijft de VCRO voor dat de HRH belast is met bemiddelingsopdrachten in het kader van een minnelijke schikking (art.6.1.22. VCRO). Indien de stedenbouwkundig inspecteur een minnelijke schikking weigert om een andere reden dan een niet-akkoord van de procureur des Konings, kan de overtreder de HRH op gemotiveerde wijze verzoeken om een bemiddelingspoging te ondernemen (art.6.1.52. VCRO). Ook een rechter voor wie een herstellvordering is ingeleid, kan in elke stand van het geding en zolang de zaak niet in beraad is genomen, een bemiddelingspoging door de HRH bevelen (art.6.1.54. VCRO).

De HRH kan, buiten de bepalingen in de VCRO, ook gevat worden door een willig beroep.

2.5.2 Aantal dossiers gekwalificeerd naar de bevoegdheden van de HRH in 2017

De HRH heeft in 2017 348 dossiers met aanvragen voor advies ontvangen.

Met betrekking tot de uitstroom heeft de HRH volgende cijfers voor 2017 bezorgd:

- ▶ Advies betreffende de herstellvordering: 335
- ▶ Advies betreffende opeenvolgende herstellvorderingen: 1
- ▶ Advies betreffende de ambtshalve uitvoering: 0
- ▶ Verzoeken tot heroverweging van een negatief advies: 0
- ▶ Advies over herstellvorderingen op verzoek van de rechter: 6
- ▶ Advies betreffende sommige betekeningen van vonnissen en arresten: 0
- ▶ Specifieke bevoegdheid inzake de invordering van dwangsommen: 1
- ▶ Bemiddelingsopdrachten: 4
- ▶ Willige beroepen: 2

Deze cijfers tonen aan dat de HRH in 2017 in totaal 349 adviezen of beslissingen heeft uitgebracht.

Tabel 18 geeft de verhouding van het aantal dossiers waarin de HRH een advies heeft geformuleerd of een beslissing genomen in 2017, weer.

SOORT DOSSIER	2017	2016
	Aantal dossiers	Aantal dossiers
Advies betreffende de herstellvordering	335	450
Advies betreffende opeenvolgende herstellvorderingen	1	1
Advies betreffende de ambtshalve uitvoering	0	1
Verzoeken tot heroverweging van een negatief advies	0	5
Advies over herstellvorderingen op verzoek van de rechter	6	2
Advies over sommige betekeningen van vonnissen/arresten	0	0
Bevoegdheid inzake de invordering van dwangsommen	1	2
Bemiddelingsopdrachten bij MS	4	4
Willige beroepen	2	2
Totaal aantal uitgestroomde adviezen of beslissingen	349	467

Tabel 18 Uitstroom van het aantal dossiers van de HRH in 2017 en 2016

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat de geformuleerde bindende adviezen door de HRH in 2017 quasi volledig betrekking hebben op herstellvorderingen die de stedenbouwkundig inspecteurs of de Colleges van burgemeester en schepenen willen inleiden. Die dossiers nemen, net als vorig jaar, 96% van de totale omvang in.

Een ander instrument dat zich in dezelfde fase van het handhavingstraject situeert, is de minnelijke schikking. Het aantal dossiers dat voor bemiddeling aan de HRH werd voorgelegd, is minimaal.

Wat de fase na het vonnis of arrest betreft, werd geen advies geformuleerd in dossiers betreffende de ambtshalve uitvoering en evenmin adviezen inzake de betekening van oudere vonnissen of arresten. Er was 1 onontvankelijk verzoek.

2.5.3 Adviezen over de herstellvorderingen gekwalificeerd naar aanvrager in 2017

De meeste dossiers die door de HRH werden behandeld in 2017 betroffen adviesvragen van stedenbouwkundig inspecteurs en Colleges van burgemeester en schepenen aangaande de herstellvordering. Die dossiers worden in dit onderdeel verder geanalyseerd.

seerd naar aanvrager. De analyse van de resultaten is opgenomen in het hoofdstuk 'Evaluatie van de inzet van de afzonderlijke handhavinginstrumenten'.

Onderstaande tabel geeft het aantal geformuleerde bindende adviezen van de HRH in 2017 weer, gekwalificeerd naar aanvrager.

AANVRAGER	2017		2016	
	#	%	#	%
Stedenbouwkundig inspecteur (SI)	131	39	216	50
College van burgemeester en schepenen (CBS)	95	28	47	11
SI met CBS	0	0	6	1
CBS met SI	109	33	167	38
Totaal aantal geformuleerde adviezen	335	100	436	100

Tabel 19 Aantal geformuleerde bindende adviezen betreffende herstelvorderingen door de HRH in 2017 en 2016

Om bovenstaande gegevens te interpreteren, dienen volgende verduidelijkingen in acht te worden genomen:

- ▶ SI zijn de adviesaanvragen betreffende herstelmaatregelen in dossiers die door de stedenbouwkundig inspecteur worden behandeld en alleen door de stedenbouwkundig inspecteur zullen worden gevorderd;
- ▶ CBS zijn de adviesaanvragen betreffende herstelmaatregelen in dossiers die door het College van burgemeester en schepenen worden behandeld en alleen door het College van burgemeester en schepenen zullen worden gevorderd;
- ▶ SI met CBS zijn adviesaanvragen in dossiers die door de stedenbouwkundig inspecteur worden behandeld en waarin de stedenbouwkundig inspecteur de herstelmaatregelen heeft opge maakt. Het bevoegde College van burgemeester en schepenen heeft zich bij deze maatregel aangesloten zodat het inleiden van de vordering door de inspecteur en het College gezamenlijk kan gebeuren na een positief advies van de HRH. Door het gezamenlijk inleiden van de vordering wordt aan beide entiteiten het recht gegeven om de opgelegde dwangsom op te eisen en zo de uitvoering van de herstelmaatregel, opgelegd in een definitieve rechterlijke uitspraak, af te dwingen.
- ▶ CBS met SI zijn adviesaanvragen in dossiers die door het Colleges van burgemeester en schepenen worden behandeld en waarin deze de herstelmaatregelen heeft opgemaakt. De ste-

denbouwkundig inspecteur heeft zich bij deze maatregel aangesloten zodat het inleiden van de vordering door het College en de inspecteur gezamenlijk kan gebeuren na een positief advies van de HRH. Door het gezamenlijk inleiden van de vordering wordt aan beide entiteiten het recht gegeven om de opgelegde dwangsom op te eisen en zo de uitvoering van de herstelmaatregel, opgelegd in een definitieve rechterlijke uitspraak, af te dwingen.

De herstellvorderingen van de stedenbouwkundige inspecteurs (alleen en gezamenlijk) vormen 39% van het totaal aantal herstellvorderingen waarin door de HRH in 2017 advies werd verleend. Dit betekent een daling ten opzichte van 2016, toen het om 50% van de herstellvorderingen ging. In absolute cijfers daalde het aantal van 216 in 2016 naar 131 in 2017. Op de tweede plaats komen de herstellvorderingen, uitgaande van de lokale overheid maar gezamenlijk ingediend met de Gewestelijke Inspectiedienst (33%). De herstellvorderingen die werden ingediend door de lokale overheid alleen betroffen 28% van adviezen. Dit aantal steeg van 47 adviezen in 2016 naar 95 adviezen in 2017.

In geen enkel geval diende de Gewestelijke Inspectiedienst een herstellvordering in waarbij de lokale overheid zich heeft aangesloten.

Van het totaal aantal herstellvorderingen uitgaande van de lokale overheid worden er 53 % gezamenlijk ingeleid. Bij de Gewestelijke Inspectiedienst werden in 2017 geen gezamenlijke herstellvorderingen ingediend.

2.5.3.1. Adviezen betreffende opeenvolgende herstellvorderingen en verzoeken tot heroverweging van een negatief advies

In 2017 heeft de HRH maar één advies betreffende opeenvolgende herstellvorderingen geformuleerd. Het betrof een herstellvordering van de stedenbouwkundig inspecteur. Er werd geen verzoek tot heroverweging van een negatief advies ingediend.

2.5.4 Evaluatie van de adviezen betreffende de herstellvorderingen in 2017

Artikel 6.1.6. VCRO bepaalt dat de adviezen van de Hoge Raad voor het Handhavingbeleid ten allen tijde gesteund zijn op motieven die ontleend worden aan:

1° het recht, met inbegrip van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur zoals deze specifiek binnen de ruimtelijke ordening gelden;

2° de weerslag van inbreuken op de rechten van derden en op de plaatselijke ordening, zijnde het niveau van de goede ruimtelijke ordening van naburige percelen dat zou worden gehaald indien zich geen schade ingevolge een bouw misdrijf zou hebben voorgedaan.

In de bevragsingsfiche werd gepeild naar het aantal uitgebrachte adviezen en naar de adviesvrager. Daarnaast werd ook verzocht om mee te delen welk advies er werd uitgebracht. Er zijn 3 mogelijkheden: ofwel wordt er een positief advies uitgebracht en kan de herstellvordering worden overgemaakt aan het parket of ingeleid bij de burgerlijke rechtbank. Ofwel wordt er een negatief advies uitgebracht. Op dat moment kan het traject om de voorgelegde herstelmaatregel via een vordering voor de rechtbank te verkrijgen, niet worden verder gezet. Een derde mogelijkheid is een combinatie van beide. Dan is het advies deels positief deels negatief. In totaal werden 335 adviezen betreffende herstellvorderingen uitgebracht.

De onderstaande tabel geeft deze verhouding weer.

SOORT ADVIES	2017		2016	
	#	%	#	%
Positief	274	82	356	82
Negatief	48	14	53	12
Gecombineerd	13	4	27	6
Totaal aantal adviezen	335	100	436	100

Tabel 20 Soorten adviezen betreffende de herstellvordering geformuleerd door de HRH in 2017 en 2016

Het aantal positieve adviezen vormt een significante meerderheid van het totaal aantal geformuleerde adviezen door de HRH in 2017. Zowel in 2016 als in 2017 gaat het om 82% van het aantal adviezen.

2.5.4.1. Adviezen betreffende opeenvolgende herstellvorderingen en verzoeken tot heroverweging van een negatief advies

Het advies betreffende opeenvolgende herstellvorderingen door de HRH geformuleerd in 2017 was positief. Er waren geen verzoeken tot heroverweging van een negatief advies.

2.5.4.2. Evaluatie van de adviezen op basis van de aanvrager

ADVIES	Aanvrager				Totaal
	SI	CBS	SI met CBS	CBS met SI	
Positief	109	80	0	85	274
Negatief	18	12	0	18	48
Gecombineerd	4	3	0	6	13
Totaal	131	95	0	109	335

Tabel 21 Soorten adviezen geformuleerd door de HRH gekoppeld aan de aanvrager in 2017

Uit deze tabel blijkt er in 2017 beduidend meer positieve adviezen voor de gemeente werden uitgebracht in 2017 ten opzichte van 2016. In 2016 ging het om 40 positieve adviezen, in 2017 om 80 positieve adviezen. Procentueel worden er nagenoeg evenveel positieve adviezen voor de gemeente uitgebracht als de aanvraag door de twee bevoegde entiteiten gezamenlijk worden ingediend. In 2016 bleek dat er meer positieve adviezen voor de gemeenten werden uitgebracht als de aanvraag door de twee entiteiten gezamenlijk wordt ingediend, namelijk 126 gezamenlijke positieve adviezen ten opzichte van 40 positieve adviezen ingediend door de gemeente.

3 EVALUATIE VAN DE INZET VAN DE AFZONDERLIJKE HANDHAVINGSINSTRUMENTEN RUIMTELIJKE ORDENING

Waar in het voorgaande hoofdstuk werd uitgegaan van de individuele handhavingsactoren en hun inspanningen in het kader van handhaving Ruimtelijke Ordening, staat in dit hoofdstuk het handhavingsinstrumentarium Ruimtelijke Ordening centraal. De instrumenten zijn deze die in 2017 konden worden toegepast door de bevoegde instanties. De nieuwe instrumenten voorzien in het Handhavingsdecreet worden hier nog niet besproken, gezien deze pas sinds 1 maart 2018, na inwerkingtreding van het Handhavingsdecreet, kunnen worden ingezet.

Het handhavingstraject Ruimtelijke Ordening kan, zoals eerder aangegeven, worden opgesplitst in twee grote delen: het voortraject dat loopt tot het vonnis of arrest waarbij een herstelmaatregel wordt opgelegd en het natraject waar de uitvoering van de opgelegde maatregel centraal staat. In elk traject staan specifieke handhavingsinstrumenten ter beschikking. De bedoeling van dit hoofdstuk is om inzicht te krijgen in het gebruik van alle middelen die de handhavingsactoren kregen om hun doelstellingen te bereiken. Er wordt een beeld gegeven van het totaal aantal controles waar geen overtreding werd vastgesteld ten opzichte van het aantal controles waar wel een overtreding werd vastgesteld. Dit maakt het mogelijk om uitspraken te doen over de nalevingsgraad en het gericht handhaven door de actoren. Daarnaast worden de handhavingsinstrumenten van het voortraject, met name de waarschuwing, de aanmaning, het stakingsbevel, het proces-verbaal en de herstellvordering (door de gewestelijke stedenbouwkundig inspecteur of het College van burgemeester en schepenen), in dit rapport afgewogen ten opzichte van het aantal uitgevoerde handhavingscontroles waar een overtreding werd vastgesteld.

In de laatste onderdelen van dit hoofdstuk worden de instrumenten van het natraject besproken, namelijk de minnelijke schikking, de betekening van het vonnis of arrest, de inschrijving van wettelijke hypotheek, de dwangsom en de ambtshalve uitvoering.

Het decreet van 25 april 2014 betreffende de handhaving van de omgevingsvergunning is in werking getreden op 1 maart 2018. Dit decreet wijzigt het handhavingsinstrumentarium inzake RO aanzienlijk. Onderstaand onderdeel dient te worden gekaderd in het voormalige instrumentarium en de definities gehanteerd in de Code van goede praktijk – aanpak inbreuken ruimtelijke ordening van 2015²⁰ en het Handhavingsplan 2010. Dit Handhavingsplan Ruimtelijke Ordening 2010 werd vervangen door het Handhavingsprogramma Ruimtelijke Ordening, goedgekeurd door het Vlaamse Parlement op 18 november 2015. De implementatie van het programma was in 2017 beperkt tot de bestaande instrumenten in afwachting van de inwerkingtreding van het decreet van 25 april 2015 betreffende de handhaving van de omgevingsvergunning. Het programma is een beleidsdocument van het Vlaamse Gewest zonder bindend karakter ten aanzien van derden.

Gelijklopend met hoofdstuk 2 wordt voor de evaluatie van de handhavingsinstrumenten uitgegaan van de informatie verkregen van de individuele handhavingsactoren. Het gebruik van deze cijfers impliceert dat alle eerder geformuleerde kanttekeningen en opmerkingen ook hier van toepassing zijn.

Een belangrijk voorbehoud dat bij de interpretatie van onderstaande cijfers echter dient te worden herhaald, is het voorlopig ontbreken van een eenduidige definitie van de term controle. Daar waar bepaalde handhavingsactoren de term eng en precies hanteren, en een overzicht hebben gegeven van elke initiële en navolgende controle, is het mogelijk dat andere actoren de term controle hebben geïnterpreteerd als 'het geheel van acties en inspecties (initieel en navolgend) om na te gaan bij een rechtspersoon en/of een natuurlijke persoon die gehouden is aan wettelijke verplichtingen uit de VCRO, of die rechtspersoon of natuurlijke persoon ook daadwerkelijk deze wettelijke verplichtingen naleeft'.

In het vorige hoofdstuk werden de inspanningen van de Lokale politie en van de steden en gemeenten opgedeeld in verschillende klassen op basis van het inwonersaantal. In dit hoofdstuk wordt de totale inspanning per actor, met name 'de Gewestelijke Inspectiedienst RO', 'de gemeentelijke verbalisanten', en 'de verbalisanten van de Lokale politie', bekeken.

---

20 De Code van goede praktijk – aanpak inbreuken ruimtelijke ordening, versie januari 2015, wordt opgenomen als bijlagen.

3.1 CONTROLES WAAR EEN OVERTREDING WERD VASTGESTELD

HANDHAVINGSACTOR	Totaal aantal controles	Aantal controles waar geen overtreding werd vastgesteld	% aandeel	Aantal controles waar een overtreding werd vastgesteld	% aandeel
Gewestelijke Inspectiedienst RO	2.606	338	12,97%	2.268	87,03%
Gemeentelijke verbalisanten	12.340	5.741	46,52%	6.599	53,48%
Verbalisanten Lokale Politie	1.945	286	14,70%	1.659	85,30%
Totaal	16.891	6.365	37,68%	10.526	62,32%

Tabel 22 Aantal controles waar een overtreding werd vastgesteld

Om een correcte evaluatie van de handhavingsinstrumenten uit te voeren, dienen de juiste parameters met elkaar te worden vergeleken. In de volgende tabel wordt het totaal aantal uitgevoerde controles in 2017, per actor, opgesplitst in het aantal 'controles waar geen overtreding werd vastgesteld' en het aantal 'controles waar een overtreding werd vastgesteld'. Aangezien een instrument enkel kan worden gebruikt bij het vaststellen van een overtreding zal in de volgende onderdelen het aantal keren dat het werd toegepast, worden afgewogen ten aanzien van het aantal 'controles waar een overtreding werd vastgesteld'.

Bovenstaande tabel geeft aan dat in 2017 door de Gewestelijke Inspectiedienst RO, door de gemeentelijke verbalisanten en de verbalisanten van de Lokale

politie in 2017 in totaal 16.897 controles werden uitgevoerd. Bij gemiddeld meer dan 60% van deze controles werd effectief een overtreding vastgesteld. Bij de Gewestelijke Inspectiedienst RO en de verbalisanten van de Lokale politie ligt dit percentage nog hoger, namelijk bij meer dan 4/5 van de uitgevoerde handhavingscontroles werd een overtreding vastgesteld.

Dit hoge percentage zou kunnen wijzen op een lage nalevingsgraad en/of een sterke risicogerichte benadering en doelgericht toezicht van de handhavingsactoren.

3.2 CONTROLES ZONDER VERDERE ACTIE

HANDHAVINGSACTOR	Aantal controles waar een overtreding werd vastgesteld	Aantal controles waar geen actie werd ondernomen	% aandeel
Gewestelijke Inspectiedienst RO	2.268	0	0,00%
Gemeentelijke verbalisanten	6.599	1.329	20,14%
Verbalisanten Lokale Politie	1.659	23	1,39%
Totaal	10.526	1.352	12,84%

Tabel 23 Aantal controles zonder verdere actie

In de bevraging van de handhavingsactoren werd gevraagd naar het aantal uitgevoerde controles waarbij een overtreding ten aanzien van de VCRO werd vastgesteld in 2017, maar waarbij echter geen actie werd ondernomen. De volgende tabel geeft het aantal 'controles zonder verdere actie' weer in verhouding tot het aantal 'controles waar een overtreding werd vastgesteld' door de handhavingsactor in 2017.

Tabel 23 toont aan dat in het algemeen bij iets meer dan 1/10 van de handhavingscontroles waarbij een overtreding werd vastgesteld in 2017 geen actie werd ondernomen ten aanzien van de vastgestelde overtreding.

Indien naar de verschillende handhavingsactoren afzonderlijk wordt gekeken, kan echter een gediversifieerd beeld worden waargenomen. Daar waar bij de Gewestelijke Inspectiedienst RO en de verbalisanten van de Lokale politie niet of bij slechts bij een zeer beperkt aantal controles geen actie werd ondernomen ten aanzien van de vastgestelde overtredingen, kan bij de gemeentelijke verbalisanten worden vastgesteld dat bij 1/5 van de controles waarbij een overtreding werd vastgesteld geen actie werd ondernomen ten aanzien van de overtreding. Dit betekent dat aan 20% van de vastgestelde overtredingen geen verder gevolg werd gegeven.

Gelet op de inwerkingtreding van het handhavingsdecreet op 1 maart 2018, kan in het volgende handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening mogelijk reeds een tendens worden waargenomen inzake het effect van de nieuwe instrumenten die ter beschikking worden gesteld van de verbalisanten. Dit nieuwe instrumentarium kan worden ingezet om elke vastgestelde overtreding een passend gevolg te geven.

3.3 CONTROLES WAARVAN HET VERVOLGTRAJECT ONBEKEND IS

HANDHAVINGSACTOR	Totaal aantal controles	Aantal controles waarvan het vervolgtraject onbekend is	% aandeel
Gewestelijke Inspectiedienst RO	2.606	955	36,65%
Gemeentelijke verbalisanten	12.340	0	0,00%
Verbalisanten Lokale Politie	1.945	0	0,00%
Totaal	16.891	955	5,65%

Tabel 24 Aantal controles waarvan het vervolgtraject onbekend is

Aan de hand van de bevraging van de handhavingsactoren werd onderzocht bij hoeveel controles het resultaat onbekend was in 2017. Dit werd gedaan door het verschil te berekenen tussen enerzijds het totaal aantal uitgevoerde controles en anderzijds het aantal controles waarbij geen overtreding werd vastgesteld, het aantal controles waarbij geen actie werd ondernomen ten aanzien van de vastgestelde overtreding en het aantal ingezette instrumenten (waarschuwingen; aanmaning; aanvankelijke en navolgende processen-verbaal; en bevelen tot staking). Het betreft hier dus steeds een minimumaantal, aangezien meerdere instrumenten kunnen worden gebruikt tijdens één controle.

In de volgende tabel wordt het aantal 'controles waarvan het resultaat onbekend is' geplaatst in verhouding tot het totaal aantal handhavingscontroles Ruimtelijke Ordening uitgevoerd door de handhavingsactor.

Tabel 24 toont aan dat in het algemeen van 6% van het totaal aantal uitgevoerde handhavingscontroles in 2017 het vervolgtraject onbekend is. Dit gegeven komt echter enkel voor bij de Gewestelijke Inspectiedienst RO, hetgeen betekent dat van bijna 40% van de door deze actor uitgevoerde controles het vervolgtraject niet gekend is. In dit kader kan worden gewezen op het belang van een goede monitoring. De Gewestelijke Inspectiedienst heeft reeds aangegeven in 2018 in te zetten op een betere monitoring. Ook de studie inzake het 'Handhavingsrapport Omgeving' zal aandacht hebben voor het bekomen van een betere monitoring.

Het feit het aantal controles waarvan het vervolgtraject onbekend is bij de gemeentelijke verbalisanten en de verbalisanten van de Lokale politie nul is, betekent dat het verschil tussen enerzijds het totaal aantal door hen uitgevoerde controles en anderzijds het aantal controles waarbij geen overtreding werd vastgesteld, het aantal controles waarbij geen actie werd ondernomen ten aanzien van de vastgestelde overtreding en het aantal ingezette instrumenten (waarschuwingen; aanmaning; aanvankelijke en navolgende processen-verbaal; en bevelen tot staking), nul of negatief – aangezien meerdere instrumenten kunnen worden gebruikt tijdens één controle – was.

3.4 EVALUATIE VAN HET INSTRUMENT WAARSCHUWING/ “WIJZEN OP WETTELIJKE VERPLICHTINGEN”

HANDHAVINGSACTOR	Aantal controles waar een overtreding werd vastgesteld	Aantal controles waar een waarschuwing werd gegeven/ werd gewezen op de wettelijke verplichtingen	% aandeel
Gewestelijke Inspectiedienst RO	2.268	12	0,53%
Gemeentelijke verbalisanten	6.599	789	11,96%
Verbalisanten Lokale Politie	1.659	375	22,60%
Totaal	10.526	1.176	11,17%

Tabel 25 Evaluatie van het instrument waarschuwing / “wijzen op wettelijke verplichtingen”

De handhavingsactoren werd gevraagd aan te geven bij hoeveel controles een waarschuwing werd geformuleerd of bij hoeveel controles er werd gewezen op de wettelijke verplichtingen. Het glossarium dat werd verstuurd samen met de bevraging gaf geen definitie van dit instrument. Het Handhavingsplan 2010 en de Code van goede praktijk – aanpak inbreuken ruimtelijke ordening formuleren een definitie²¹. Het is echter niet geweten op welke wijze de vraag naar het aantal keer dat een waarschuwing werd geformuleerd, werd geïnterpreteerd door de actoren.

Het ‘informele’ instrument waarschuwing kan worden gekaderd tussen de aanmaning en het nieuwe instrument ‘raadgeving’ (inwerkingtreding 1/3/2018)²² en valt onder de ‘zachte handhaving’, maar zonder decretale verankering.

Het aantal keer dat het instrument werd gehanteerd wordt in onderstaande tabel dan ook afgewogen ten aanzien van het totaal aantal controles waar een overtreding werd vastgesteld.

Uit bovenstaande tabel kan worden afgeleid dat voornamelijk de verbalisanten van de Lokale politie wijzen op de wettelijke verplichtingen wanneer een overtreding wordt vastgesteld, namelijk bij meer dan 1/5 van de controles waar een overtreding werd vastgesteld. De gemeentelijke verbalisanten gebruikten dit instrument bij iets meer dan 1/10 van de controles waar een overtreding werd vastgesteld. Het instrument ‘waarschuwing’ werd in 2017 amper gebruikt door de Gewestelijke Inspectiedienst RO.

21 Het Handhavingsplan van 2010 bepaalde dat de waarschuwing een instrument is waarbij een overtreder er formeel aan wordt herinnerd dat hij een overtreding heeft begaan. De code van goede praktijk – aanpak inbreuken ruimtelijke ordening bepaalt dat de waarschuwing wordt uitgestuurd om een betrokkene de mogelijke gevolgen mee te delen van de voortzetting of instandhouding van een overtreding. De waarschuwing wordt minstens bij het proces-verbaal, bij de bekrachtiging of bij een herstellvordering gevoegd. Ze kan ook gegeven worden na de afgifte van een regularisatievergunning waarin er voorwaarden werden bepaald.

22 Met de inwerkingtreding van het handhavingsdecreet op 1 maart 2018 werden de definities van het instrumentarium decretaal vastgelegd zodat de interpretatieruimte wordt ingeperkt, hetgeen een verbetering van de monitoring kan te bewerkstelligen.

3.5 EVALUATIE VAN HET INSTRUMENT AANMANING

HANDHAVINGSACTOR	Aantal controles waar een overtreding werd vastgesteld	Aantal aanmaningen door verbalisanten/inspecteurs	% aandeel
Gewestelijke Inspectiedienst RO	2.268	129	5,69%
Gemeentelijke verbalisanten	6.599	2.237	33,90%
Verbalisanten Lokale Politie			
Totaal	8.867	2.366	26,68%

Tabel 26 Evaluatie van het instrument aanmaning

De Gewestelijke Inspectiedienst RO en de gemeenten werden gevraagd aan te geven bij hoeveel controles een aanmaning werd geformuleerd. De verbalisanten van de Lokale politie beschikten enkel over de wettelijke instrumenten proces-verbaal en staking, maar konden formeel geen aanmaning geven.

Het Handhavingsprogramma Ruimtelijke Ordening bepaalt aangaande het instrument aanmaning het volgende:

“Wie met of zonder raadgeving, een misdrijf of inbreuk pleegt, zal in principe aangemaand worden om dit ongedaan te maken. Bij aanmaningen wordt een mogelijke schending opgemerkt, maar wordt nog geen proces-verbaal of verslag van vaststelling opgemaakt.

De aanmaning is geen bestuurlijke rechtshandeling maar is een sterk instrument en geeft een laatste kans aan de overtreder om zonder verdere sanctio-nering of herstelmaatregelen de inbreuk of het misdrijf ongedaan te maken. Het kent geen bijzondere vormvereisten en kan zowel mondeling als schriftelijk worden gegeven. Er kunnen verschillende aanmaningen worden gegeven, maar het is aangewezen om minstens de laatste aanmaning op een formele, schriftelijke manier te bevestigen om latere discussies te voorkomen en meer tastbaarheid te bieden aan de overtreder over wat van hem wordt verwacht.”²³

Het aantal keer dat het instrument werd gehanteerd wordt in tabel 26 dan ook afgewogen ten aanzien van het totaal aantal controles waar een overtreding werd vastgesteld.

Gemiddeld werd bij 1/4 van de controles waar een overtreding werd vastgesteld een aanmaning geformuleerd met het oog op het ongedaan maken van de overtreding. De cijfers tonen aan dat de gemeentelijke verbalisanten bij 1/3 van de controles waar een overtreding werd vastgesteld een aanmaning formuleerden. De Gewestelijke Inspectiedienst RO gebruikte het instrument aanmaning in mindere mate afzonderlijk, namelijk bij minder dan 6% van het aantal uitgevoerde controles waar een overtreding werd vastgesteld. Een aanmaning werd wel telkens gegeven wanneer een proces-verbaal werd opgesteld.

3.6 EVALUATIE VAN HET INSTRUMENT 'PROCES-VERBAAL'

HANDHAVINGSACTOR	Aantal controles waar een overtreding werd vastgesteld	Aantal processen-verbaal door verbalisanten/inspecteurs	% aandeel
Gewestelijke Inspectiedienst RO	2.268	1.118	49,29%
Gemeentelijke verbalisanten	6.599	1.012	15,34%
Verbalisanten Lokale Politie	1.659	1.367	82,40%
Totaal	10.526	3.497	33,22%

Tabel 27 Evaluatie van het instrument proces-verbaal

Het Handhavingsplan 2010 bepaalt dat het de opdracht is van elke verbalisant, ongeacht of het een ambtenaar of een politieagent betreft, om een proces-verbaal op te stellen wanneer een inbreuk op de regelgeving wordt vastgesteld²⁴. De handhavingsactoren werd dan ook gevraagd aan te geven hoeveel processen-verbaal werden opgesteld voor het vastgestelde misdrijf ruimtelijke ordening.

De Gewestelijke Inspectiedienst RO heeft een onderscheid gemaakt tussen de aanvankelijke en navolgende controles (net zoals een onderscheid werd gemaakt tussen de aanvankelijke en navolgende controles – zie 2.1.2). Deze aantallen werden in onderstaande tabel samengeteld. Bij de andere handhavingsactoren werd dit onderscheid niet gemaakt.

Tabel 27 toont aan dat gemiddeld in 2017 bij 1/3 van de controles waar een overtreding werd vastgesteld een proces-verbaal werd opgesteld. Het beeld bij de afzonderlijke handhavingsactoren is echter divers. De verbalisanten van de Lokale politie gebruikten het instrument bij meer dan 80% van de controles waar een overtreding werd vastgesteld, terwijl de gemeentelijke verbalisanten dit instrument bij amper 15% van de controles waar een overtreding werd vastgesteld hanteerden. De Gewestelijke Inspectiedienst RO gebruikte het instrument proces-verbaal bij ongeveer de helft van het aantal controles waar een overtreding werd vastgesteld.

3.7 EVALUATIE VAN HET INSTRUMENT 'BEVEL TOT STAKING'

HANDHAVINGSACTOR	Aantal controles waar een overtreding werd vastgesteld	Aantal bevelen tot staking door verbalisanten/inspecteurs	% aandeel
Gewestelijke Inspectiedienst RO	2.268	54	2,38%
Gemeentelijke verbalisanten	6.599	316	4,79%
Verbalisanten Lokale Politie	1.659	257 ²⁵	15,49%
Totaal	10.526	627	5,96%

Tabel 28 Evaluatie van het instrument 'bevel tot staking'

Het artikel 6.1.47 van de VRCO bepaalt dat mondeling ter plaatse de onmiddellijke staking van het werk, van de handelingen of van het gebruik kan worden bevolen indien er wordt vastgesteld dat het werk, de handelingen of de wijzigingen een inbreuk vormen. Het Handhavingsplan 2010 geeft aan dat wanneer de handhavende overheid een decretaal omschreven misdrijf in wording vaststelt, een stakingsbevel dient te worden opgelegd. Het stakingsbevel is erop gericht verdere schade aan de goede ruimtelijke ordening te voorkomen. Hoe vroeger niet-voltooide illegale bouwwerkzaamheden worden stilgelegd, hoe kleiner de kans dat er schade is berokkend aan de goede ruimtelijke ordening, wat het herstel ervan vergemakkelijkt.²⁶ Bij het doorbreken van een stakingsbevel volgt een administratieve geldboete. Deze zal worden besproken in hoofdstuk 4.

De handhavingsactoren werd gevraagd aan te geven bij hoeveel van de controles waar een overtreding werd vastgesteld werd overgegaan tot het opleggen van stakingsbevel. Onderstaande tabel geeft deze gegevens weer.

Bij ongeveer 6% van het totaal van 10.526 controles waar een overtreding werd vastgesteld, werd een bevel tot staking opgelegd. De verbalisanten van de Lokale politie hanteerden het instrument procentueel het meeste, namelijk bij meer dan 15% van het aantal controles waar een overtreding werd vastgesteld.

Een stakingsbevel kan worden opgelegd met of zonder bijkomende maatregelen zoals de verzegeling of de inbeslagname. Enkel aan de verbalisanten van de Lokale politie werd gevraagd deze bijkomende maatregelen aan te geven. Van de 257 door de verbalisanten van de Lokale politie opgelegde stakingsbevelen waren er 13 met verzegeling. Bij de andere 244 stakingsbevelen opgelegd door de Lokale politie werden geen bijkomende maatregelen opgelegd.

25 Bredero registreerde in 2017 569 externe (niet-gewestelijke) stakingsbevelen, waarvan er 472 werden bekrachtigd. Deze ruis op de cijfers zou mogelijks kunnen worden verklaard door dubbeltellingen van de stakingsbevelen opgelegd door de gemeentelijke verbalisanten en de verbalisanten van de Lokale politie.

26 Handhavingsplan 2010, p.23

3.8 EVALUATIE VAN HET INSTRUMENT 'MINNELIJKE SCHIKKING'

De VCRO bepaalt in artikel 6.1.51 §1 dat de minnelijke schikking in welbepaalde gevallen van beperkte, minder ingrijpende inbreuken en op vraag van de overtreder, een instrument kan zijn om een einde te maken aan een stedenbouwkundige inbreuk zonder dat een herstelmaatregel moet worden gevorderd bij de rechtbank (zie verder). De gewestelijk stedenbouwkundig inspecteur (Gewestelijke Inspectiedienst RO) oordeelt of een dossier tot aanvraag minnelijke schikking behandeld kan worden en kan ingaan op de aanvraag na het ontvangen van het schriftelijk akkoord van de procureur des Konings en het col-

lege van burgemeester en schepenen. Een dergelijke minnelijke schikking is een vergelijk (betaling van een geldsom en/of de uitvoering van door de stedenbouwkundige inspecteur opgelegde bouw- of aanpassingswerken) tussen de stedenbouwkundige inspecteur en de overtreder waarvan de uitvoering leidt tot het verval van de strafvordering en van de herstellvordering.

In 2017 werden 3 minnelijke schikkingen afgesloten met de overtreder en werden 5 minnelijke schikkingen uitgevoerd.

3.9 EVALUATIE VAN HET INSTRUMENT 'HERSTELVORDERING'

Artikel 6.1.41 §1 van de VCRO bepaalt dat de rechtbank, naast de straf, kan bevelen de plaats in de oorspronkelijke toestand te herstellen of het strijdige gebruik te staken, en/of bouw- of aanpassingswerken uit te voeren en/of een geldsom te bepalen gelijk aan de meerwaarde die het goed door het misdrijf heeft verkregen. Dergelijke herstelmaatregelen gebeuren op vordering van de stedenbouwkundig inspecteur (gewestelijke inspectie RO) of van het college van burgemeester en schepenen, na positief advies aan bij de Hoge Raad voor het Handhavingsbeleid.

Voor de opmaak van dit Handhavingsrapport 2017 werd aan de gemeenten gevraagd hoeveel dossiers inzake herstellvordering er werden overgemaakt het aan parket voor verder gevolg. Dit waren er in totaal

108. Het verschil van dit aantal met de 274 positieve adviezen betreffende herstellvorderingen uitgebracht door de HRH, zoals weergegeven in 2.5.3.1., kan worden verklaard doordat overtreders zich na het positief advies alsnog in regel stellen en dus herstellen voor de herstellvordering wordt ingediend. Aangezien er door de gemeentelijke verbalisanten 6.599 controles werden uitgevoerd in 2017 waar een overtreding werd vastgesteld, kan worden vastgesteld dat bij 1,6% van deze controles een herstelmaatregel werd gevorderd bij de rechtbank. Daarnaast werden in totaal 14 vorderingen door de responderende gemeenten voorgeleid voor de burgerlijke rechter nadat de overtreder in gebreke bleef om zich in regel te stellen en het parket het dossier seponeerde.

3.10 EVALUATIE VAN DE UITVOERING VAN DE GERECHTELIJK OPGELEGDE

HERSTELMAATREGEL

Zoals hoger omschreven, kan het handhavingstraject worden opgesplitst in een voortraject en een natraject. De instrumenten van de verbalisanten in het voortraject werden hierboven behandeld. In het natraject staat de uitvoering van de herstelmaatregel, zoals opgelegd door de rechtbank na vordering door de gewestelijke inspectie RO of het college van burgemeester en schepenen, centraal. Deze uitvoering kan gebeuren via de betekening van het vonnis of arrest, de inschrijving van wettelijke hypotheek, de dwangsom en de ambtshalve uitvoering.

Betekende vonnissen en arresten waarin een herstelmaatregel werd opgelegd

Van zodra de rechtbank uitspraak heeft gedaan over een herstellvordering dient deze uitspraak te worden betekend aan de betrokkenen door de verbaliserende overheid die deze herstelmaatregel heeft gevorderd.

In 2017 werden door de gewestelijke inspectie RO 6 en door de gemeenten 15 vonnissen/arresten betekend.

Ingeschreven en gelichte wettelijke hypotheeken

Het Handhavingsprogramma bepaalt aangaande de inschrijving van een wettelijke hypotheek het volgende;

“De inschrijving van een wettelijke hypotheek strekt tot zekerheid van de kosten die gemaakt worden en gebeurt maar indien het noodzakelijk is om een garantie voor het innen van de meerwaarde of de kosten van een ambtshalve uitvoering bij gerechtelijke of bestuurlijke herstelmaatregelen te voorzien. Het mag niet als louter drukingsmiddel gebruikt worden.”²⁷

In 2017 werd door de gewestelijke inspectie RO geen enkele hypotheek gelegd om de schuldvordering voortspruitend uit het vonnis te waarborgen. Bij de responderende gemeenten gebeurde dit in 2017 in 1 dossier.

De wettelijke hypotheek wordt normaliter pas gelicht nadat een proces-verbaal van uitvoering werd opgesteld en nadat alle uitvoeringskosten, ook die voor het leggen en lichten van de hypotheek, werden betaald. De gewestelijke inspectie RO heeft in 2017 198 hypotheeken gelicht. Bij 37% van deze dossiers gebeurde de lichte van de hypotheek nadat een herstel kon worden vastgesteld. Bij 63% van de 198 in 2017 gelichte hypotheeken was er echter nog geen herstel vastgesteld en werd desondanks overgegaan tot lichte van de hypotheek.

Dwangsom

De rechter kan een dwangsom opleggen als de handhavende besturen daarom vragen bij het inleiden van de herstellvordering. De herstelmaatregel die de rechter heeft opgelegd, moet in eerste instantie door de veroordeelde worden uitgevoerd. Het gewest en de lokale overheid zal de dwangsom pas kunnen innen nadat de uitvoeringstermijn die in de uitspraak is vastgelegd, volledig is verstreken. De invordering van de dwangsom vangt aan nadat de hersteltermijn is verstreken tenzij er een dwangsomtermijn werd bepaald.

De gemeenten hebben in 2017 in geen enkel dossier een dwangsom geïnd nadat de hersteltermijn was verlopen. De Gewestelijke Inspectiedienst RO daarentegen heeft in 2017 voor een bedrag van € 1.061.737 dwangsommen geïnd nadat de hersteltermijn was verlopen.

Proces-verbaal van vaststelling van (niet-) uitvoering

Artikel 6.1.45 van de VCRO bepaalt dat de overtreder de Gewestelijke Inspectiedienst RO en het college van burgemeester en schepenen onmiddellijk op de hoogte brengt van zodra de opgelegde herstelmaatregel werd uitgevoerd. De Gewestelijke Inspectiedienst RO stelt onmiddellijk en na controle ter plaatse een proces-verbaal van vaststelling op. Dit proces-verbaal van vaststelling geldt, behoudens bewijs van het tegendeel, als bewijs van het herstel en van de datum van herstel.

In 2017 werden door de Gewestelijke Inspectiedienst RO 150 processen-verbaal van vaststelling van de uitvoering van het vonnis opgesteld waarbij ter plaatse werd nagegaan of de herstelmaatregel volledig werd nagegaan of volledig werd uitgevoerd. Daarnaast werden 62 processen-verbaal van vaststelling van de niet-uitvoering van het vonnis opgesteld.

Na het opstellen van een proces-verbaal van vaststelling van de niet-uitvoering, kan, na positief advies van de Hoge Raad voor het Handhavingsbeleid, worden overgegaan tot het opstarten van een ambtshalve uitvoering.

---

27 Handhavingsprogramma, p.39

3.11 CASES

Voorgaande onderdelen boden een cijfermatig beeld van de wijze waarop de handhavingsinstrumenten werden ingezet. Om een voorstelling te maken van de wijze waarop in de praktijk en op het veld handhavingsscontroles worden uitgevoerd en hoe de verschillende instrumenten worden gehanteerd, werden de

leden, vertegenwoordigers en plaatsvervangers van de VHRM gevraagd om voor dit Handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening cases aan te leveren die de handhavingsspraktijk concreter maken voor de lezer. Hieronder worden een aantal praktijkvoorbeelden gepresenteerd.

Lokale politie

De Lokale Politie werd gecontacteerd door een natuurinspecteur van het Agentschap voor Natuur en Bos met de melding dat in landschappelijk waardevol agrarisch gebied een zeecontainer, een woonwagen en een metalen poort werd geplaatst door de nieuwe eigenaar van het perceel. Er had reeds een uitwisseling van mails plaatsgevonden, doch zonder positief resultaat.

De Lokale Politie heeft vervolgens een proces-verbaal opgesteld en de eigenaars uitgenodigd. De eigenaars merkten toen dat de overtreding ernstig werd genomen en hebben binnen de 2 weken alles weggehaald om een verdere procedure te ontlopen.

Afdeling Handhaving – Gewestelijke Inspectiedienst RO

Provincie Limburg

Tijdens een controle in de buurt werd op een terrein in Bocholt opgemerkt dat een terrein werd gebruikt voor de bouw van constructies, een paardenrijpiste en het opslaan van diverse materialen, afval en verschillende autowrakken.

Bij het administratief vooronderzoek bleek dat de percelen in landschappelijk waardevol agrarisch gebied lagen. Op basis van de luchtfoto's kon worden vastgesteld dat de percelen sinds enige tijd in gebruik waren voor illegale constructies en opslag van diverse zaken en dat dit stelselmatig uitbreiding kende.

Op 16 augustus 2017 werd voor deze feiten een proces-verbaal met aanmaning opgesteld.

In november 2017 lieten betrokkenen weten dat ze reeds een deel hadden opgeruimd en vroegen ze extra tijd om verder te werken.

Dit werd toegestaan door de gewestelijk stedenbouwkundig inspecteur en er werd afgesproken dat een nieuwe controle zal gebeuren na 1 september 2018. Het dossier wordt uiteraard verder opgevolgd.

Provincie Antwerpen

Opvolging aanmaning 2016

20/05/2016: ambtshalve controle

25/05/2016: aanmaningsbrief voor de wederrechtelijke inrichting v/e terrein in bosgebied.

- opslag van allerlei materiaal, waaronder enorme hoeveelheden hout, plasticen bakken, paletten, kippenren

- Wederrechtelijk opgetrokken garageboxen op de scheiding van bosgebied en agrarisch gebied

26/09/2016: Aanvankelijk proces-verbaal AIHRO na plaatsbezoek dd. 23/09/2016 en nadat werd vastgesteld dat er geen gevolg werd gegeven binnen het termijn opgenomen in de aanmaning.

04/01/2017: eigenaars hebben een regularisatie-aanvraag bij de gemeente ingediend.

17/05/2017: stedenbouwkundige vergunning afgeleverd door de gemeente voor een eengezinswoning(tuinderswoning) met bijgebouwen.

17/10/2017: Navolgend proces-verbaal van vaststelling door Afdeling handhaving, waarbij vastgesteld werd dat de site werd opgekuist, sommige constructies werden geregulariseerd en niet-regulariseerbare constructies werden afgebroken. Het dossier werd afgesloten.

Provincie Limburg

Naar aanleiding van een klacht de dato 22/05/2017 over het doorvoeren van aanmerkelijke grondophogingen – de klacht spreekt van ophogingen van meer dan één meter en het aanvoeren van honderden vrachtwagens grond – werd een dossier opgestart.

Tijdens het onderzoeken van de klacht en het bekijken van enkele luchtfoto's van de betrokken percelen is reeds te merken dat er in de twee voorgaande jaren op de aangegeven locatie duidelijke grondwerkzaamheden werden doorgevoerd.

Op 01/06/2017 werd een controle ter plaatse uitgevoerd. Hieruit bleek dat effectief grote hoeveelheden grond waren aangevoerd op meerdere percelen. Er kon worden vastgesteld dat op vijf percelen met een gezamenlijke oppervlakte van ±2,62 hectare - drie percelen zijn gelegen in agrarisch gebied en twee percelen in natuurgebied - aanmerkelijke reliëfwijzigingen werden doorgevoerd door grond vermengd met stenen en andere afval, zoals bijvoorbeeld PVC-buizen, aan te voeren. De grondophogingen werden uitgevoerd over de volledige oppervlakte van de betrokken percelen en varieerden in hoogte van 0,00 tot 1,50 meter. Aangezien de werken nog niet volledig ten einde waren, werd ter plaatse een staking der werken bevolen. Dit stakingsbevel werd mee opgenomen in het aanvankelijk proces-verbaal van 06/06/2017 en werd op 07/06/2017 bekrachtigd door de gewestelijk stedenbouwkundig inspecteur.

Door één van de overtreders werd via mail op 08/06/2017 gevraagd of de betrokken percelen ingezaaid konden worden met bonen. Dit werd geweigerd door de gewestelijk stedenbouwkundig inspecteur.

In het navolgend proces-verbaal van 10/08/2017 werd vastgesteld dat er ondanks de weigering om in te zaaien toch overgegaan werd tot het planten/inzaaien van bonen op de betrokken percelen. Dit betekende een doorbreking van het op 01/06/2017 gegeven stakingsbevel.

De gemeente gaf op 06/02/2018 een weigering af voor de regularisatie van de gevaloriseerde grondophogingen. Hiertegen werd geen beroep aangetekend bij de deputatie.

4 EVALUATIE VAN HET VLAAMSE SANCTIONERINGSBELEID RUIMTELIJKE ORDENING

In dit onderdeel, waarin een evaluatie zal plaats vinden van het Vlaamse sanctioneringsbeleid in 2017, wordt beperkt gerapporteerd over de gemeentelijke administratieve sancties in het kader van ruimtelijke ordening. Daarnaast komen de bestuurlijke geldboeten in het kader van de stakingsbevelen aan bod. Hoofdzakelijk wordt in dit onderdeel echter het in het afgelopen kalenderjaar gevoerde vervolgingsbeleid door het Openbaar Ministerie behandeld.

4.1 EVALUATIE VAN HET BESTUURLIJK SANCTIONERINGSBELEID RUIMTELIJKE ORDENING

4.1.1 Gemeentelijke administratieve sanctie

Meldingsplichtige werken zijn niet strafbaar op grond van de VCRO. Ze kunnen wel strafbaar worden gesteld op grond van artikel 119bis van de Nieuwe Gemeentewet en de wet van 24 juni 2013 betreffende de Gemeentelijke Administratieve Sanctie (GAS) waarbij de gemeente beslist om een administratieve sanctie op te leggen voor inbreuken op hun stedenbouwkundige verordeningen inzake de meldingsplicht. Bij de bevraging van gemeenten werd, indien de gemeente een beroep kon doen op minstens 1 verbalisant (al dan niet in eigen gemeente), verzocht aan te geven of de gemeente over een GAS-reglement beschikt aan de hand waarvan meldingsplichtige werken kunnen worden beboet. 16 gemeenten deelden mee over een dergelijk GAS-reglement te beschikken. Vervolgens werd gevraagd hoeveel GAS-boeten inzake RO in 2017 werden opgelegd. Door 2 gemeenten werden in 2017 in totaal 19 GAS-boeten inzake RO opgelegd.

4.1.2 Administratieve geldboeten in het kader van de stakingsbevelen

Conform artikel 6.1.49 van de VCRO wordt een administratieve geldboete opgelegd van 5.000 euro aan de persoon die handelingen, werken of wijzigingen voortzet in strijd met een door de stedenbouwkundige inspecteur bekrachtigd bevel tot staking. De boete wordt opgelegd door de rekenplichtige ambtenaar van het Grondfonds. De schending kan zowel een gemeentelijk als een gewestelijk stakingsbevel betreffen alsook een door de politie opgelegd stakingsbevel. Noodzakelijk is wel, zoals hierboven aangegeven, dat het stakingsbevel werd bekrachtigd door de gewestelijke stedenbouwkundig inspecteur.

Decretaal is er geschreven dat een boete van 5.000 euro wordt opgelegd aan elke overtreder die deelneemt aan de schending van het stakingsbevel.

Enkel de rekenplichtige ambtenaar van het Grondfonds kan administratieve geldboeten opleggen naar aanleiding van een doorbreking van het stakingsbevel. Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal dossiers waarin bestuurlijke geldboeten werden opgelegd en van het aantal bestuurlijke geldboeten.

In 2016 werden door de Gewestelijke Inspectiedienst RO een aantal administratieve geldboeten terugbetaald en niet geïnd. Dit was niet meer het geval in 2017. Hierover wordt dan ook niet gerapporteerd in onderstaande tabel.

Aantal dossiers waarin bestuurlijke geldboeten werden opgelegd n.a.v. een doorbreking van het stakingsbevel	48
Aantal bestuurlijke geldboeten	120

Tabel 29 Administratieve geldboeten n.a.v. een doorbreking van het stakingsbevel, opgelegd door de Gewestelijke Inspectie RO in 2017

In onderdeel 3.7 werd aangegeven dat de Gewestelijke Inspectiedienst RO in 2017 472 stakingsbevelen had bekrachtigd. Bovenstaande 48 dossiers hebben niet enkel betrekking op de in 2017 bekrachtigde stakingsbevelen, maar tevens op doorbrekingen in voorgaande jaren.

Na het opleggen van een administratieve geldboete door de rekenplichtige ambtenaar van het Grondfonds, heeft de potentiële overtreder de mogelijkheid om een verzoekschrift in te dienen bij de gewestelijke stedenbouwkundig inspecteur op grond

van het in 2017 geldende artikel 6.1.49 VCRO. Tegen het besluit van de gewestelijke stedenbouwkundig inspecteur is er nog verhaal mogelijk bij de gewone rechter of de Raad van State. Bij een gebrekkige betaling volgt nog een bijkomende opvolging van de inning en invordering van de boetes. De rekenplichtige ambtenaar van het Grondfonds maakt hiervoor een dwangbevel op dat vervolgens wordt geïssueerd en uitvoerbaar verklaard door de gewestelijke stedenbouwkundig inspecteur. Vervolgens wordt dit dwangbevel door een gerechtsdeurwaarder betekend aan de overtreder.

4.1.3 Bestuurlijke geldboeten - Handhavingsdecreet

Het Handhavingsdecreet, in werking getreden op 1 maart 2018, voorziet naast de bestaande strafrechtelijke sanctiëring eveneens in een bestuurlijk

sanctiëringsspoor. Daartoe wordt onder meer de mogelijkheid tot bestuurlijke beboeting en het onderscheid tussen (gedepenaliseerde) stedenbouwkundige inbreuken en stedenbouwkundige misdrijven, zoals die nu reeds bestaan in het DABM en het Onroerenderfgoeddecreet, opgenomen in de VCRO. Stedenbouwkundige inbreuken zullen enkel nog kunnen worden gesanctiëerd met een exclusieve bestuurlijke geldboete. Stedenbouwkundige misdrijven waarvoor het parket (tijdig) aangeeft niet tot strafrechtelijke behandeling te willen overgaan, zullen kunnen worden gesanctiëerd met een alternatieve bestuurlijke geldboete.

Aangezien het bestuurlijk sanctiëringsspoor evenwel in 2017 nog niet in werking was getreden, wordt dit niet verder behandeld in het kader van dit handhavingsrapport. Het volgende handhavingsrapport zal daarentegen de eerste resultaten van de uitwerking van het Handhavingsdecreet kunnen weergeven.

4.2 EVALUATIE VAN HET STRAFRECHTELIJK SANCTIËRINGSBELEID RUIMTELIJKE ORDENING

Artikel 6.1.5 van de VCRO bepaalt dat, onverminderd de bevoegdheden van de agenten en de officieren van gerechtelijke politie, de stedenbouwkundige inspecteurs, de andere door de Vlaamse Regering aangewezen ambtenaren, alsmede de door de gouverneur aangewezen ambtenaren van de provincie en van de gemeenten of intergemeentelijke samenwerkingsverbanden in zijn provincie, bevoegd zijn om de in de VCRO omschreven misdrijven op te sporen en vast te stellen door een proces-verbaal. De processen-verbaal waarin de in deze titel omschreven misdrijven worden vastgesteld gelden tot bewijs van het tegendeel.

Het is daarom van belang om in dit handhavingsrapport een evaluatie te maken van het strafrechtelijk sanctiëringsspoor in 2017. De Vlaamse Hoge Handhavingsraad voor Ruimte en Milieu heeft zich dan ook gericht tot het College van procureurs-generaal met onder meer de vraag hoeveel dossiers er werden aangeleverd aan de parketten van het Vlaamse Gewest en op welke wijze deze dossiers werden behandeld.

4.2.1 Parketmagistraten Ruimtelijke Ordening

Net als bij de andere handhavingsactoren werd ook

aan de parketten gevraagd hoeveel VTE in 2017 werden ingezet voor zaken met betrekking tot ruimtelijke ordening. Tabel 30 geeft het aantal VTE voor parketmagistraten ruimtelijke ordening weer:

GERECHTELIJK ARRONDISSEMENT	VTE parketmagistraten RO
Antwerpen	1
Limburg	0,45
Halle-Vilvoorde	0,20
Leuven	0,50
Oost-Vlaanderen	0,80
West-Vlaanderen	0,60
Totaal	3,55

Tabel 30 Aantal VTE parketmagistraten RO

Elke parketmagistraat, verantwoordelijk voor de behandeling van strafzaken ruimtelijke ordening, is tevens belast met meerdere andere taken in het kader van de dienstregeling. Dit ruime(re) takenpakket, samen met de afwezigheid van een specifiek daartoe ontwikkelde werklasmeting, verklaart waarom het niet mogelijk is om het aantal VTE's ruimtelijk ordening volledig accuraat te berekenen. Bovenstaande gegevens vormen daarom ook een schatting.

4.2.2 Context cijfergegevens

Voordat de verdere cijfergegevens kunnen worden besproken, dienen ook in dit handavingsrapport eerst enkele kanttekeningen betreffende de data te worden geformuleerd.

De cijfers zijn afkomstig uit een centrale databank van het College van Procureurs-generaal. Deze databank is enkel gebaseerd op de registraties door de correctionele afdelingen van de parketten bij de rechtbanken van eerste aanleg en bevat geen gegevens over het aantal door de parketten-generaal behandelde zaken en de door de politieparketten behandelde zaken, gerelateerd aan ruimtelijke ordening.

De VHRM heeft cijfergegevens opgevraagd met betrekking tot het handavingsniveau ruimtelijke ordening in Vlaanderen. De ontvangen cijfergegevens handelen dus enkel over de dossiers behandeld door de Vlaamse parketten. Daarnaast dient te worden gewezen op het feit dat de aangeleverde cijfergegevens zich baseren op de laatste gegevensextractie van 8 januari 2018. Alle gegevens die betrekking hebben op de vooruitgangsstaat van een dossier zijn dus beperkt tot de toestand op die extractiedatum. Er dient op te worden gewezen dat het in feite nog te vroeg is om op basis van de gegevensextractie d.d. 8 januari 2018 al conclusies te trekken over de mate waarin de afhandelingspraktijk verschilt voor de zaken geregistreerd in 2017. De cijfergegevens zijn slechts indicatief, aangezien de vooruitgangsstaat van deze zaken nog geëvolueerd kan zijn na de extractiedatum. Toch zal er worden getracht reeds enkele tendensen te onderscheiden.

Aan de zaken die op het parket toekomen, wordt door het Openbaar Ministerie een voornaamste tenlasteleggingscode en eventueel één of meerdere bijkomende tenlasteleggingscodes (preventiecodes) toegekend. Er moet in elk geval aan de zaak een voornaamste tenlasteleggingscode worden toegekend op het ogenblik dat deze in het geïnformatiseerd systeem van de parketten wordt ingevoerd. De registratie van bijkomende tenlasteleggingscodes gebeurt niet overal; sommige parketten registreren deze niet.

De volgende statistieken zijn gebaseerd op alle zaken waarin minstens één van de volgende tenlasteleggingscodes, zoals gebruikt door de parketten, werd geregistreerd:

- ▶ 66B: ruimtelijke ordening en stedenbouw
- ▶ 66C: reclameborden

- ▶ 66F: bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten (Vlaams decreet 3 maart 1976)
- ▶ 66G: vellen hoogstammige bomen

Wanneer meer dan één van de geselecteerde codes voorkomt in eenzelfde zaak, wordt deze zaak in de gegevens gepresenteerd op basis van de voornaamste van die geselecteerde tenlasteleggingen.

Zaken die op het moment van de gegevensextractie nog niet in hun totaliteit bij het parket beland zijn, worden niet mee verrekend. Concreet handelt het hier over de 'vereenvoudigde processen-verbaal op listing', de 'nog lopende autonome politionele opsporingsonderzoeken', de 'vereenvoudigde autonome politionele opsporingsonderzoeken' en de 'autonome politionele opsporingsonderzoeken onbekende dader'. In de meeste parketten worden de door de politiediensten opgestelde vereenvoudigde processen-verbaal immers niet in het systeem geregistreerd. Er werd dan ook geen rekening mee gehouden in de volgende cijfers. Indien het proces-verbaal echter alsnog werd opgevraagd door het parket, wordt hiermee wel rekening gehouden.

Bij het bekijken van de gegevens inzake de vooruitgangsstaat dient rekening te worden gehouden met de volgende samenwerkingsverbanden. In West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen bestaat een samenwerkingsverband tussen de verschillende voormalige parketten (momenteel afdelingen) waardoor alle zaken met betrekking tot gespecialiseerde materies door één parket/afdeling binnen dat rechtsgebied worden behandeld. Voor West-Vlaanderen is de afdeling Kortrijk bevoegd voor milieu- en ruimtelijke orderingsdossiers en voor Oost-Vlaanderen is het de afdeling Gent. Binnen het rechtsgebied Antwerpen is er sinds 2016 het zaakverdelingsreglement van de rechtbank van eerste aanleg Antwerpen dat betekent dat de afdeling Antwerpen exclusief bevoegd is voor alle strafzaken van het arrondissement inzake milieu en stedenbouw. Tevens worden sinds 2017 dossiers inzake milieu en stedenbouw van het arrondissement Limburg gecentraliseerd in de afdeling Hasselt.

De teleenheid bij de tabellen is telkens gelijk aan een zaak. Elke zaak komt overeen met één uniek notitie-nummer. Een zaak kan uiteraard betrekking hebben op meerdere verdachten en/of meerdere misdrijven. Een relatief groot aantal zaken wordt vanwege territoriale redenen ter beschikking gesteld aan een ander parket. Dit betekent dat een dossier in principe wordt behandeld door het parket dat territoriaal bevoegd is voor de plaats waar het misdrijf heeft plaatsgevonden. Indien een proces-verbaal be-

trekking heeft op een plaats die gelegen is buiten het eigen arrondissement, dan zal dit dossier ter beschikking worden overgemaakt aan het parket dat bevoegd is voor deze plaats. Dit parket neemt de behandeling over en het dossier krijgt een nieuw nummer. Aangezien een indicatie van de instroom bij de parketten wordt gegeven en een ter beschikking gestelde zaak in een groot aantal gevallen binnen de referentieperiode zowel instroomde op het parket van herkomst als op het parket van bestemming, worden zowel het origineel notitienummer als het notitienummer van de terbeschikkingstelling opgenomen in de cijfergegevens. De gepresenteerde parketstatistieken betreffen geen criminaliteits- of feitenstatistieken en mogen dus ook niet aldus worden geïnterpreteerd.

In eerste instantie zal een beeld worden gegeven van de instroom van dossiers bij de parketten in 2017. Dit zal gebeuren op basis van de geselecteerde tenlasteleggingscodes, en indien mogelijk op basis van de verbaliserende overheid. Vervolgens zal worden gekeken naar de laatste vooruitgangsstaat (d.d. 8 januari 2018) van de dossiers ontvangen door de parketten in 2017, waarna dieper zal worden ingegaan op de motieven tot seponering van de dossiers aangaande ruimtelijke ordening.

4.2.3 Instroom

Tabel 31 geeft het aantal zaken 'handhaving ruimtelijke ordening' weer die door de correctionele afdelingen bij de parketten in het Vlaamse Gewest in 2017 werden geregistreerd. Ter vergelijking worden ook de cijfers van 2016 en 2015 weergegeven. De zaken worden onderverdeeld in vier verschillende klassen volgens de initiërende instantie, namelijk:

- ▶ de algemene politie: de rubriek algemene politie omvat de lokale en federale politiediensten;
- ▶ de inspectiediensten: de inspectiediensten zijn de administratieve diensten met beperkte verbaliserende bevoegdheid;
- ▶ klachten en burgerlijke partijstellingen (BP): het gaat hier om klachten van particulieren, evenals klachten van gerechtsdeurwaarders of van particuliere organisaties en burgerlijke partijstellingen;
- ▶ andere zendingen: zendingen van andere parketten (ter beschikking stellingen) en rechtbanken, ook van andere secties van hetzelfde parket, van buitenlandse parketten/rechtbanken en van de rechtbanken van hetzelfde gerechtelijk arrondissement geven aanleiding tot de creatie van een nieuwe zaak. Deze rubriek is tevens rest-

categorie voor alle zaken die niet in één van de andere drie rubrieken konden worden ondergebracht.

	2017		2016		2015	
	#	%	#	%	#	%
Algemene politie	1.329	57,86	1.239	50,47	1.426	54
Inspectiediensten	881	38,35	1.127	45,91	1.142	43
Klachten & BP-stellingen	62	2,7	63	2,53	52	2
Andere zendingen	25	1,09	27	1,1	19	1
Totaal	2.297	100	2.455	100	2.639	100

Tabel 31 Aantal zaken 'handhaving Ruimtelijke Ordening' geregistreerd door de correctionele afdelingen bij de parketten in het Vlaams Gewest in 2017, 2016 en 2015, per initiërende instantie

In totaal hebben de parketten in 2017 2.297 zaken met betrekking tot ruimtelijke ordening ontvangen, waarvan 58% - ofwel 1.329 zaken – afkomstig van de algemene politie en 38% - ofwel 881 zaken – afkomstig van de inspectiediensten. Een klein gedeelte van het totaal aantal ontvangen zaken, namelijk 2,6% – ofwel 62 zaken – heeft betrekking op klachten en burgerlijke partijstellingen. Daarnaast was 1% - ofwel 25 zaken - 'andere zendingen'.

In vergelijking met 2016 en 2015 kan er een verdere daling van het totaal aantal dossiers worden opgemerkt. In 2015 werden nog 2.639 dossiers geregistreerd. In 2016 daalde dit reeds tot 2.455 dossiers. Dit betekent dat een procentuele daling kan worden berekend voor 2017 van 6% ten opzichte van 2016 en van 13% ten opzichte van 2015.

Ten opzichte van 2016 kan voor 2017 een kleine verschuiving worden vastgesteld tussen de initiërende instanties. Het aandeel van de dossiers dat werd overgemaakt aan de parketten door de algemene politiediensten bedroeg in 2016 reeds de helft van het totaal aantal dossiers. In 2017 steeg dit aandeel tot bijna 58% van het totaal aantal door de parketten ontvangen dossiers. Het aantal dossiers dat de inspectiediensten overmaakte aan de parketten daalde echter in 2017 ten opzichte van 2016 met 22%.

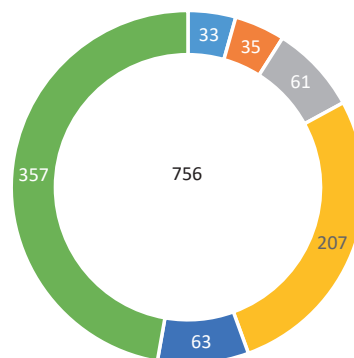
Sinds 1 januari 2005 wordt gebruik gemaakt van specifieke codes binnen de notitienummers die door de Vlaamse diensten inzake Ruimtelijke Ordening en de lokale gemeentelijke diensten aan de parketten worden overgemaakt. Dit maakt het mogelijk om in onderstaande tabel de gegevens inzake de instroom af te bakenen tot die zaken die afkomstig zijn van de

Vlaamse diensten inzake ruimtelijke ordening en de lokale gemeentelijke diensten. Sinds 2017²⁸ worden de volgende codes gehanteerd²⁹:

- ▶ RW : administratie Ruimtelijke Ordening, Huisvesting, Monumenten en Landschappen (in 2017 opgesplitst in EG; RZ; TZ en WI);
- ▶ EG: inspectie Onroerend Erfgoed³⁰;
- ▶ RZ: inspectie Ruimtelijke Ordening;
- ▶ TZ: toezicht op sociale huisvestingsmaatschappijen³¹;
- ▶ WI: Vlaamse Wooninspectie³²;
- ▶ H2/H3 – ANB: Agentschap voor Natuur en Bos.

Daarnaast vormt de verzamelnaam 'Lokale gemeentelijke dienst' in onderstaande grafiek die zaken waarin kon worden verduidelijkt of het om een lokale gemeentelijke dienst ging (meestal op basis van het voorkomen van het label 'gemeente', 'stad' of specifieke gemeentenamen in het daarvoor voorziene veld).

In totaal werden door de correctionele afdelingen bij de parketten in het Vlaamse Gewest in 2017 756 zaken geregistreerd afkomstig van de Vlaamse en gemeentelijke diensten inzake ruimtelijke ordening. Het merendeel van deze dossiers, namelijk 47%, was afkomstig van gemeentelijke diensten. Meer dan 1/4, ofwel 27%, was afkomstig van de Gewestelijke Inspectiedienst RO. Grafiek 2 geeft bovendien aan dat het ANB in 2017 33 dossiers inzake ruimtelijke ordening overmaakte aan het parket. Op basis van een protocol afgesloten in 2012 met het toenmalige agentschap Inspectie RWO (IRWO) is het ANB bevoegd om ontbossingen krachtens de VCRO vast te stellen; het ANB is niet bevoegd om andere overtredingen op de VCRO vast te stellen, hetgeen het geringe aantal dossiers afkomstig van het ANB verklaart.

- Agentschap voor Natuur en Bos (H2/H3)
- Inspectie Onroerend Erfgoed (EG)
- Administratieve Ruimtelijke Ordening, Huisvesting, Monumenten en Landschappen (RW)
- Inspectie Ruimtelijke Ordening (RZ)
- Vlaamse Wooninspectie (WI)
- Lokale gemeentelijke dienst

Grafiek 2 Aantal zaken 'Ruimtelijke Ordening' afkomstig van inspectiediensten geregistreerd door de correctionele afdelingen bij de parketten in het Vlaams Gewest in 2017

Er werd reeds een overzicht geboden van de verschillende tenlasteleggingscodes die bij de registratie van de zaken 'Ruimtelijke Ordening' worden gehanteerd. Dit maakt het mogelijk om voor 2017 in tabel 32 een overzicht te geven van het aandeel van elke tenlasteleggingscode 66B, 66F, 66G en 66C in het totaal aantal zaken 'Ruimtelijke Ordening' dat werd geregistreerd door de correctionele afdelingen bij de parketten in het Vlaamse Gewest in 2017. Ter vergelijking worden tevens de gegevens van 2016 en 2015 opgenomen in de tabel.

28 Voorheen werden enkel de code "RW – administratie Ruimtelijke Ordening, Huisvesting, Monumenten en Landschappen" gebruikt voor inspectie Onroerend Erfgoed, Inspectie Ruimtelijke Ordening, Toezicht op sociale huisvestingsmaatschappijen, en Vlaamse Wooninspectie.

29 Strikt genomen hebben dossiers met codes WI, EG en TZ geen betrekking op ruimtelijke ordening of werden deze dossiers geherkwalificeerd.

30 De code EG heeft doorgaans geen betrekking op de VCRO; bij samenloop van stedenbouwmisdrijven en erfgoedmisdrijven, worden doorgaans 2 afzonderlijke processen-verbaal opgesteld.

31 Deze heeft geen betrekking op ruimtelijke ordening en komt niet voor in de grafiek.

32 De code WI kan betrekking hebben op de VCRO indien de Wooninspectie tijdens haar controle tevens een wederrechtelijke opsplitsing van het pand vaststelt.

TENLASTELEGGINGSCODE	2017		2016		2015	
	#	%	#	%	#	%
66B - Ruimtelijke ordening en stedenbouw	2.201	95,82	2.330	94,91	2.549	96,59
66C - Reclameborden	29	1,26	41	1,67	29	1,10
66F - Bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten (Vlaams decreet 3 maart 1976)	29	1,26	36	1,47	27	1,02
66G - Vellen hoogstammige bomen	38	1,65	48	1,95	34	1,29
Totaal	2.297	100	2.455	100	2.639	100

Tabel 32 Instroom aantal zaken 'Ruimtelijke Ordening' naar tenlasteleggingscode geregistreerd door de correctionele afdelingen bij de parketten in het Vlaams Gewest in 2015, 2016 en 2017

Net zoals voorgaande jaren, had in 2017 het merendeel – rond 96% - van het totaal aantal zaken 'Ruimtelijke Ordening' geregistreerd door de correctionele afdelingen van de parketten van het Vlaamse gewest als voornaamste tenlasteleggingscode 'RO en stedenbouw'. De overige tenlasteleggingscodes 'bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten', 'reclameborden' en 'vellen hoogstammige bomen' vertegenwoordigen in 2017 elk nog 2% van het totaal aantal dossiers. Ook dit is in lijn met de voorgaande jaren.

4.2.4 Vooruitgangsstaat

Naast de instroom van de zaken 'Ruimtelijke Ordening' was het voor dit handavingsrapport ook mogelijk cijfergegevens te krijgen over de vooruitgangsstaat van de zaken 'Ruimtelijke Ordening' voor de bestudeerde periode. Er dient echter wederom te worden gewezen op het feit dat de gegevensextractie dateert van 8 januari 2018. De gebruikte cohort (2017) kent een leeftijd van minimaal 8 dagen en maximaal 373 dagen. Dit betekent dat er eigenlijk nog geen definitieve conclusies kunnen worden getrokken inzake de afhandelingspraktijk van de dossiers. Daarnaast dient te worden gewezen op het feit dat in de meeste gevallen de volledige termijn van 360 dagen wordt benut om te streven naar algemene regularisatie. Gevolg hiervan is dat er heel weinig zaken binnen het jaar worden gedagvaard en de volgende cijfergegevens dus enigszins een vertekend beeld opleveren. Er zal echter worden getracht een aantal tendensen te beschrijven.

De classificatie gebeurde op basis van volgende vooruitgangsstaten:

VOORONDERZOEK

De zaken die nog in vooronderzoek waren op 8 januari 2018.

SEINING VAN DE DADER

Deze rubriek omvat de zaken waarin op 8 januari 2018 een verdachte het voorwerp uitmaakt van een seining. Zolang de verdachte niet wordt aangetroffen, zal deze vooruitgangsstaat van toepassing blijven.

ZONDER GEVOLG/ SEPONERING

Met een zondergevolgstelling of seponering wordt voorlopig afgezien van verdere vervolging en wordt het vooronderzoek beëindigd. De beslissing om zonder gevolg te stellen is in principe altijd voorlopig. Zolang de strafvordering niet vervalt, kan de zaak worden heropend.

TER BESCHIKKING

Deze rubriek omvat de zaken die op 8 januari 2018 ter beschikking waren gesteld aan een ander parket of andere (gerechtelijke) instanties. Voor zover ze niet terugkeren naar het parket van oorsprong, blijven ter beschikking gestelde zaken hier in deze vooruitgangsstaat. Voor het parket van oorsprong kunnen zij dus als afgesloten worden beschouwd. Zij worden onder een ander notitienummer heropend bij het parket van bestemming.

PRETORIAANSE PROBATIE

Deze rubriek omvat de zaken die op 8 januari 2018 (nog) geen strafrechtelijk gevolg gekregen hebben op voorwaarde dat bepaalde door het parket opgelegde maatregelen werden nageleefd (deze vooruitgangsstaat werd voor de inwerkingtreding van de omzendbrief COL 16/2014 op 1 januari 2015 als een zondergevolgstelling met het motief "pretoriaanse probatie" gerangschikt).

NIET-GEMEENTELIJKE ADMINISTRatieve SANCTIE

Deze rubriek omvat de zaken die op 8 januari 2018 werden overgemaakt aan een overheidsdienst met het oog op een eventuele niet-gemeentelijke administratieve sanctie (deze vooruitgangsstaat werd voor de inwerkingtreding van de omzendbrief COL 16/2014 op 1 januari 2015 als een zonderevolgstelling met het motief "administratieve geldboete" gerangschikt).

MINNELIJKE SCHIKKING

In de rubriek minnelijke schikking bevinden zich de zaken waarin een minnelijke schikking werd voorgesteld en waarvoor nog een eindbeslissing dient te worden geregistreerd (met inbegrip van de gedeeltelijk betaalde minnelijke schikkingen), de zaken die werden afgesloten door de betaling van de minnelijke schikking en waar de strafvordering vervalt en tenslotte de zaken waarin de minnelijke schikking werd geweigerd maar die sindsdien nog niet zijn overgegaan naar een volgende vooruitgangsstaat.

ONDERZOEK

De rubriek onderzoek bevat de zaken die in gerechtelijk onderzoek werden gesteld en die nog niet werden vastgesteld voor de raadkamer voor de regeling van de rechtspleging.

RAADKAMER

Deze rubriek bevat zaken vanaf de fase van regeling van de rechtspleging tot op het moment dat er een eventuele vaststelling voor de correctionele rechtbank is. Zaken waarin wordt afgezien van verdere vervolging, blijven in deze vooruitgangsstaat behouden.

DAGVAARDING & VERDER

Deze rubriek omvat de zaken waarin een dagvaarding of een daaropvolgende beslissing werd genomen. Het gaat om zaken waarin een dagvaarding, een vaststelling voor de correctionele rechtbank, een vonnis, een verzet, een beroep, enz. voorkomt.

ONBEKEND/ERROR

Deze rubriek omvat de zaken waarvoor de vooruitgangsstaat niet kon worden achterhaald. Vaak gaat het om gevoegde zaken waarbij de registraties niet toelaten om te achterhalen wat de vooruitgangsstaat is van de zaak waaraan er gevoegd werd.

In de tabel 33 wordt een overzicht geboden van de verschillende vooruitgangsstaten van de zaken 'Ruimtelijke Ordening', d.d. de extractiedatum, per arrondissement. Ten gevolge van de inwerkingtreding van de omzendbrief COL 16/2014 worden beslissingen die vroeger als een zonderevolgstelling geteld werden nu als een aparte afsluitende beslissing in deze tabel weergegeven. Het gaat in dit geval om 'seining van de dader', 'pretoriaanse probatie' en 'administratieve sanctie'. Zaken waarin het parket met succes actief tussenkomt met het oog op regularisatie, worden sinds 1 januari 2017 ingevolge de op 6 oktober 2016 gewijzigde omzendbrief COL 16/2014 afgesloten met een pretoriaanse probatie in plaats van met een seponering met als motief 'toestand geregulariseerd'.

	Vooronderzoek		Seining van de dader		Zonder gevolg		Ter beschikking		Pretoriaanse probatie		Niet gemeentelijke administratieve sanctie		Minnelijke schikking		Onderzoek		Raadkamer		Dagvaarding & verder		Onbekend/ error		Totaal		
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n
ARRONDISSEMENT ANTWERPEN	309	47,69	.	.	290	44,75	8	1,23	26	4,01	.	.	5	0,77	2	0,31	1	0,15	6	0,93	1	0,15	648	100	
Parket Antwerpen – afdeling Antwerpen	227	52,18	.	.	169	38,85	3	0,69	22	5,06	.	.	5	1,15	2	0,46	1	0,23	6	1,38	.	.	435	100	
Parket Antwerpen – afdeling Mechelen	13	48,15	.	.	13	48,15	1	3,7	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	27	100	
Parket Antwerpen – afdeling Turnhout	69	37,1	.	.	108	58,06	4	2,15	4	2,15	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	0,54	186	100	
ARRONDISSEMENT LIMBURG	70	25,55	.	.	182	66,42	3	1,09	6	2,19	13	4,74	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	274	100	
Parket Limburg – afdeling Hasselt	34	23,13	.	.	102	69,39	2	1,36	3	2,04	6	4,08	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	147	100	
Parket Limburg – afdeling Tongeren	36	28,35	.	.	80	62,99	1	0,79	3	2,36	7	5,51	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	127	100	
ARRONDISSEMENT BRUSSEL	118	60,2	.	.	74	37,76	1	0,51	1	0,51	1	0,51	.	.	.	.	.	.	1	0,51	.	.	196	100	
Parket Halle-Vilvoorde	118	60,2	.	.	74	37,76	1	0,51	1	0,51	1	0,51	.	.	.	.	.	.	1	0,51	.	.	196	100	
ARRONDISSEMENT LEUVEN	152	69,72	.	.	63	28,9	1	0,46	.	.	.	.	.	.	1	0,46	.	.	1	0,46	.	.	218	100	
ARRONDISSEMENT OOST-VLAANDEREN	414	67,65	2	0,33	99	16,18	.	.	83	13,56	2	0,33	1	0,16	4	0,65	1	0,16	6	0,98	.	.	612	100	
Parket Oost-Vlaanderen – afdeling Gent	154	67,84	1	0,44	34	14,98	.	.	32	14,1	1	0,44	1	0,44	3	1,32	.	.	1	0,44	.	.	227	100	
Parket Oost-Vlaanderen – afdeling Dendermonde	216	68,79	1	0,32	50	15,92	.	.	41	13,06	1	0,32	.	.	1	0,32	1	0,32	3	0,96	.	.	314	100	
Parket Oost-Vlaanderen – afdeling Oudenaarde	44	61,97	.	.	15	21,13	.	.	10	14,08	.	.	.	.	.	.	.	.	2	2,82	.	.	71	100	
ARRONDISSEMENT WEST-VLAANDEREN	191	54,73	.	.	104	29,8	2	0,57	37	10,6	3	0,86	3	0,86	2	0,57	3	0,86	4	1,15	.	.	349	100	
Parket West-Vlaanderen – afdeling Brugge	103	57,22	.	.	53	29,44	1	0,56	18	10	1	0,56	1	0,56	1	0,56	.	.	2	1,11	.	.	180	100	
Parket West-Vlaanderen – afdeling Kortrijk	35	44,87	.	.	26	33,33	1	1,28	11	14,1	1	1,28	.	.	1	1,28	1	1,28	2	2,56	.	.	78	100	
Parket West-Vlaanderen – afdeling Ieper	41	70,69	.	.	11	18,97	.	.	2	3,45	1	1,72	1	1,72	.	.	2	3,45	.	.	.	.	58	100	
Parket West-Vlaanderen – afdeling Veurne	12	36,36	.	.	14	42,42	.	.	6	18,18	.	.	1	3,03	.	.	.	.	.	.	.	.	33	100	
Vlaanderen 2017	1.254	54,59	2	0,09	812	35,35	15	0,65	153	6,66	19	0,83	9	0,39	9	0,39	5	0,22	18	0,78	1	0,04	2.297	100	

Tabel 33 Vooruitgangsstaat op 8 januari 2018 voor de zaken 'Ruimtelijke Ordening' ontvangen door de parketten tussen 1 januari 2017 en 31 december 2017 per parket (en afdeling)

Meer dan de helft van de zaken 'Ruimtelijke Ordening' bevond zich d.d. de extractiedatum nog in vooronderzoek. Daarnaast kan worden vastgesteld dat meer dan 1/3 reeds zonder gevolg werd gesteld. 18 dossiers, overgemaakt aan de parketten in 2017, werden in 2017 ook gedagvaard.

De hoge percentages "pretoriaanse probatie" binnen de parketten Oost- en West-Vlaanderen kunnen worden verklaard door de inwerkingtreding van de omzendbrief COL 16/2014 die, zoals reeds hoger werd beschreven, als gevolg heeft dat dat beslissingen die vroeger als een zondergevolgstelling werden geteld nu als een aparte afsluitende beslissing (seining van de dader, pretoriaanse probatie en administratieve sanctie) wordt weergegeven (zie hoger).

Het enerzijds hoge percentage septs en anderzijds lage percentage vooronderzoeken in het arrondissement Limburg is te wijten aan een specifieke werkwijze waarbij eraan de voorkeur wordt gegeven om dossiers voorlopig te seponeren met het motief 'voorrang aan de burgerlijke afhandeling' in afwachting van een herstellvordering. Na ontvangst van de herstellvordering wordt het sepot opgeheven. Reden van deze werkwijze is een administratieve vereenvoudiging waarbij men niet constant dossiers 'te wachten' moet leggen en telkens opnieuw moet controleren of de herstellvordering al opgemaakt is.

In onderstaande tabel wordt een overzicht geboden van de verschillende vooruitgangsstaten van de zaken 'Ruimtelijke Ordening', d.d. de extractiedatum, per tenlasteleggingscode.

	66B - Ruimtelijke ordening en stedenbouw		66C - Reclameborden		66F - Bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten (Vlaams decreet 3 maart 1976)		66G - Vellen hoogstammige bomen		Totaal	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%
Vooronderzoek	1.211	55,02	15	51,72	17	58,62	11	28,95	1.254	54,59
Seining van de dader	2	0,09	.	.	.	.	.	.	2	0,09
Zonder gevolg	779	35,39	11	37,93	5	17,24	17	44,74	812	35,35
Ter beschikking	14	0,64	1	3,45	.	.	.	.	15	0,65
Pretoriaanse probatie	145	6,59	1	3,45	3	10,34	4	10,53	153	6,66
Niet gemeentelijke administratieve sanctie	12	0,55	.	.	1	3,45	6	15,79	19	0,83
Minnelijke schikking	5	0,23	1	3,45	3	10,34	.	.	9	0,39
Onderzoek	9	0,41	.	.	.	.	.	.	9	0,39
Raadkamer	5	0,23	.	.	.	.	.	.	5	0,22
Dagvaarding & verder	18	0,82	.	.	.	.	.	.	18	0,78
Onbekend/error	1	0,05	.	.	.	.	.	.	1	0,04
Totaal	2.201	100,00	29	100,00	29	100,00	38	100,00	2.297	100,00

Tabel 34 Vooruitgangsstaat op 8 januari 2018 voor de zaken 'Ruimtelijke Ordening' ontvangen door de parketten tussen 1 januari 2017 en 31 december 2017 per tenlasteleggingscode

Meer dan 55% van de zaken met tenlasteleggingscode '66B Ruimtelijke ordening en stedenbouw' bevond zich d.d. de extractiedatum in vooronderzoek. Daarnaast werd reeds 35%, ofwel 779 zaken, zonder gevolg gesteld. Twaalf dossiers werden overgemaakt aan een overheidsdienst met het oog op het eventueel opleggen van een niet-gemeentelijke administratieve sanctie. Bijna 7% van deze dossier bevond zich op de extractiedatum in de vooruitgangsstaat

'pretoriaanse probatie'. Dit betekent dat 145 zaken (nog) geen strafrechtelijk gevolg hadden gekregen op de extractiedatum op voorwaarde dat bepaalde door het parket opgelegde maatregelen werden nageleefd. De 18 dossiers waarin reeds werd gedagvaard, hadden allemaal de tenlasteleggingscode '66B Ruimtelijke ordening en stedenbouw'.

De helft van de zaken met tenlasteleggingscode '66C

Reclameborden' bevond zich d.d. de extractiedatum nog in vooronderzoek. Bijna 38% werd reeds zonder gevolg geplaatst. In één zaak werd een minnelijke schikking voorgesteld.

Bijna 60% van de zaken, ofwel 17 zaken, met tenlasteleggingscode '66F - Bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten' bevond zich op 8 januari 2018 nog in vooronderzoek. Vijf zaken werden geseponeerd. Telkens drie zaken bevonden zich enerzijds in vooruitgangsstaat 'pretoriaanse probatie' en anderzijds in 'minnelijke schikking'. Eén zaak werd overgemaakt met het oog op het opleggen van een niet-gemeentelijke administratieve sanctie.

Aangaande de zaken met tenlasteleggingscode '66G - Vellen hoogstammige bomen' kan worden vastgesteld dat slechts 29% zich nog in vooronderzoek bevond op de extractiedatum en dat 45% reeds werd geseponeerd. Vier dossiers bevonden zich in vooruitgangsstaat 'pretoriaanse probatie' en 6 dossiers werden overgemaakt aan een overheidsdienst met het oog op het opleggen van een niet-gemeentelijke administratieve sanctie.

4.2.5 Motieven tot seponeren

In bovenstaand onderdeel met betrekking tot de vooruitgangsstaat van de zaken 'Ruimtelijke Ordening' werd vastgesteld dat d.d. 8 januari 2018 35,35% van de in 2017 door de parketten ontvangen zaken reeds zonder gevolg werd gesteld. Dat is een stijging ten opzichte van 2016, toen 32,59% van het totaal aantal zaken 'Ruimtelijke Ordening' reeds zonder gevolg werd gesteld op de extractiedatum.

Er werden voor de opmaak van dit handavingsrapport Ruimtelijke Ordening wederom cijfers ter beschikking gesteld van de VHRM die een verder inzicht geven in de zaken die zonder gevolg werden gesteld.

Bij de zaken die zonder gevolg werden gesteld is het verder belangrijk om rekening te houden met het motief tot seponeren. Het Wetboek van strafvordering, artikel 28 quater al. 1, ingevoegd door de wet van 12 maart 1998, legt aan de procureur des Konings de verplichting op zijn beslissingen te motiveren. De parketten beschikken over een verfijnde lijst van mo-

tieven 'zonder gevolgstelling' die uniform is voor het hele land die en geformaliseerd is als gevolg van de Franchimonthervorming. Deze lijst – en de mogelijke rubrieken – werden opgenomen in omzendbrief COL16/2014 van het College van procureurs-generaal betreffende de toepassing van de wet van 12 maart 1998.

De motieven tot zondergevolgstelling kunnen worden gegroepeerd in 2 categorieën: technische motieven en opportuniteitsmotieven.

De redenen tot technisch sepot zijn:

- ▶ Geen misdrijf
- ▶ Onvoldoende bewijzen
- ▶ Verval van de strafvordering
- ▶ Niet-toelaatbaarheid van de strafvordering
- ▶ Dader(s) onbekend

De redenen tot sepot om opportuniteitsredenen zijn:

- ▶ Motieven eigen aan de aard van de feiten
  - Beperkte maatschappelijke weerslag
  - Toestand geregulariseerd
  - Redelijke termijn overschreden
- ▶ Motieven eigen aan de persoon van de dader of van slachtoffer
  - Afwezigheid van voorgaanden
  - Toevallige feiten met oorzaak
  - Wanverhouding strafvordering – maatschappelijke verstoring
  - Houding van het slachtoffer
- ▶ Beleid
  - Te weinig recherche-capaciteit
  - Andere prioriteiten
  - Voorrang aan de burgerlijke afhandeling

In de tabel 35 wordt een beeld gegeven van het soort zondergevolgstelling - technisch sepot of opportuniteitssepot- met betrekking tot de zaken 'Ruimtelijke Ordening' die de parketten in 2017 ontvingen, per arrondissement.

	Sepot van technische aard		Sepot om opportuniteitsredenen		Totaal	
	n	%	n	%	n	%
ARRONDISSEMENT ANTWERPEN	64	22,07	226	77,93	290	100
Parket Antwerpen – afdeling Antwerpen	42	24,85	127	75,15	169	100
Parket Antwerpen – afdeling Mechelen	.	.	13	100	13	100
Parket Antwerpen – afdeling Turnhout	22	20,37	86	79,63	108	100
ARRONDISSEMENT LIMBURG	16	8,79	166	91,21	182	100
Parket Limburg – afdeling Hasselt	9	8,82	93	91,18	102	100
Parket Limburg – afdeling Tongeren	7	8,75	73	91,25	80	100
ARRONDISSEMENT BRUSSEL	34	45,95	40	54,05	74	100
Parket Halle-Vilvoorde	34	45,95	40	54,05	74	100
ARRONDISSEMENT LEUVEN	4	6,35	59	93,65	63	100
ARRONDISSEMENT OOST-VLAANDEREN	71	71,72	28	28,28	99	100
Parket Oost-Vlaanderen – afdeling Gent	25	73,53	9	26,47	34	100
Parket Oost-Vlaanderen – afdeling Dendermonde	37	74	13	26	50	100
Parket Oost-Vlaanderen – afdeling Oudenaarde	9	60	6	40	15	100
ARRONDISSEMENT WEST-VLAANDEREN	77	74,04	27	25,96	104	100
Parket West-Vlaanderen – afdeling Brugge	36	67,92	17	32,08	53	100
Parket West-Vlaanderen – afdeling Kortrijk	21	80,77	5	19,23	26	100
Parket West-Vlaanderen – afdeling Ieper	8	72,73	3	27,27	11	100
Parket West-Vlaanderen – afdeling Veurne	12	85,71	2	14,29	14	100
Vlaanderen 2017	266	32,76	546	67,24	812	100

Tabel 35 Motieven tot seponering voor de op 8 januari 2018 zonder gevolg staande zaken 'Ruimtelijke Ordening' binnengekomen in 2018 al dan niet via voeging aan een moederzaak, per arrondissement

Bovenstaande tabel geeft aan dat 32,76% van het totaal aantal geseponeerde dossier wordt geseponeerd wegens technische redenen, 67,24% wegens opportuniteitsredenen.

Indien naar de parketten afzonderlijk wordt gekeken, kan worden vastgesteld dat binnen de arrondissementen Leuven en Limburg, meer dan 90%, werd geseponeerd op grond van opportuniteitsredenen. Gelet op het hoge percentage 'zondergevolgstellingen' binnen het arrondissement Limburg (zie 4.2.4) kan worden berekend dat bijna 3/4, ofwel 73,68%, van het aantal zaken 'Ruimtelijke Ordening' ontvangen door de parketten in het arrondissement Limburg, reeds werd geseponeerd omwille van opportuniteitsredenen.

Het lage percentage opportuniteitssepots in de arrondissementen Oost- en West-Vlaanderen, telkens minder dan 30% van het totaal aantal geseponeerde zaken, is het gevolg van de vaststelling aangaande de vooruitgangsstaten dat deze parketten vaker de

praktijk toepassen van de 'pretoriaanse probatie' inzake regularisatie.

Van het totaal aantal van 2.297 zaken 'Ruimtelijke Ordening' die in 2017 werden ontvangen door de parketten in het Vlaams gewest, werd op de extractiedatum reeds 23,77% geseponeerd wegens opportuniteitsredenen. Ook in het Milieuhandhavingsrapport 2016 kon worden vastgesteld dat op de extractiedatum bijna reeds 1/4 van het totaal aantal zaken werd geseponeerd omwille van opportuniteitsredenen.

In tabel 36 wordt in meer detail het soort zondergevolgstelling weergegeven met betrekking tot de zaken 'Ruimtelijke Ordening' die de parketten in 2017 ontvingen, per tenlasteleggingscode.

	66B		66C		66F		66G		TOTAAL	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Sepot van technische aard	252	32,35	.	.	5	100	9	52,94	266	32,76
geen misdrijf	59	7,57	.	.	2	40	5	29,41	66	8,13
onvoldoende bewijzen	70	8,99	.	.	3	60	4	23,53	77	9,48
verval van strafvordering	117	15,02	.	.	.	.	.	.	117	14,41
verjaring	117	15,02	.	.	.	.	.	.	117	14,41
niet-toelaatbaarheid van de strafvordering	4	0,51	.	.	.	.	.	.	4	0,49
kracht van gewijsde	4	0,51	.	.	.	.	.	.	4	0,49
dader(s) onbekend	2	0,26	.	.	.	.	.	.	2	0,25
Sepot om opportuniteitsredenen	527	67,65	11	100	.	.	8	47,06	546	67,24
motieven eigen aan de aard van de feiten	145	18,61	6	54,55	.	.	2	11,76	153	18,84
beperkte maatschappelijke weerslag	39	5,01	3	27,27	.	.	2	11,76	44	5,42
toestand geregulariseerd	90	11,55	3	27,27	.	.	.	.	93	11,45
redelijke termijn overschreden	16	2,05	.	.	.	.	.	.	16	1,97
motieven eigen aan de persoon van de dader of van slachtoffer	52	6,68	.	.	.	.	4	23,53	56	6,9
afwezigheid van voorgaanden	3	0,39	.	.	.	.	2	11,76	5	0,62
toevallige feiten met oorzaak	5	0,64	.	.	.	.	.	.	5	0,62
wanverhouding strafvord.-maatsch. verstoring	42	5,39	.	.	.	.	2	11,76	44	5,42
houding van het slachtoffer	2	0,26	.	.	.	.	.	.	2	0,25
beleid	330	42,36	5	45,45	.	.	2	11,76	337	41,5
te weinig recherche-capaciteit	2	0,26	.	.	.	.	.	.	2	0,25
andere prioriteiten	190	24,39	2	18,18	.	.	1	5,88	193	23,77
voorrang aan de burgerlijke afhandeling	138	17,72	3	27,27	.	.	1	5,88	142	17,49
Totaal	779	100	11	100	5	100	17	100	812	100

Tabel 36 Motieven tot seponering voor de op 8 januari 2018 zonder gevolg staande zaken 'Ruimtelijke Ordening' binnengekomen tussen 1 januari 2017 en 31 december 2017 al dan niet via voeging aan een moederzaak, per rubriek van tenlasteleggingscodes

Bovenstaande tabel geeft weer dat meer dan 67%, ofwel 527 zaken, van de geseponeerde zaken met tenlasteleggingscode '66B Ruimtelijke ordening en stedenbouw' werd geseponeerd omwille van opportuniteitsredenen. Bijna 1/4 van de geseponeerde zaken werd geseponeerd omdat er andere prioriteiten waren. Bij 18% werd voorrang gegeven aan de burgerlijke afhandeling en bij bijna 12% werd geseponeerd omdat de toestand werd geregulariseerd.

Opvallend is dat 24% van alle in 2017 ontvangen zaken met de tenlasteleggingscode '66B Ruimtelijke ordening en stedenbouw' in datzelfde jaar reeds werden geseponeerd op basis van opportuniteitsredenen.

Alle geseponeerde zaken met tenlasteleggingscode '66C Reclameborden' werden geseponeerd wegens

opportuniteitsredenen, meer bepaald door de beperkte maatschappelijke weerslag van het misdrijf, het feit dat de toestand reeds werd geregulariseerd, er andere prioriteiten waren en er voorrang werd gegeven aan de burgerlijke afhandeling.

De geseponeerde zaken met tenlasteleggingscode '66F - Bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten' werden daarentegen allemaal geseponeerd op grond van technische redenen, namelijk omdat er geen misdrijf had plaatsgevonden of omdat er onvoldoende bewijzen waren.

Negen zaken met tenlasteleggingscode '66G Vellen hoogstammige bomen' waren op de extractiedatum geseponeerd op basis van technische redenen en 8 zaken op grond van opportuniteitsredenen.

5 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

De conclusies bouwen voort op de analyses en de bevindingen in dit handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening. Deze zijn gebaseerd op cijfermatige gegevens, aangereikt door de handhavingsactoren naar aanleiding van de bevraging, die een inzicht geven in de activiteiten die zij hebben uitgevoerd tussen 1 januari 2017 en 31 december 2017. De conclusies worden gegroepeerd rond de inspanningen van de handhavingsactoren, de instrumenten en de sanctionering. Daarmee volgen zij ook de structuur van dit handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening.

Het laatste deel van het rapport bevat de aanbevelingen, voortkomend uit de analyses en bevindingen uit dit handhavingsrapport, voor de verdere ontwikkeling van het handhavingsbeleid.

5.1 CONCLUSIES

5.1.1 Handhavingsbeleid

Op het vlak van de opsporing en de vaststelling van schendingen inzake Ruimtelijke Ordening beschikken drie entiteiten, de Gewestelijke Inspectiedienst RO, de Lokale politie en de steden en gemeenten, alsook de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden over dezelfde opsporings- en vaststellingsbevoegdheden.

De Gewestelijke Inspectiedienst RO heeft 22,6 VTE die voor alle handhavingstaken Ruimtelijke Ordening (voor- en natraject) worden ingezet, de Lokale politie 28,58 VTE en de gemeenten met eigen verbalisanten RO 44,77 VTE. Deze cijfers zijn exclusief de administratieve ondersteuning voor handhavingstaken. Bij een vergelijking van de cijfers moet rekening worden gehouden met het verschil in responsgraad van de verschillende actoren. Voor de Gewestelijke Inspectiedienst RO bedraagt die 100%, voor de Lokale politie 71% en voor de gemeenten 87%.

Een opvallend verschil is het aantal VTE dat door anderen dan de inspecteurs en verbalisanten aan administratieve ondersteuning bij de handhavingstaken wordt verleend. Bij de Lokale politie is dit eerder laag³³, bij de Gewestelijke Inspectiedienst RO en de gemeenten is die ondersteuning ongeveer de helft van de VTE dat aan de handhavingstaken zelf wordt besteed. Een logische verklaring is dat de handhavingstaak van Lokale politie vooral gericht is op vaststellingen ter plaatse terwijl het voorbereidende onderzoekswerk naar bestemmingsgebied, stedenbouwkundige voorschriften, vergunningtoestand, etc., bij de administratieve overheden zit. Ook de bekrachtiging van de eigen en externe processen-ver-

baal door de Gewestelijke Inspectiedienst RO brengt veel administratieve handelingen met zich mee.

In vergelijking met 2016 is er bij de Gewestelijke Inspectiedienst RO een heel lichte daling van het aantal VTE, nl. van 23,04 VTE in 2016 naar 22,6 VTE 2017. In 2015 bedroeg het aantal VTE nog 27,3. Het aantal personeelsleden is gedaald van 32 in 2015, naar 30 in 2016 en 26 in 2017³⁴.

Bij de Lokale politie wordt een significante daling van het aantal agenten dat instaat voor handhavingstaken RO gerapporteerd: van 160 agenten in 2016 naar 84 in 2017. Ook het aantal VTE daalde van 38,9 in 2016 naar 28,6 in 2017. In 2015 stonden er 141 agenten in voor handhavingstaken RO met 41,3 aantal VTE. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de responsgraad. Deze bedroeg in 2017 71%, in 2016 67% en in 2015 61%.

Bij de steden en gemeenten is er een stijging van het aantal gerapporteerde verbalisanten van 110 in 2016 naar 129 in 2017. Hierbij kan worden opgemerkt dat de responsgraad bij de gemeenten in 2016 63% bedroeg en in 2017 83%. In 2015 werd een totaal van 146 gemeentelijke verbalisanten gerapporteerd bij een responsgraad van 79%. Het aantal VTE bij de gemeentelijke verbalisanten bedroeg 40,87 VTE in 2016 en 44,79 VTE in 2017.

In de responderende steden en gemeenten blijkt dat de steden en gemeenten met het grootste inwonersaantal ook over de meeste gemeentelijke verbalisanten beschikken.

33 Administratieve ondersteuning van handhavingstaken door niet-agenten: 5,07 VTE

34 RO 2015: 19 inspecteurs en 13 verbalisanten met respectievelijk 17,49 VTE en 9,8 VTE is 27,29 VTE totaal

De gemeenten doen hoofdzakelijk beroep op verbalisanten van de politiezone, eerder dan ambtenaren van de gemeente of intergemeentelijke samenwerkingsverbanden tot gemeentelijke verbalisanten te laten aanwijzen door de gouverneur. Van de 268 responderende gemeenten hebben er maar 73 eigen verbalisanten (gemeentelijk of intergemeentelijk). Dat is 27,23%. Dit cijfer is wel gestegen in vergelijking met het rapport van 2016, waar 23,71% van de responderende gemeenten aangaf eigen verbalisanten (niet-politie) te hebben.

De Gewestelijke Inspectiedienst RO voerde in 2017 2.606 controles uit, de Lokale politie 1.945 en de gemeentelijke verbalisanten 12.340. In vergelijking met 2016 is dit voor de Gewestelijke Inspectiedienst RO een stijging van het aantal gerapporteerde controles met 135%. De Gewestelijke Inspectiedienst RO licht hierbij toe dat het verschil kan worden toegeschreven aan een betere registratie van de cijfers in 2017. Bij de Lokale politie kan een stijging van het aantal gerapporteerde controles worden vastgesteld van 13,9% en bij de gemeenten een daling van 10,18% van het aantal gerapporteerde controles. Deze daling bij de gemeenten is opmerkelijk gelet op de sterke responsgraadstijging van 63% in 2016 naar 87% in 2017.

Een controle wordt ofwel naar aanleiding van een klacht ofwel op eigen initiatief, zoals bijvoorbeeld in het kader van een geplande handhavingscampagne, uitgevoerd. 14% van de controles uitgevoerd door de Gewestelijke Inspectiedienst RO, werd uitgevoerd naar aanleiding van een klacht, 2,5% werd uitgevoerd op eigen initiatief en 9% werd uitgevoerd naar aanleiding van een melding van herstel van een vonnis/arrest. Uit het tweede hoofdstuk blijkt dat 3/4 van de controles uitgevoerd door de Gewestelijke Inspectiedienst RO navolgende controles waren. Bij de Lokale politie werd 59% van de controles uitgevoerd naar aanleiding van een melding door de gemeente of een andere overheid, 35% naar aanleiding van een klacht en 6% op eigen initiatief. Dat stemt overeen met het feit dat slechts 13% van de responderende politiezones de handhaving van de VCRO in hun Lokaal Veiligheidsplan hebben opgenomen.

De gemeentelijke verbalisanten treden hoofdzakelijk op eigen initiatief op (62%). Dit betekent een lichte daling in 2017 tegenover 2016, waar het percentage 70% was. Klachten geven in 31% van het totaal aantal gerapporteerde controles aanleiding tot een controle en het percentage van controles op de vraag van andere overheden of de politiezone is eerder klein (7%).

Het optreden op eigen initiatief kan wijzen op een gericht handhavingsbeleid door de lokale overheid.

Nochtans geeft maar een beperkte groep van de responderende gemeenten aan dat ze eigen prioriteiten inzake handhaving van de VCRO hebben vastgelegd (21%).

Uit hoofdstuk 2.4 van dit handhavingsrapport blijkt dat van de zeven responderende intergemeentelijke verenigingen die actief zijn op het vlak van milieuhandhaving, er twee ook handhaving Ruimtelijke Ordening in hun takenpakket hebben. Van deze twee intergemeentelijke verenigingen had er één prioriteiten bepaald inzake de handhaving van de ruimtelijke ordening. Zij beschikten in 2017 echter niet over verbalisanten Ruimtelijke Ordening, hoewel 9 gemeenten in de bevraging aangaven beroep te kunnen doen op intergemeentelijke verbalisanten.

In hoofdstuk 2.5 wordt weergegeven dat de Hoge Raad voor het Handhavingsbeleid (HRH) in 2017 348 dossiers met aanvragen voor advies heeft ontvangen. Inzake uitstroom kan worden vastgesteld dat de HRH in 2017 349 adviezen of beslissingen heeft uitgebracht, in 2016 waren dit er 467. De meerderheid van de adviezen of beslissingen uitgebracht in 2017, namelijk 335 dossiers, betreffen adviezen inzake de herstellvordering die de stedenbouwkundig inspecteurs of de Colleges van burgemeester en schepenen wensten in te leiden. De overige dossiers betreffen 1 advies inzake opeenvolgende herstellvorderingen, 6 adviezen over herstellvorderingen op verzoek van de rechter, 1 onontvankelijk verzoek tot invordering van dwangsommen, 4 inzake bemiddelingsopdrachten en 2 inzake willige beroepen.

De herstellvorderingen van de stedenbouwkundige inspecteurs vormen 39% van het totaal aantal herstellvorderingen waarin door de HRH in 2017 advies werd verleend. Dit betekent een daling ten opzichte van 2016, toen het nog om 50% van de herstellvorderingen ging. In absolute cijfers daalde het aantal van 216 in 2016 naar 131 in 2017. Op de tweede plaats komen de herstellvorderingen, uitgaande van de Colleges van burgemeester en schepenen, maar gezamenlijk ingediend met de Gewestelijke Inspectiedienst RO (33%). In absolute cijfers daalde dit aantal van 167 adviezen in 2016 naar 109 adviezen in 2017. De herstellvorderingen die werden ingediend door de Colleges van burgemeester en schepenen alleen betroffen 28% van de adviezen. Dit aantal steeg van 47 in 2016 naar 95 in 2017. Er werden geen adviesvragen ingediend over herstellvorderingen waar het College van burgemeester en schepenen zich had kunnen aansluiten bij de Gewestelijke Inspectiedienst RO.

Net zoals vorig jaar bracht de HRH in 2017 voor 82% van de herstellvorderingen een positief advies uit.

5.1.2 Evaluatie van de inzet van de afzonderlijke handhavingsinstrumenten ruimtelijke ordening

Het derde hoofdstuk van dit handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening 2017 handelt over de inzet van de afzonderlijke handhavingsinstrumenten Ruimtelijke Ordening in 2017 in het voor- en natraject. Het betreft een kwantitatieve analyse van de inzet van de handhavingsinstrumenten op basis van cijfers die door de verschillende handhavingsactoren werden aangeleverd naar aanleiding van de bevraging. De totale inspanning per actor, met name 'de Gewestelijke Inspectiedienst RO', 'de gemeentelijke verbalisanten', en 'de verbalisanten van de Lokale politie' werd bekeken per instrument.

Controles waar een overtreding werd vastgesteld

In totaal werden door de Gewestelijke Inspectiedienst RO, door de gemeentelijke verbalisanten en de verbalisanten van de Lokale politie in 2017 16.891 controles uitgevoerd. Gemiddeld werd bij meer dan 62%, ofwel 10.526 van deze controles, effectief een overtreding vastgesteld. Bij de Gewestelijke Inspectiedienst en de verbalisanten van de Lokale politie is dit zelfs bij meer dan 4 op 5 controles het geval. Dit zou kunnen wijzen op een lage nalevingsgraad en/of op een sterke risicogerichte benadering en doelgericht toezicht van de handhavingsactoren.

Controles zonder verdere actie

Bij de Gewestelijke Inspectiedienst RO waren er in 2017 geen controles waar er niet werd opgetreden tegen een vastgestelde overtreding. De verbalisanten van de Lokale politie traden bij 23 controles niet op tegen een vastgestelde overtreding, hetgeen neerkomt op 1,39% van het totaal aantal controles waarbij een overtreding werd vastgesteld. Bij de gemeentelijke verbalisanten lag dit percentage hoger. Bij niet minder dan 1/5 van de controles waarbij een overtreding werd vastgesteld, werd niet opgetreden tegen de overtreding.

Controles waarvan het vervoltraject onbekend is

Algemeen kan worden vastgesteld dat 5,65%, ofwel 955 controles, van het totaal aantal uitgevoerde handhavingscontroles in 2017 een onbekend vervoltraject heeft. Het is de Gewestelijke Inspectiedienst RO die dit aantal volledig voor zijn rekening neemt. Dit betekent dat van bijna 4 op de 10 van de door

deze actor uitgevoerde controles het vervoltraject niet gekend is. De Gewestelijke Inspectiedienst RO heeft reeds aangegeven in 2018 in te zetten op een betere monitoring. Ook de studie inzake het 'Handhavingsrapport Omgeving' zal aandacht hebben voor het verkrijgen van een betere registratie en monitoring.

Instrument waarschuwing/wijzen op wettelijke verplichting

De waarschuwing/het wijzen op de wettelijke verplichtingen werd ingezet bij 1.176 controles waar een overtreding werd vastgesteld. De Lokale politie wijst bij meer dan 1 op 5 controles op de wettelijke verplichtingen en de gemeentelijke verbalisanten geven bij 1 op 10 controles waar een overtreding wordt vastgesteld een waarschuwing. De Gewestelijke Inspectiedienst RO gebruikt het instrument zeer weinig, namelijk bij slechts 12 van de 2.268 controles waar een overtreding werd vastgesteld.

Instrument aanmaning

De aanmaning werd in totaal ingezet in meer dan 25% van alle controles, uitgevoerd door de Gewestelijke Inspectiedienst RO en door de gemeentelijke verbalisanten³⁵, waarbij een overtreding werd vastgesteld. Het waren echter vooral de gemeentelijke verbalisanten die het instrument hanteerden, namelijk bij 1/3 van de door hen uitgevoerde controles waarbij een overtreding werd vastgesteld. De Gewestelijke Inspectiedienst RO hanteerde het instrument slechts bij minder dan 6% van het aantal controles waar een overtreding werd vastgesteld, doch deze dienst heeft wel telkens een aanmaning gegeven wanneer een proces-verbaal werd opgesteld of in een latere fase in het handhavingstraject in combinatie met een ander handhavingsinstrument.

Instrument proces-verbaal

Het proces-verbaal is het instrument dat door de handhavingsactoren gezamenlijk het meest werd ingezet in 2017, namelijk bij 1/3 van de controles waarbij een overtreding werd vastgesteld. De Lokale politie gebruikte dit instrument bij meer dan 4 van de 5 controles waar een overtreding werd vastgesteld, de Gewestelijke Inspectiedienst RO bij nagenoeg de helft van de uitgevoerde controles. Enkel de gemeen-

35 De verbalisanten van de Lokale politie beschikten enkel over de wettelijke instrumenten proces-verbaal en stakingsbevel, maar konden formeel geen aanmaning geven.

telijke verbalisanten gebruikten dit instrument in mindere mate. Slechts bij 1.012 van de in totaal 6.599 controles waarbij een overtreding werd vastgesteld, werd een proces-verbaal opgesteld.

Instrument bevel tot staking

In 2017 werd bij 6% van het aantal controles waarbij een overtreding werd vastgesteld, een bevel tot staking opgelegd. Wanneer de verhouding tussen de verschillende handhavingsactoren wordt bekeken, dan legt de Lokale politie de meeste stakingsbevelen op. Bij 257 van de 1.659 controles waarbij een overtreding werd vastgesteld werd een stakingsbevel opgelegd door de verbalisanten van de Lokale politie. Bij de gemeentelijke verbalisanten werd bij 5% van controles waar een overtreding werd vastgesteld een stakingsbevel opgelegd en bij de Gewestelijke Inspectiedienst RO was dit bij iets meer dan 2%.

Instrument minnelijke schikking

De stedenbouwkundige inspecteur sloot in 2017 3 minnelijke schikkingen af met een overtreder en er werden 5 minnelijke schikkingen uitgevoerd.

Instrument herstellvordering

Er werden in 2017 108 dossiers inzake een herstellvordering overgemaakt aan het parket voor verder gevolg door de gemeenten. Aangezien er door de gemeentelijke verbalisanten 6.599 controles werden uitgevoerd in 2017 waar een overtreding werd vastgesteld, kon worden vastgesteld dat slechts bij 1,6% van deze controles een herstellmaatregel werd gevorderd bij de correctionele rechtbank. Daarnaast werden in totaal 14 vorderingen door de responderende gemeenten voorgeleid voor de burgerlijke rechter nadat de overtreder in gebreke bleef om zich in regel te stellen en het parket het dossier seponeerde.

De uitvoering van de gerechtelijke opgelegde herstellvordering – natraject

Door de Gewestelijke Inspectiedienst RO werden in 2017 6 vonnissen/arresten betekend en door de gemeenten 15. Er werd in 2017 geen enkele hypotheek gelegd om de schuldvordering voortspuitend uit het vonnis te waarborgen. Bij de responderende gemeenten gebeurde dit in 2017 in 1 dossier. De Gewestelijke Inspectiedienst RO lichtte in 2017 198 hypotheeken.

De gemeenten hebben in 2017 in geen enkel dossier een dwangsom geïnd nadat de herstelltermijn was verlopen. De Gewestelijke Inspectiedienst RO heeft daarentegen wel voor een bedrag van €1.061.737

dwangsommen geïnd nadat de herstelltermijn was verlopen.

Tot slot werden in 2017 door de Gewestelijke Inspectiedienst RO 150 processen-verbaal van vaststelling van de uitvoering van het vonnis opgesteld, waarbij ter plaatse werd nagegaan of de herstellmaatregel werd uitgevoerd. Daarnaast werden 62 processen-verbaal van vaststelling van de niet-uitvoering van het vonnis opgesteld.

5.1.3 Sanctionering

In het vierde hoofdstuk lag de focus op de strafrechtelijke sanctionering. De parketten in het Vlaamse Gewest ontvingen in 2017 2.297 zaken met betrekking tot Ruimtelijke Ordening, waarvan 58% (1.329 zaken) afkomstig van de politie en 38% (881 zaken) afkomstig van de inspectiediensten. Het totaal aantal zaken is daarmee verder gedaald in 2017. In 2016 werden in totaal nog 2.455 zaken geregistreerd, in 2015 nog 2.639 zaken. Het percentage per initiërende instantie in verhouding tot het totaal bleef de afgelopen jaren ongeveer gelijk, met weliswaar een lichte stijging van de initiaties vanuit de algemene politie en een lichte daling van de initiaties vanuit de Gewestelijke Inspectiediensten.

Net zoals voorgaande jaren, had in 2017 het merendeel – rond 96% - van het totaal aantal zaken 'Ruimtelijke Ordening' geregistreerd door de correctionele afdelingen van de parketten van het Vlaamse gewest als voornaamste tenlasteleggingscode 'RO en stedenbouw'. De overige tenlasteleggingscodes 'bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten', 'reclameborden' en 'vellen hoogstammige bomen' vertegenwoordigen in 2017 elk minder dan 2% van het totaal aantal dossiers. Ook dit is in lijn met de voorgaande jaren.

55% van de zaken 'Ruimtelijke Ordening' bevond zich op de extractiedatum nog in vooronderzoek, meer dan 1/3 werd reeds zonder gevolg gesteld, 7% bevond zich in de vooruitgangsstaat 'pretoriaanse probatie' en 18 van de in totaal 2.297 zaken werden in hetzelfde jaar als het opstellen van het proces-verbaal ook gedagvaard

Van het totaal aantal zaken dat in 2017 werd geregistreerd bij de parketten in het Vlaams gewest werd op de extractiedatum reeds 23,8% geseponeerd wegens opportuniteitsredenen. In 2016 was dat 23,5% en in 2015 25%.

Van de 812 geseponeerde zaken werd 67% geseponneerd om opportuniteitsredenen en 33% om tech-

nische redenen. Deze percentages zijn vergelijkbaar met 2016 en 2015.

5.2 AANBEVELINGEN

Onderstaande aanbevelingen worden geformuleerd op basis van de vaststellingen gedaan in dit handhavingsrapport en ter optimalisatie van het handhavingsbeleid ruimtelijke ordening. Bepaalde aanbevelingen werden reeds geformuleerd in het vorige handhavingsrapport, maar zijn nog steeds, gelet op de cijfergegevens aangaande 2017, actueel en worden daarom hernomen. Hierbij worden ook de doelstellingen van het bestaande handhavingsbeleid zoals uitgewerkt in het Handhavingsprogramma RO mee onder de loep genomen.

De aanbevelingen worden gegroepeerd rond inspanningen van de handhavingsactoren, de instrumenten en de sanctionering en volgen daarmee de structuur van dit handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening. Tot slot worden ook aanbevelingen geformuleerd met betrekking tot de monitoring en de opmaak van het handhavingsrapport RO.

5.2.1 Inspanningen van de handhavingsactoren Ruimtelijke Ordening

Zorg voor heldere en voor iedereen werkbare regelgeving

De opmaak van regelgeving is een sterk beleidsinstrument en de cijfers in dit rapport geven een indicatie voor de sterktes en de zwaktes bij de evaluatie ervan. In 2017 werden de aanpassingen aan regelgeving betreffende de handhaving van de omgevingsvergunning gefinaliseerd en werd de inwerkingtreding ervan in 2018 verder voorbereid. Door de inwerkingtreding van het decreet van 25 april 2014 betreffende de handhaving van de omgevingsvergunning zullen de handhavingspartners vanaf 1 maart 2018 verschillende nieuwe bestuurlijke handhavingsinstrumenten kunnen inzetten. Dit vergt verdere opvolging en evaluatie van de implementatie van de nieuwe regelgeving op het terrein. In het volgende rapport zal voor het eerst een overzicht kunnen worden gegeven van de invloed van de nieuwe regelgeving op mogelijke verschuivingen bij de inzet van handhavingsinstrumenten in de trajectaanpak.

Planning, vergunning en handhaving moeten een keten vormen met voor elke stap voldoende capaci-

teit. Bij het wijzigen van de vergunningsregels dient rekening te worden gehouden met het voorzien van voldoende capaciteit om de naleving van deze regels te controleren.

Bouw de samenwerking tussen de handhavingspartners verder uit

Drie entiteiten – de Gewestelijke Inspectiedienst RO, de politie en de gemeenten, alsook intergemeentelijke samenwerkingsverbanden – beschikken over dezelfde opsporings- en vaststellingsbevoegdheid inzake schendingen Ruimtelijke Ordening. Daarbij kunnen ze dezelfde handhavingsinstrumenten – het informele instrument ‘waarschuwing’, aanmaning, stakingsbevel en proces-verbaal – inzetten. Met betrekking tot de verdere vervolging kunnen zowel de gewestelijke inspecteur als het College van burgemeester en schepenen een herstellvordering indienen en instrumenten inzetten om de uitvoering van vonnissen en arresten af te dwingen.

Om tot een efficiënte en effectieve handhaving te komen is het nodig om blijvend aandacht te hebben voor samenwerking en het maken van afspraken tussen de verschillende handhavingspartners.

Er dient hierbij ook te worden ingezet op het uitwisselen van gegevens en informatie ten einde deze onderlinge samenwerking te faciliteren. Met dit doel voor ogen werd in 2016 in de schoot van de VHRM een studie naar de mogelijkheden en de optimalisatie van informatie-uitwisseling in het kader van omgevingshandhaving uitbesteed. De studie is in 2017 afgerond en de resultaten zullen worden omgezet in praktische tools en afsprakenkaders.

In het Handhavingsprogramma wordt subsidiariteit als basis voor de samenwerking naar voor geschoven. Het principe van de subsidiariteit en het beleid op basis van prioriteiten, eind 2016 vastgelegd, brengen een aantal verschuivingen op het terrein te weeg. Het is belangrijk dat de handhavingspartners in gezamenlijk overleg vanuit hun ervaringen, concrete invulling geven aan het begrip ‘subsidiariteit’. Zowel de samenwerking op het vlak van opsporen en vaststellen als bij het inleiden van de herstellvordering en de uitvoering van vonnissen als arresten zijn items die daarin aan bod kunnen komen. Daarbij mag de

toekomstige regelgeving niet uit het oog worden verloren.

Uit de conclusies in dit rapport blijkt alvast een grote diversiteit op het terrein: er zijn gemeenten die over eigen verbalisanten beschikken, anderen doen beroep op de Lokale politie. De gemeentelijke verbalisanten voeren vooral controles op eigen initiatief uit, de Lokale politie treedt hoofdzakelijk op vraag van een andere overheid op of naar aanleiding van een klacht. Bij het maken van een keuze naar samenwerkingsvorm is efficiëntie en effectiviteit het uitgangspunt.

De uitwerking van het 'radicaal digitaal'-principe, dat door de Vlaamse overheid naar voor wordt geschoven, zou een belangrijke meerwaarde betekenen voor de samenwerking tussen de verschillende bevoegde handhavingspartners in de materie handhaving RO. In dat kader worden initiatieven van de Vlaamse overheid verwacht waarbij gegevens zoveel mogelijk op een digitale manier worden opgevraagd, verwerkt en ter beschikking gesteld. Digitale data moeten op een gemakkelijke manier tussen de verschillende diensten worden uitgewisseld zodat een eenmalige registratie of ter beschikkingstelling voldoende is en een nieuwe bevraging door een andere dienst of met het oog op een ander doel, niet nodig is.

Bevorder de intergemeentelijke samenwerking wat de handhaving Ruimtelijke Ordening betreft.

Uit de bevindingen van dit handavingsrapport Ruimtelijke Ordening blijkt dat de lokale overheid pas investeert in reactieve handhaving van de Ruimtelijke Ordening vanaf een bepaalde schaalgrootte. Het investeren blijkt uit de aanstelling van eigen gemeentelijke verbalisanten voor de opsporing en vaststelling van bouwmisdrijven, de tijdsbesteding aan handhavingstaken, het gemiddelde aantal controles per verbalisant en het voornamelijk uitvoeren van controles op eigen initiatief en het opmaken van herstellenvorderingen met het oog op het initiëren van een gerechtelijke procedure.

Verklaringen hiervoor zijn terug te vinden in het eerdere onderzoek over de evaluatie van de uitvoering van het Handavingsplan Ruimtelijke Ordening 2010 over de eerste drie werkjaren. De beperkte middelen waarover kleinere gemeenten beschikken en de onmogelijkheid om voldoende expertise op te bouwen wegens de beperkte omvang van de handhaving, wordt opgegeven als een reden. Een andere reden is de te grote nabijheid van de gemeentelijke ambtenaar bij de overtreder en het feit dat een gemeente-

lijke ambtenaar zowel de pet van handhaver draagt als deze van planner en vergunner. Dat bemoeilijkt de inzet op handhaving in kleine gemeenten.

Om die redenen wordt gepleit om consequent in te zetten op de uitbouw van bovenlokale samenwerking op het vlak van handhaving Ruimtelijke Ordening. Dat kan zowel voor het opsporen en vaststellen als voor het verdere traject. Voor de eerste stap in het traject kan de schaalvergroting zowel op basis van de politiezones als via de intergemeentelijke samenwerking. Voor de latere fases is schaalvergroting vooral interessant voor het aanbieden van ondersteuning aan lokale besturen vanuit een opgebouwde expertise.

Uit het rapport blijkt dat sommige gemeenten in 2017 eigen prioriteiten bepaalden en anderen niet. Het is aan te bevelen om ook op lokaal niveau zoveel mogelijk prioriteiten te bepalen en deze zowel naar de handhavingspartners en naar de burgers te communiceren. Enkel op deze manier kunnen goede afspraken worden gemaakt met de verschillende handhavingspartners en wordt duidelijkheid geschept aan de burger.

Het is belangrijk om de initiatieven op het terrein rond intergemeentelijke samenwerking op te volgen en goed practise te delen. Intergemeentelijke handhaving biedt immers kansen voor een sterker lokaal handhavingbeleid.

Provincies

De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VMSG) geeft aan dat de gemeenten vragende partij zijn dat de provincies ook een (algemene) bevoegdheid zouden hebben om inzake RO te kunnen handhaven.

Leg meer nadruk op handhaving.

De opname van handhaving Ruimtelijke Ordening als prioriteit in het Lokaal Veiligheidsplan van de politie en/of het verankeren van lokale prioriteiten in een document kan de aandacht en de blijvende investering in handhaving Ruimtelijke ordening ten goede komen. Er moet verder werk worden gemaakt van de prioriteitennota's met de expertisenetwerken van de parketten en met de afstemming van de prioritering via het project Coördinatie Vlaams Handhavingbeleid (CVH).

Naast de versterking van de handhaving op lokaal niveau, blijft een sterk uitgebouwde Vlaamse inspectiedienst Ruimtelijke Ordening essentieel. Die dienst moet blijvend handhavingstaken kunnen uitoefenen

en ondersteuning bieden aan de gemeenten. Relevante terreinervaring is nodig wil men praktische en juridische ondersteuning kunnen bieden aan de lokale handhavers.

Het is nuttig de aanbevelingen van de Vlaamse Ombudsman over dit onderwerp nader te onderzoeken en het wordt aanbevolen dat er blijvende aandacht is voor de ondersteuning van (lokale) handhavende overheden, om te voorkomen dat elke overheid haar eigen interpretatie geeft en andere toepassingen uitwerkt in de praktijk. De coördinerende rol daarin van de VHRM moet worden geoptimaliseerd.

Bevorder het voeren van handhaving vanuit een te realiseren beleid

Handhaving Ruimtelijke ordening wordt al te vaak louter gestuurd door klachten van burgers. Het opvolgen van die klachten betekent vaak een inzet van middelen en personeel in niet-prioritaire dossiers en de inzet van een instrument zonder verder traject.

Uit de bevraging blijkt dat gemeentelijke verbalisanten hoofdzakelijk op eigen initiatief (62%) optreden. Hierbij dient de bemerking te worden gemaakt dat voornamelijk de grote steden/gemeenten wegen op dit percentage. Bij de gemeenten met lage inwonersaantallen werd het merendeel van de controles uitgevoerd naar aanleiding van klachten en meldingen. Op gewestelijk niveau is het creëren van ruimte voor proactief toezicht, naast de klachtenbehandeling, één van de doelstellingen verwoord in het Handhavingsprogramma RO. De inzet van gemeentelijke verbalisanten door de lokale overheden toont aan dat een dergelijk gericht beleid mogelijk is.

Naast ruimte creëren voor proactief toezicht, schuift het Handhavingsprogramma RO het vastleggen van prioriteiten naar voor als tweede belangrijke pijler voor een kwalitatief handhavingsbeleid. Het vastleggen en expliciteren van prioriteiten, zowel op gewestelijk als op lokaal niveau, maakt de samenwerking tussen beide bestuursniveaus bovendien makkelijker. Overlappenden worden vermeden en terzelfdertijd kan worden gestreefd naar een dekkend handhavingsbeleid. Ook voor de andere handhavingspartners die tussenkomen in het handhavingstraject zoals de politie, het Openbaar Ministerie en de HRH, geeft het bepalen van prioriteiten een houvast bij het te voeren handhavingsbeleid. Het risico dat een opgestart traject strandt, wordt verkleind en de kans om tot herstel te komen, vergroot.

Op 23 december 2016 heeft de Vlaamse regering de gewestelijke en gezamenlijke prioriteiten voor 2017

goedgekeurd. Het verdient aanbeveling om een beter beeld te geven van de soorten schendingen die in de cijfers vervat zitten en uit te maken in welke mate de beleidsmatig gewenste prioriteiten worden opgevolgd, dan wel tot een oplossing zijn gekomen.

Uit de bevraging in dit rapport blijkt dat weinig gemeenten eigen gemeentelijke prioriteiten hebben vastgelegd. Het verdient aanbeveling dat gemeenten verder inzetten op vastleggen en officialiseren van gemeentelijke prioriteiten.

Hoge Raad voor het Handhavingsbeleid

De HRH heeft ongetwijfeld de kwaliteit van de herstellvorderingen doen stijgen, maar het is aangewezen om na te gaan of deze dienst niet meer voorbereidende dienstverlening aan herstellvorderende overheden kan bieden. Gemeenten zien meer in een overheid die vooraf adviseert dan met een overheid die aan het eind van de rit controleert.

5.2.2 Instrumenten

Opmaak processen-verbaal

De gemeentelijke verbalisanten maken relatief minder processen-verbaal dan de verbalisanten van de Lokale politie en de Gewestelijke Inspectiedienst RO. Er wordt aanbevolen dat wordt onderzocht wat hier de oorzaak van is en of opleiding en ondersteuning (vanuit de VHRM) eventueel drempelverlagend kunnen werken.

Werk een trajectaanpak uit

Bij de uitwerking van een trajectaanpak wordt nagedacht over de mogelijke inzet van elke afzonderlijk handhavingsinstrument en de rol van elke handhavingsactor in elke fase van het traject met het oog op een zo efficiënt en effectief mogelijk herstel van de goede ruimtelijke ordening.

Herstellvorderingen

Naast de punten die hieronder aan bod komen, is het aan te bevelen dat onderzocht hoe de drempels voor de opmaak van herstellvorderingen door lokale overheden maximaal kunnen worden weggewerkt. In dat kader zal ook de financiering worden besproken. Het is belangrijk dat de overheid die inzet levert voor het handhavingsbeleid daar ook de vruchten van zou plukken.

De VWSG is van mening dat als de gemeente een herstelmaatregel heeft gevorderd of opgelegd, en de overtreder dwangsommen of meerwaarden is verschuldigd, die bedragen dan toe komen aan de gemeente omdat zij daarvoor de moeite heeft gedaan.

Zorg voor differentiatie bij (de inzet van) de handhavinginstrumenten Ruimtelijke Ordening

Om een handhavingsbeleid naar waarde te beoordelen moet uiteindelijk worden gekeken naar de mate waarin de bestuurders en de burgers de regelgeving op een correcte manier naleven. Het voorkomen van bouw misdrijven blijft daarom de belangrijkste doelstelling van het handhavingsbeleid Ruimtelijke Ordening. In 2017 was binnen de regelgeving handhaving Ruimtelijke Ordening nog geen instrument dat daarop inzet. In het Handhavingsdecreet, sinds begin 2018 in werking, wordt daarvoor de raadgeving voorzien.

Wordt er toch een bouw misdrijf gepleegd, dan zouden twee grote principes de keuze voor het in te zetten instrument moeten sturen: zo vroeg mogelijk optreden en zo spoedig mogelijk herstel realiseren. Uit de bevraging blijkt dat de handhavingsactoren de verschillende instrumenten niet op een uniforme wijze inzetten. Een verdere analyse naar motivatie van de keuze en de behaalde resultaten zou interessant zijn met het oog op een mogelijke verbetering van het handhavingsbeleid, zeker nu ook uit dit rapport blijkt dat het proces-verbaal toch het meest ingezette instrument blijft en het bevel tot staking vrij weinig wordt ingezet.

Zet de instrumenten selectief in en stuur op resultaat

In het Handhavingsprogramma RO wordt gepleit om in de huidige handhaving het principe te hanteren dat een 'hard' handhavinginstrument slechts wordt ingezet als het de bedoeling is om het handhavingstraject volledig te doorlopen. De opmaak van een proces-verbaal moet dus zorgvuldig worden afgewogen. Bovendien is het belangrijk dat elk opgestart traject met een duidelijk eindresultaat wordt afgesloten zoals bijvoorbeeld een proces-verbaal van vaststelling van uitvoering van herstel. Dat resultaat moet zorgvuldig worden geregistreerd in de dossierverwerkings- en informatiesystemen van de handhavingspartners.

5.2.3 Sanctionering

Organiseer overleg met het Openbaar Ministerie en communiceer over de vastgestelde prioriteiten

Na inwerkingtreding van het Handhavingsdecreet zal naast de strafrechtelijke sanctionering eveneens bestuurlijke sanctionering mogelijk zijn. Uit de cijfers in de milieuhandavingsrapporten blijkt dat het invoeren van een bestuurlijk sanctioneringsspoor een daling van het aantal opportuniteitssepots bij de parketten tot gevolg had. De opvolging van de evolutie van het percentage seponeringen om opportuniteitsredenen op de totale instroom dossiers is belangrijk.

Het verdient aanbeveling om de mogelijkheid tot bestuurlijke sanctionering nader af te stemmen met de parketten en de nodige afspraken te maken om te komen tot een efficiënte aanpak van stedenbouwkundige misdrijven in het kader van de invoering van de bestuurlijke handhaving.

Daarnaast is de organisatie van een permanent overleg tussen de handhavingspartners en het Openbaar Ministerie op operationeel niveau aangewezen. Daarbinnen kunnen afspraken worden gemaakt over samenwerking en kunnen vastgestelde prioriteiten van de handhavingspartners aan het Openbaar Ministerie worden gecommuniceerd. Zowel de gewestelijke als de lokale handhavingspartner moeten, elk met hun eigen prioriteiten, daarin voldoende aan bod komen. Met het oog op transparantie, wordt aanbevolen dat dit wordt uitgevoerd via overleg in het expertisenetwerk van het Openbaar Ministerie, de VHRM, de Coördinatie Vlaams Handhavingsbeleid en de Commissie Handhaving Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed en via publicatie van de prioriteiten op de website van Ruimte Vlaanderen.

Onderzoek de provinciale verschillen tussen de parketten

Voortbouwend op de bevindingen uit het vierde hoofdstuk vallen de grote verschillen tussen de parketten op, zowel naar omvang van de instroom aan strafzaken Ruimtelijke Ordening als naar de graad en het motief van seponering. Een analyse van de oorzaken van die verschillen kan leiden tot een meer effectieve en doelmatige samenwerking in alle provincies tussen het Openbaar Ministerie en de andere handhavingspartners.

5.2.4 Monitoring

Monitoring en rapportering van het handhavingsbeleid Ruimtelijke Ordening

Het handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening is een belangrijke informatiebron. Via de hieronder geformuleerde aanbevelingen wordt gestreefd naar optimalisering van het rapport. Het is de ambitie van de VHRM om zich in te schrijven in het verhaal van de digitale rapportering. Zij beveelt dan ook sterk aan dat er verder werk wordt gemaakt van de uitbouw van de digitale rapportering.

Investeer in digitale rapportering

De Vlaamse overheid kiest voor een 'radicaal-digitaal'-verhaal. Dit betekent dat gegevens zoveel mogelijk op een digitale manier moeten worden opgevraagd, verwerkt en ter beschikking gesteld. De VHRM heeft ter zake reeds stappen voorwaarts genomen door de bevraging voor de handhavingsrapporten digitaal te organiseren.

Zorg voor een correcte monitoring en rapportering

Bij de opmaak van dit rapport is gebleken dat de bevragingsfiches en de gehanteerde terminologie verder verfijnd dienen te worden zodat vergelijkende analyses en de daaraan gekoppelde conclusies met meer precisie kunnen worden gemaakt. De VHRM zal hier naar aanloop van de volgende bevraging de nodige acties ondernemen.

De VHRM ontwikkelde een registratieformulier waarmee de handhavingscontroles en de daarbij gebruikte instrumenten op gedetailleerde wijze kunnen worden geregistreerd, om vervolgens te kunnen worden gerapporteerd.

Verfijn de monitoring met het oog op analyse van de effectiviteit van elk handhavingsinstrument

Het is belangrijk om voor elk bouw misdrijf het instrument in te zetten dat het snelst tot herstel van de goede ruimtelijke ordening leidt. Daarom is het belangrijk om de 'uitval' na de inzet van elke instrument te kunnen meten via een procesanalyse. De gegevens uit een dergelijk systeem laten toe om een antwoord te geven op vragen zoals de mate waarin gevolg wordt gegeven aan een aanmaning of het percentage overtreders dat spontaan overgaat tot uitvoering van de herstelmaatregel na een positief advies van de HRH.

Verbeter de samenwerking met de handhavingsactoren

Dit kan door het glossarium waarin de gehanteerde terminologie in de bevragingsfiches wordt verduidelijkt. Daarnaast is het belangrijk om te blijven investeren in het verhogen van de responsgraad en om de partners aan te moedigen bij te dragen tot de inhoudelijke analyse van het rapport.

Focus ook op de outcome en impact

De bevraging en de analyse zijn gericht op input, activiteiten en output (het aantal vastgestelde misdrijven en de gevolgen die daaraan werden gegeven). De vraag of die inspanningen op het terrein ook het gewenste effect sorteren (in de vorm van een verbetering van de ruimtelijke ordening), ontbreekt namelijk de outcome, kan aan de hand van de te bevragen gegevens niet worden beantwoord. Daarom wordt aanbevolen dat wordt onderzocht of het mogelijk is om ook over de outcome te rapporteren.

Reikwijdte Handhavingsrapport

De focus in het rapport ligt sterk op het structurele kader van het handhavingsbeleid: de actoren, de ingezette instrumenten, de procedures, etc. Het voorwerp van die handhaving, de gepleegde stedenbouwkundige schendingen, komt maar beperkt aan bod. Het in kaart brengen van de soorten schendingen die worden gepleegd, al dan niet gekoppeld aan andere relevante data zoals bijvoorbeeld de bestemmingsgebieden waarin ze zich voordoen, zou een meerwaarde kunnen bieden voor de evaluatie en de bijsturing van het gevoerde beleid.

De VHRM heeft in 2018 een studie uitbesteed aangaande de opmaak van een Handhavingsrapport Omgeving. Het opzet is dat bovenstaande bedenkingen aangaande de monitoring, rapportering, inhoud en reikwijdte, van zowel het Handhavingsrapport RO als het Milieuhandhavingsrapport, aan bod zullen komen in deze studie.

6 ACTIVITEITEN INZAKE RUIMTELIJKE ORDENING VAN DE VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU IN 2017

De Vlaamse Hoge Handhavingsraad voor Ruimte en Milieu wenst in dit nieuwe en laatste hoofdstuk te rapporteren over de eigen werkzaamheden in 2017 inzake ruimtelijke ordening. Zowel in de plenaire vergaderingen als in de werkgroepen werden activiteiten verricht die kaderen binnen de decretaal bepaalde taken van de VHRM en die de handhaving van de ruimtelijke ordening in het Vlaamse Gewest ten goede komen. De activiteiten kunnen uiteraard worden gekaderd in het strategische en operationele plan van de VHRM, maar kunnen tevens worden gerelateerd aan bepaalde aanbevelingen die de VHRM formuleerde in voorgaande handhavingsrapporten Ruimtelijke Ordening.

6.1 NATRAJECT CONGRES 'KLANTGERICHT HANDHAVEN'

De VHRM organiseerde in november 2016 een congres 'Klantgericht handhaven' voor 150 handhavers milieu en ruimtelijke ordening in het Vlaamse Gewest. Het opzet van dit congres was om een interactieve studiedag te organiseren met de klemtoon op praktijkgerichte ondersteuning voor de toezichthouders en handhavers, aan de hand van verschillende workshops inzake klantgerichtheid. De resultaten van dit congres werden in 2017 binnen de VHRM verder be-

sproken en geanalyseerd. Uit het congres 'Klantgericht handhaven' kwam de 'Leidraad tot het opstellen van een gedragscode voor handhavers' voort, die onder punt 6.7 wordt besproken. Met dit congres en zijn nawerking faciliteerde de VHRM de interactie en kennisdeling tussen de verschillende handhavingsactoren met een functionele leidraad ten dienste van de actoren tot gevolg.

6.2 STUDIE INFORMATIE-UITWISSELING

Het Handhavingsprogramma Ruimtelijke Ordening 2015-2019 wijst onder meer op het belang van informatie-uitwisseling tussen de handhavingsactoren.

Om planmatig toezicht te faciliteren, multidisciplinair op te treden en om performantie te verkrijgen, zijn gegevens immers noodzakelijk. Informatie-uitwisseling van handhavingsdata, zowel op en tussen het federaal, het gewestelijke, en het lokale niveau, is daarbij cruciaal om effectief en efficiënt op te treden in het versnipperde handhavingslandschap, op het werkveld en in concrete dossiers.

Teneinde aan de noden van de handhavers tegemoet te komen werd begin 2017 een studie naar 'De mogelijkheden en de optimalisatie van informatie-uitwisseling in het kader van omgevingshandhaving' onder de vorm van een overheidsopdracht uitbesteed.

Het eindresultaat, dat eind 2017 werd opgeleverd, is een uitgebreide juridische analyse van de toepasselijke regelgeving en de al dan niet bestaande beperkingen, en bevat tevens ook – en niet in het minst – praktische antwoorden en instrumenten voor de

omgevingshandhaver die werkzaam is op het terrein en in de administratie. De antwoorden op praktijkvragen, de modelbrieven en de beslissingsboom kunnen hun praktische aanwending vinden en staan ter beschikking van de handhavingsactoren via de website van de VHRM.

Het mag duidelijk zijn dat het resultaat van deze studie voor de VHRM geen eindstadium was. Zij vormde integendeel een aanzet tot verder onderzoek in 2018 naar wetgevende initiatieven en de uitvoering ervan, het implementeren van richtlijnen binnen de administratie, het uitbouwen van GIS-toepassingen, ... De VHRM gaat in 2018 met veel interesse na hoe hij een verdere rol kan spelen in de begeleiding en aansturing van dit vervolgtraject, hetgeen kadert binnen de doelstelling van de VHRM om een adviserende rol te spelen op het vlak van regelgeving met betrekking tot handhaving en het optreden als een forum voor kennisdeling en kennisoverdracht.

6.3 CONGRES INFORMATIE-UITWISSELING

Navolgend op de studie heeft de VHRM op 5 december 2017 zijn najaarscongres 'Informatie-uitwisseling' georganiseerd te Mechelen voor 220 handhavers milieu en ruimtelijke ordening in het Vlaamse Gewest.

Het opzet van dit congres was om een interactieve studiedag te organiseren met de klemtoon op praktijkgerichte ondersteuning voor de toezichthouders en handhavers, aan de hand van verschillende workshops inzake Informatie-uitwisseling. In een plenair gedeelte werden vooreerst de resultaten van de studie 'Informatie-uitwisseling' toegelicht. De volgende workshops hadden na de plenaire sessie plaats:

- ▶ Workshop 1: 'Mogelijkheden nieuwe manieren van informatie-uitwisseling'
In deze workshop werd ingegaan op volgende vraag: hoe kunnen, rekening houdende met de privacyregels, controles onderling worden afgestemd en waar nodig versterkt, zonder de eigen werking te verzwaken? Welke informatie is hiervoor nodig? De workshop startte met een korte algemene toelichting over de huidige technische GIS mogelijkheden in Vlaanderen (GEO loket), buitenlandse voorbeelden, interne praktijkvoorbeelden (VLM) en de persoonsgebonden beperkingen uit de studie. Het opzet bestond erin na te gaan in welke mate de informatie van uitgevoerde of ingeplande controles van collega handhavers de werking van de eigen dienst effectiever maakt.
- ▶ Workshop 2: 'Studie informatie-uitwisseling: welke informatie kan ik vrij/mits voorwaarden/niet doorgeven?'
In deze workshop gaf de UHasselt een korte voorstelling van de studie 'Informatie-uitwisseling' aan de hand van reële cases. Daarbij kwamen diverse vragen aan bod. Welke types documenten worden gebruikt om informatie uit te wisselen? Is er een uitweg via de zogenaamde 'bestuurlijke akte' of andere documenten? Hoe ver kan hierin worden gegaan? Zijn er nu al protocollen waarmee informatie-uitwisseling wordt geregeld? Deze vragen werden in kleinere groepen voorbereid en daarna interactief besproken.
- ▶ Workshop 3: 'Openbaarheid naar burgers (toegespitst op handhaving)'
Deze workshop handelde over het contact van de handhaver met de burger en de daaraan verbonden rechten en plichten. Het contact met de burger kan betrekking hebben op advies verlenen, een controle doen en optreden bij een

overtreding. In de workshop kwamen de hiernavolgende vragen aan bod: Welke informatie kan worden gegeven over lopende dossiers aan derden? Is er een verschil tussen gerechtelijke stukken (processen-verbaal) en administratieve stukken (bestuurlijke maatregelen)? Hoe dient te worden omgegaan met advocaten die vragen om een kopie van het dossier? Hoe verhoudt het geheim van het onderzoek zich ten opzichte van de openbaarheid van bestuur? Welke informatie kan worden gegeven aan een potentiële burger-koper/huurder/pachter/overnemer?

- ▶ Workshop 4: 'Beginselen van Behoorlijk Bestuur'
In deze workshop werden enkele beginselen van behoorlijk bestuur besproken in functie van de handhaving. Volgende beginselen van behoorlijk bestuur werden toegelicht:
  - Motiveringsplicht: Welke informatie dient te worden opgenomen in de motivering van handavingsdocumenten? Hoe rijmt dit met 'het geheim van het onderzoek'? Is er een onderscheid tussen de motivering voor een aanmaning of bestuurlijke maatregel?
  - Evenredigheidsbeginsel – Gelijkheidsbeginsel: Worden andere dossiers opgenomen om evenredigheid en gelijkheid aan te tonen? Hoe kan het anders?
  - Rechtszekerheid en transparantie: Moet het beleid inzake handhaving van de gemeente actief/passief openbaar worden gemaakt? Is dit geen rem op de inhoud van het beleidsdocument? Moet ook worden aangegeven wat er niet wordt gedaan?
  - Onpartijdigheid: hoe ver gaat dit? Kan er worden gehandhaafd bij een bedrijf waar de handhaver zelf klant is/was? Hoe wordt onpartijdigheid aangetoond?
- ▶ Workshop 5: 'Informatieverzameling – drones':
Het inzetten van drones inzake handhaving gebeurt momenteel enkel bij de politie. In deze workshop werd aangetoond dat drones en camera's handige hulpmiddelen zouden kunnen zijn om overtredingen inzake milieu en ruimtelijke ordening vast te stellen. Tijdens deze workshop werd duidelijkheid verstrekt inzake de mogelijkheden en de grenzen van het gebruik van drones inzake handhaving.

De VHRM kon vaststellen dat het congres positief werd geëvalueerd en besliste verder actie te ondernemen ter ondersteuning van de verschillende actoren

in het handhavingslandschap. Zo werden de presentaties van het congres op de website van de VHRM geplaatst, werd de beslissingsboom samen met de studie op de website geplaatst en werd op aangeven

van de deelnemers inspiratie voor volgende congressen meegenomen. Met dit congres en zijn nawerking faciliteerde de VHRM de interactie en kennisdeling tussen de verschillende handhavingsactoren.

6.4 OPMAAK HANDHAVINGSRAPPORT RUIMTELIJKE ORDENING 2016

De VHRM staat in nauw contact met de verschillende handhavingsactoren in het kader van de opmaak van de handhavingsrapporten. De VHRM heeft namelijk in 2017 voor de tweede maal alle handhavingsactoren digitaal bevestigd in het kader van de opmaak van het handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening. Deze bevestiging werd geïntegreerd met de bevestiging voor het Milieuhandhavingsrapport.

Op basis van de bekomen cijfergegevens stelden de afdeling Beleidsontwikkeling en Juridische Ondersteuning en de afdeling Handhaving van het Departement Omgeving een ontwerp op dat werd be-

sproken en aangepast binnen de werkgroep Milieu & Ruimtelijke Ordening van de VHRM. Het eindproduct werd vervolgens door de plenaire vergadering van de VHRM goedgekeurd. Op deze manier brengt de VHRM het uitgevoerde handhavingsbeleid in beeld en wordt het geëvalueerd. Tevens werden, net zoals in dit handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening, beleidsaanbevelingen geformuleerd. Het handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening 2016 werd op 10 november 2017 meegedeeld aan de Vlaamse Regering. In 2017 werd tevens de bevestiging voor de opmaak van dit handhavingsrapport besproken en waar nodig gewijzigd ten aanzien van voorgaande jaren.

6.5 INTEGRATIE MILIEU EN RUIMTELIJKE ORDENING

De werkgroep Milieu en Ruimtelijke Ordening van de VHRM was ook in 2017 actief rond de verdere integratie van milieu en ruimtelijke ordening. Op die manier tracht de VHRM een forum aan te bieden om het milieuhandhavingsbeleid en het handhavingsbeleid ruimtelijke ordening op elkaar af te stemmen in het kader van het omgevingsbeleid. Deze werkgroep heeft de opmaak van het Handhavingsrapport Ruim-

telijke Ordening 2016 begeleid ter voorbereiding van de bespreking ervan in de plenaire vergaderingen.

Voorts kwam vanuit de werkgroep Milieu en Ruimtelijke Ordening het opzet naar voor om een studie uit te besteden inzake de methodiek van beide handhavingsrapporten en de mogelijke integratie in een handhavingsrapport Omgeving (zie onderdeel 6.6.

6.6 STUDIE 'HANDHAVINGSRAPPORT OMGEVING'

Binnen de werkgroep Milieu en Ruimtelijke Ordening, die zich mee inzet voor de integratie van de handhaving inzake milieu en ruimtelijke ordening, werd vastgesteld dat er een onderzoek nodig was naar de inhoud en de methodiek van de handhavingsrapporten Milieu en Ruimtelijke Ordening. Enerzijds moest worden onderzocht hoe de kwaliteit van de beide handhavingsrapporten kan verbeteren en anderzijds was onderzoek nodig naar hoe de VHRM op termijn kan komen tot één volwaardig en relevant geïntegreerd handhavingsrapport Omgeving waarin beide materies aan bod komen.

De plenaire vergadering van de VHRM besloot dit onderzoek uit te besteden. Eind 2017 werden verschillende kandidaten uitgenodigd om een offerte in te

dienen. De effectieve start van de werkzaamheden en oplevering van de studie gebeurt in 2018. De VHRM draagt met het uitbesteden van deze studie bij tot het op elkaar afstemmen van het milieuhandhavingsbeleid en het handhavingsbeleid ruimtelijke ordening in het kader van het omgevingsbeleid.

6.7 TOOLS EN LEIDRADEN VOOR DE HANDHAVERS

De VHRM werkt aan leidraden en tools om de praktijk van het handhaven te ondersteunen. Het resultaat van deze werkzaamheden wordt, van zodra afgerond, ter beschikking gesteld aan de handhavers milieu en ruimtelijke ordening na eenvoudig verzoek via het registratieformulier op de website. Daarnaast onderzoekt de VHRM bepaalde vraagstukken, problematieken en belemmeringen die zich demonstreren in de handhavingspraktijk. Op deze manier probeert de VHRM een groter draagvlak te creëren voor de handhaving.

Binnen de werkgroep Toezicht, Sanctionering en Informatie werd een gedragscode voor handhavers opgesteld op basis van de gedragscode die door de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) werd uitgewerkt en kritisch werd besproken en aangevuld tijdens het Congres 'Klantgericht Handhaven'. Deze gedragscode kan door de handhavingsactoren worden gebruikt als basis voor hun eigen gedragscode en worden aangevuld volgens verdere specifieke noden. De 'Leidraad tot het opstellen van een gedragscode voor handhavers' wordt online ter beschikking gesteld aan de handhavingsactoren.

Overige tools en leidraden die in 2017 werden behandeld:

- ▶ Nota: 'Aanbevelingen voor de verbalisant inzake de opmaak van een proces-verbaal of een verslag van vaststelling in geval van een stedenbouwkundig(e) misdrijf of inbreuk'
Met deze nota reikt de gewestelijke entiteit niet-bindende aanbevelingen aan om de inhoud van processen-verbaal en verslagen van vaststelling te optimaliseren, zodat deze overtredingen effectief en gepast kunnen worden gesanctioneerd. De nota bevat elementen die belangrijk kunnen zijn in een proces-verbaal of verslag van vaststelling om de gewestelijke beboetingsentiteit toe te laten tot een juridisch sluitende en

proportionele beboeting over te gaan, rekening houdende met de decretaal opgelegde waarderingscriteria ernst, frequentie en omstandigheden van de stedenbouwkundige overtreding (artikel 6.2.7 VCRO). De nota werd besproken binnen de werkgroep Toezicht, Sanctionering en Informatie en, na mededeling aan de plenaire vergadering, verspreid via de nieuwsbrief van de VHRM en ter beschikking gesteld aan de handhavingsactoren via de VHRM-website.

- ▶ Registratieformulier stedenbouwkundige controles
Om de rapportering van de gegevens voor het Handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening te vergemakkelijken, werd op vraag van - en in overleg met - de handhavers een dynamisch registratieformulier opgemaakt dat facultatief kan worden gebruikt voor het registreren van controles. Zie ook titel 6.8 'Monitoring'.
- ▶ Glossarium Ruimtelijke Ordening
Teneinde de begrippen toe te lichten die worden aangewend in de bevragslijsten voor het handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening - en die ook in het eigenlijke rapport worden gebruikt - werd binnen de werkgroep Milieu & RO een glossarium opgesteld. Na goedkeuring door de plenaire vergadering werden de gedefinieerde begrippen ingevoegd in de bevraging die werd verzonden voor huidig handhavingsrapport. Het glossarium wordt ter beschikking gesteld aan de handhavingsactoren via de VHRM-website.
- ▶ Binnen een subwerkgroep van de werkgroep Toezicht, Sanctionering en Informatie werd eind 2017 begonnen met de opmaak van sjablonen en leidraden met betrekking tot ruimtelijke ordening, met name het proces-verbaal, de aanmaning, en dergelijke meer.

6.8 MONITORING

In 2016 werd, naar aanleiding van het eindrapport 'Administratieve interacties tussen de Vlaamse Overheid en gemeentebesturen van de werkvloer bekeken' en de opmerking 'voorzie een koppeling met bestaande lokale systemen voor de uitwisseling van informatie', een registratieformulier/sjabloon 'Overzichtstabel Handhavingscontroles Ruimtelijke Ordening' ontwikkeld. Het vormt een dynamisch sjabloon (Excel-file) dat de actoren die worden bevraged in

het kader van het handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening facultatief kunnen gebruiken voor het registreren van de gegevens die jaarlijks door de VHRM zullen worden bevraged. Het formulier is zodoende gebaseerd op de bevraging van het handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening. Dit kan het monitoren, registreren en het rapporteren eenvoudiger en overzichtelijker maken voor de bevrageden. Deze tool werd in 2017 door de VHRM aan de bevrageden

aangeboden via de nieuwsbrief. Op die manier wenst de VHRM, zoals onder meer werd aanbevolen in het Handhavingsrapport Ruimtelijke Ordening 2016, zelf bij te dragen aan de verdere uitbouw van een goede

monitoring en volledige rapportering. Dit formulier wordt ter beschikking gesteld van de handhavers op de VHRM-website.

6.9 COMMUNICATIE, INTERN EN EXTERN

In september 2017 begon de VHRM met een nieuwsbrief voor zijn hele doelgroep. Via deze nieuwsbrief tracht de VHRM zoveel mogelijk toezichthouders, ambtenaren en medewerkers van overheden en handhavingsinstanties te bereiken die actief zijn in milieu en/of ruimtelijke ordening. In de nieuwsbrief worden actoren o.m. op de hoogte gehouden van regelgevende wijzigingen, tools die zijn ontwikkeld binnen de VHRM, initiatieven van de VHRM, documenten die ter beschikking worden gesteld aan de handhavingsactoren op de VHRM-website, de publicatie van de handhavingsrapporten, etc. De VHRM zorgt er zo voor dat op een efficiënte manier meer dan 1.400 actoren worden bereikt en op de hoogte blijven van de laatste ontwikkelingen in het handhavingslandschap.

Voorts fungeerde VHRM ook in 2017 zowel in de plenaire vergaderingen als in de werkgroepvergaderingen als overlegforum waar aan gedachtewisseling, kennisdeling, kennisoverdracht en uitwisseling van

informatie werd gedaan. Zo werd onder meer geregeld gerapporteerd over de stand van zaken betreffende de Kadernota Integrale Veiligheid en het Nationaal Veiligheidsplan, het project Coördinatie Vlaamse Handhaving, interne activiteiten en afspraken van de leden, vertegenwoordigers en plaatsvervangers van de VHRM, de verschillende aanpak in handhaving en sanctionering, toezicht in het Havengebied, toezicht gedeclasseerde klasse 2-inrichtingen, evaluatie van de bestuurlijke dwangsom, etc.

Ook op deze manier beoogt de VHRM een groter draagvlak te creëren voor de handhaving.

7 BIJLAGEN

7.1 LIJST MET AFKORTINGEN

AIHRO	Voormalige afdeling Inspectie en Handhaving Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend erfgoed
Agentschap IRWO	Voormalig Agentschap Inspectie Ruimtelijke Ordening, Wonen en Onroerend Erfgoed
ANB	Agentschap voor Natuur en Bos
BJO	afdeling Beleidontwikkeling en Juridische Ondersteuning van het departement Omgeving
BP	Burgerlijke Partijstelling
CBS	Colleges van burgemeester en schepenen
CVH	Project Coördinatie Vlaams Handhavingsbeleid
EG	Inspectie Onroerend Erfgoed
GIS	Geografisch Informatiesysteem
GAS	Gemeentelijke administratieve sanctie
Handhavingsdecreet	Decreet van 25 april 2014 betreffende de handhaving van de omgevingsvergunning, B.S. 27 augustus 2014
Handhavingsprogramma	Handhavingsprogramma Ruimtelijke Ordening, vastgesteld door de Vlaamse regering op 17 juli 2015 en goedgekeurd door het Vlaams parlement op 18 november 2015 (art.6.1.3.handhavingsdecreet)
HH	Afdeling Handhaving van departement Omgeving
HRH	Hoge Raad voor het Handhavingsbeleid
RO	Ruimtelijke Ordening
RW	Administratieve Ruimtelijke Ordening, Huisvesting, Monumenten en Landschappen
RZ	Inspectie Ruimtelijke Ordening
SI	Stedenbouwkundig inspecteur
TZ	Toezicht op sociale huisvestingsmaatschappijen
VCRO	(Gecoördineerde decreten) Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening
VHRM	Vlaamse Hoge Handhavingsraad voor Ruimte en Milieu
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VVSG	Vereniging Vlaamse Steden en Gemeenten vzw

VTE	Voltijdse equivalenten
WI	Vlaamse Wooninspectie

7.2 LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1	Personeelsinzet handhaving RO in de Gewestelijke Inspectiedienst RO - 2017
Tabel 2	Aantal controles uitgevoerd door de Gewestelijke Inspectiedienst RO in 2017, 2016 en 2015
Tabel 3	Inspanningen met betrekking tot handhavingstaken ruimtelijke ordening 2017
Tabel 4	Aantal processen-verbaal inzake RO opgesteld door politiediensten in het Vlaamse Gewest in 2017, 2016 en 2015
Tabel 5	Responsgraad van de Lokale politie in 2017, 2016 en 2015
Tabel 6	Handhaving VCRO in Zonaal Veiligheidsplan en in de praktijk door Lokale politie in 2017
Tabel 7	Personeelsleden Lokale politie die specifiek handhaving van de VCRO in hun takenpakket hadden in 2017
Tabel 8	Totaal aantal handavingscontroles RO uitgevoerd door de Lokale politie in 2017, 2016 en 2015
Tabel 9	Inspanningen met betrekking tot handavingscontroles uitgevoerd door de lokale politie in 2017
Tabel 10	Responsgraad van de gemeenten in 2017, 2016 en 2015
Tabel 11	Handhaving Ruimtelijke Ordening als prioriteit van de gemeenten in 2017
Tabel 12	Gemeenten met verbalisanten (gemeentelijk of intergemeentelijk) Ruimtelijke Ordening in 2017
Tabel 13	Aantal gemeentelijke en intergemeentelijke verbalisanten actief voor lokale handhaving Ruimtelijke Ordening in 2017
Tabel 14	Gemeentelijke verbalisanten per klasse van gemeenten naar inwonersaantal in 2017, 2016 en 2015
Tabel 15	Aantal VTE besteed aan handhavingstaken Ruimtelijke Ordening door gemeentelijk personeel in 2017, 2016 en 2015 per klasse van gemeenten naar inwonersaantal
Tabel 16	Aantal controles uitgevoerd door gemeentelijke verbalisanten bevoegd voor handhavingstaken Ruimtelijke Ordening in 2017 per klasse van gemeenten naar inwonersaantal
Tabel 17	Gemiddeld aantal controles uitgevoerd door gemeentelijke verbalisanten en gemiddeld aantal controles per VTE besteed aan handhaving binnen de gemeenten in 2017
Tabel 18	Uitstroom van het aantal dossiers van de HRH in 2017 en 2016

Tabel 19	Aantal geformuleerde bindende adviezen betreffende herstellvorderingen door de HRH in 2017 en 2016
Tabel 20	Soorten adviezen betreffende de herstellvordering geformuleerd door de HRH in 2017 en 2016
Tabel 21	Soorten adviezen geformuleerd door de HRH gekoppeld aan de aanvrager in 2017
Tabel 22	Controles waar een overtreding werd vastgesteld
Tabel 23	Controles zonder verdere actie
Tabel 24	Controles waarvan het vervolgtraject onbekend is
Tabel 25	Evaluatie van het instrument waarschuwing/ "wijzen op wettelijke verplichtingen
Tabel 26	Evaluatie van het instrument aanmaning
Tabel 27	Evaluatie van het instrument 'proces-verbaal'
Tabel 28	Evaluatie van het instrument 'bevel tot staking'
Tabel 29	Aantal VTE parketmagistraten RO
Tabel 30	Aantal zaken 'handhaving Ruimtelijke Ordening' geregistreerd door de correctionele afdelingen bij de parketten in het Vlaams Gewest in 2017, 2016 en 2015, per initiërende instantie
Tabel 31	Instroom aantal zaken 'Ruimtelijke Ordening' naar tenlasteleggingscode geregistreerd door de correctionele afdelingen bij de parketten in het Vlaams Gewest in 2015, 2016 en 2017
Tabel 32	Vooruitgangsstaat op 8 januari 2018 voor de zaken 'Ruimtelijke Ordening' ontvangen door de parketten tussen 1 januari 2017 en 31 december 2017 per parket (en afdeling)
Tabel 33	Vooruitgangsstaat op 8 januari 2018 voor de zaken 'Ruimtelijke Ordening' ontvangen door de parketten tussen 1 januari 2017 en 31 december 2017 per tenlasteleggingscode
Tabel 34	Motieven tot seponering voor de op 8 januari 2018 zonder gevolg staande zaken 'Ruimtelijke Ordening' binnengekomen in 2018 al dan niet via voeging aan een moederzaak, per arrondissement
Tabel 35	Motieven tot seponering voor de op 8 januari 2018 zonder gevolg staande zaken 'Ruimtelijke Ordening' binnengekomen tussen 1 januari 2017 en 31 december 2017 al dan niet via voeging aan een moederzaak, per rubriek van tenlasteleggingscodes

7.3 LIJST VAN GRAFIEKEN

Grafiek 1	Totaal aantal controles uitgevoerd door gemeentelijke verbalisanten in 2017, 2016 en 2015
Grafiek 2	Aantal zaken 'Ruimtelijke Ordening' afkomstig van inspectiediensten geregistreerd door de correctionele afdelingen bij de parketten in het Vlaams Gewest in 2017

7.4 LIJST VAN RESPONDERENDE GEMEENTEN

Aalst	Boom	Dilsen-Stokkem	Hasselt
Aalter	Boortmeerbeek	Drogenbos	Hechtel-Eksel
Aarschot	Borgloon	Duffel	Heist-op-den-Berg
Affligem	Bornem	Edegem	Hemiksem
Alken	Borsbeek	Eeklo	Herent
Antwerpen	Boutersem	Erpe-Mere	Herentals
Anzegem	Brakel	Essen	Herenthout
Ardoorie	Brasschaat	Gavere	Herk-de-Stad
Arendonk	Brecht	Geel	Herne
As	Bredene	Geetbets	Herselt
Asse	Bree	Genk	Herzele
Avelgem	Brugge	Gent	Heusden-Zolder
Baarle-Hertog	Buggenhout	Geraardsbergen	Heuvelland
Balen	Damme	Gingelom	Hoegaarden
Beernem	De Panne	Gistel	Hoeilaart
Beerse	De Pinte	Gooik	Holsbeek
Beersel	Deerlijk	Grimbergen	Hooglede
Begijnendijk	Deinze	Grobbendonk	Hoogstraten
Bekkevoort	Denderleeuw	Haacht	Houthalen-Helchteren
Beringen	Dendermonde	Haaltert	Houthulst
Berlaar	Dessel	Halen	Hove
Berlare	Destelbergen	Halle	Huldenberg
Bertem	Diepenbeek	Ham	Hulshout
Bilzen	Diest	Hamme	Ichtegem
Blankenberge	Diksmuide	Hamont-Achel	Ieper
Boechout	Dilbeek	Harelbeke	Ingelmunster
Izegem	Langemark-Poelkapelle	Melle	Peer
Jabbeke	Lebbeke	Menen	Pepingen
Kalmthout	Lede	Merchtem	Pittem
Kampenhout	Ledegem	Merelbeke	Poperinge
Kapellen	Lendeledede	Merksplas	Putte
Kapelle-op-den-Bos	Lennik	Mesen	Puurs
Kaprijke	Leopoldsburg	Meulebeke	Ranst
Kasterlee	Leuven	Middelkerke	Ravels
Keerbergen	Liedekerke	Moerbeke	Retie
Kinrooi	Lier	Mol	Riemst
Kluisbergen	Lierde	Moorslede	Rijkevorsel
Knesselare	Linkebeek	Mortsel	Roeselare
Knokke-Heist	Lint	Nevele	Ronse
Koekelare	Lochristi	Niel	Roosdaal
Koksijde	Lokeren	Nieuwerkerken	Ruiselede

Kontich	Londerzeel	Nieuwpoort	Rumst
Kortemark	Lovendegem	Nijlen	Schelle
Kortenaken	Lubbeek	Ninove	Scherpenheuvel-Zichem
Kortenberg	Lummen	Olen	Sint-Amands
Kortessem	Maarkedal	Oostende	Sint-Genesius-Rode
Kortrijk	Maaseik	Oostkamp	Sint-Gillis-Waas
Kraainem	Maasmechelen	Oostrozebeke	Sint-Katelijne-Waver
Kruibeke	Machelen	Opglabbeek	Sint-Laureins
Kruishoutem	Maldegem	Opwijk	Sint-Lievens-Houtem
Kuurne	Malle	Oudenaarde	Sint-Niklaas
Laakdal	Mechelen	Oudenburg	Sint-Pieters-Leeuw
Laarne	Meerhout	Oud-Heverlee	Sint-Truiden
Lanaken	Meeuwen-Gruitrode	Overpelt	Spiere-Helkijn
Stabroek	Veurne	Wichelen	Zomergem
Staden	Vilvoorde	Wielsbeke	Zonhoven
Steenokkerzeel	Voeren	Wijnegem	Zonnebeke
Stekene	Vorselaar	Wingene	Zottegem
Temse	Vosselaar	Wommelgem	Zoutleeuw
Ternat	Waasmunster	Wortegem-Petegem	Zuienkerke
Tervuren	Wachtebeke	Wuustwezel	Zulte
Tessenderlo	Waregem	Zandhoven	Zutendaal
Tielt	Wellen	Zaventem	Zwalm
Tienen	Wemmel	Zele	Zwijndrecht
Tongeren	Wervik	Zelzate	
Torhout	westerlo	Zemst	
Tremelo	Wetteren	Zingem	
Turnhout	Wevelgem	Zoersel	

7.5 LIJST VAN RESPONDERENDE POLITIEZONES

Politiezone Aarschot	Politiezone Lokeren
Politiezone AMOW	Politiezone LOWAZONE
Politiezone Antwerpen	Politiezone Maasland
Politiezone Assenede/Evergem	Politiezone Mechelen/Willebroek
Politiezone Balen/Dessel/Mol	Politiezone Meetjesland-Centrum
Politiezone Beringen/Ham/Tessenderlo	Politiezone Middelkerke
Politiezone Bierbeek/Boutersem/Holsbeek/Lubbeek	Politiezone MIRA
Politiezone Bilzen/Hoeselt/Riemst	Politiezone Noord
Politiezone Blankenberge/Zuienkerke	Politiezone Noorderkempen
Politiezone Bodikap	Politiezone Oostende
Politiezone Brakel	Politiezone Pajottenland
Politiezone Brasschaat	Politiezone Polder
Politiezone Bredene/De Haan	Politiezone Regio Puyenbroeck
Politiezone BRT	Politiezone Regio Rhode en Schelde
Politiezone Brugge	Politiezone Regio Tielt
Politiezone Damme/Knokke-Heist	Politiezone Regio Turnhout
Politiezone Deinze/Zulte	Politiezone RIHO
Politiezone Dendermonde	Politiezone Rode
Politiezone Dilbeek	Politiezone Ronse
Politiezone Druivenstreek	Politiezone Schelde-Leie
Politiezone Erpe-Mere/Lede	Politiezone Sint-Niklaas
Politiezone Gavers	Politiezone Sint-Truiden/Gingelom/Nieuwerkerken
Politiezone Geel/Laakdal/Meerhout	Politiezone Spoorlijn
Politiezone Gent	Politiezone Tienen/Hoegaarden
Politiezone Grens	Politiezone Tongeren/Herstappe
Politiezone Grensleie	Politiezone Vilvoorde/Machelen
Politiezone Grimbergen	Politiezone VLAS
Politiezone Haacht	Politiezone Voeren
Politiezone Hageland	Politiezone Voorkempen
Politiezone HANO	Politiezone Westkust
Politiezone Heist	Politiezone WOKRA
Politiezone Herko	Politiezone Zaventem
Politiezone Het Houtsche	Politiezone Zennevallei
Politiezone KASTZE	Politiezone Zottegem/Herzele/Sint-Lievens-Houtem
Politiezone Klein Brabant	Politiezone Zuiderkempen
Politiezone K-L-M	Politiezone Zwijndrecht
Politiezone Kouter	

7.6 CODE VAN GOEDE PRAKTIJK – AANPAK INBREUKEN RUIMTELIJKE ORDENING,
VERSIE JANUARI 2015

**Code van goede praktijk
Aanpak inbreuken ruimtelijke ordening**

**Agentschap Inspectie RWO
Januari 2015**

Ruimtelijke ordening
Woonbeleid
Onroerend erfgoed

1. Inleiding

Op 16 juli 2010 heeft de Vlaamse Regering het Handhavingsplan Ruimtelijke Ordening aangenomen. Dat beleidsdocument is richtinggevend voor de handelingen van de diensten van de overheden. Om dat beleid effectief te implementeren en te operationaliseren, is het nodig de doelstellingen die erin zijn opgenomen, verder uit te werken.

Het handhavingsbeleid moet op twee fronten actief zijn. Zo is er sprake van een preventieve pijler en van een curatieve pijler. De handhavende besturen moeten door een alert en diligent optreden ervoor zorgen dat er minder bouwinbreuken plaatsvinden. Daarnaast is het de bedoeling dat er voor de inbreuken die toch plaatsvinden, een snel en zo goed mogelijk rechtsherstel verwezenlijkt wordt.

2. Pijlers van het handhavingsbeleid

2.1 Preventief

Een eerste doelstelling is om overtredingen in de knop te breken en zo curatieve trajecten te voorkomen. Op die manier worden overtreders behoed voor overtredingen met steeds zwaardere gevolgen, wordt het maatschappelijk draagvlak verbreed, en kan op (middel)lange termijn het aantal ingezette herstellvorderingen dalen. Dat is het preventieve gedeelte.

Via duidelijke overheidsinformatie en -communicatie kunnen potentiële overtreders worden overtuigd om geen stedenbouwkundige inbreuken te begaan. De gemeenten hebben in ruimtelijke ordening een eerstelijnsfunctie en zijn het best geplaatst om de bewustmaking en de informatieverstrekking in praktijk te brengen. Als eerste aanspreekpunt voor vragen over de stedenbouwkundige regels op het vlak van handhaving is het lokale bestuur het aangewezen niveau om de nodige informatie te verspreiden. Het informatiebeleid moet voldoende aandacht hebben voor de sensibilisatie van burgers voor de gevolgen van onwettig handelen. Zo worden ze op tijd gewaarschuwd en eventueel aangemaand om vrijwillig het herstel te realiseren.

Het Agentschap Inspectie RWO (verderop steeds afgekort tot agentschap) zal de gemeenten in die rol ondersteunen door voldoende informatie te verschaffen. In deze code van goede praktijk wordt een praktische werkwijze voorgesteld om in nauwe samenwerking met de handhavingspartners de bouwinbreuken aan te pakken.

Een preventiebeleid dat alleen gestoeld is op informatieverstrekking, kan niet altijd verhinderen dat er stedenbouwkundige overtredingen gepleegd worden. Niet iedereen laat zich afschrikken door waarschuwingen van de overheid. Een grotere aanwezigheid op het terrein is noodzakelijk om de pakkans te verhogen en tot een snellere en effectievere handhaving te komen.

De controle op het terrein wordt uitgeoefend door de bevoegde gemeentelijke verbalisanten, de politie en de gewestelijke ambtenaren. Het agentschap gaat het engagement aan om, naast zijn eigen controlerende en verbaliserende werkzaamheden, de verbalisanten te ondersteunen en te begeleiden, door opleidingen en concrete informatie (formulieren, modellen, draaiboeken ...) aan te bieden. Daarnaast vereist een doelmatige handhaving duidelijke afspraken over de taakverdeling tussen de verbalisanten. Om te komen tot een meer uniform, gedragen en kwaliteitsvol handhavingsbeleid, probeert het agentschap overleg te plegen met de partners en een laagdrempelig aanspreekpunt te zijn.

Het sluitstuk van de preventieve handhaving is voorkomen dat illegale handelingen worden gestart of voortgezet. Daartoe beschikken de bevoegde verbalisanten over het middel van het stakingsbevel. De uitgebrachte stakingsbevelen worden – een enkele uitzondering niet te na gesproken – altijd bekrachtigd door de stedenbouwkundige inspecteur, die er zijn stakingsbevel van maakt. Bij betwistingen over het stakingsbevel (dagvaarding tot opheffing van het stakingsbevel) wordt niet de verbalisant maar wel het Vlaamse Gewest als procespartij aangesproken en stelt het agentschap altijd een raadsman aan.

Bij vaststelling van de doorbreking van een bekrachtigd stakingsbevel wordt per deelnemer een administratieve geldboete opgelegd, wat ontradend werkt en de geloofwaardigheid van de verbalisanten op het terrein verhoogt. De administratieve

sancties zijn een krachtig middel en worden door het agentschap consequent gehanteerd. Zo worden de geldboetes stelselmatig opgelegd en bij niet-betaling via gerechtsdeurwaarders actief ingevorderd.

Bij de overweging om een staking van gebruik op te leggen, dient er rekening gehouden te worden met de omzendbrief RO/2014/03 van 6 juni 2014. Deze omzendbrief bevat een afwegingskader voor het al dan niet geven van een staking van gebruik.

2.2 Curatief

Het preventieve gedeelte zal wellicht niet kunnen beletten dat er stedenbouwkundige misdrijven worden gepleegd die een herstel vragen. Het curatieve gedeelte van de handhaving streeft ernaar het rechtsherstel op een snelle en kwaliteitsvolle wijze te organiseren. De doelstelling is een reparatief herstel te verzekeren binnen een zo kort mogelijke termijn en zo het opsporings- en vervolgingsbeleid naar elkaar toe te laten groeien.

Een noodzakelijke voorwaarde daarvoor is dat er vooraf prioriteiten worden bepaald en duidelijke afspraken worden gemaakt tussen de verschillende handhavingpartners. Zo kunnen de beperkte (personeels)middelen optimaal worden ingezet. Vanuit het handhavingplan is ervoor gekozen de prioriteiten op te delen in de volgende categorieën:

- 1 gezamenlijke prioriteiten;
- 2 prioriteiten op gewestelijk niveau;
- 3 prioriteiten op lokaal niveau.

Dat impliceert dat de gemeenten de verantwoordelijkheid dragen om zelf preventief en curatief op te treden en een eigen handhavingbeleid uit te schrijven als dat nog niet gebeurd is. Het agentschap zal de lokale besturen daarbij ondersteunen.

Het is belangrijk om te benadrukken dat de codex voor het herstelbeleid nieuwe verjaringstermijnen heeft ingevoerd die de overheid ertoe verplicht sneller op te treden. Daarom is de verbalisant (gemeentelijk/gewestelijk of politie) bij de vaststelling van een inbreuk genoodzaakt om een proces-verbaal op te maken dat een eerste stap vormt in een mogelijk later hersteltraject. Als het misdrijf nog niet is voltooid, kan bovendien een stakingsbevel worden uitgevaardigd waarvan de naleving regelmatig wordt gecontroleerd.

Naargelang het misdrijf en de prioriteiten wordt een herstellvordering opgesteld en ingeleid door de stedenbouwkundige inspecteur of het college van burgemeester en schepenen. Voor de duidelijkheid met betrekking tot de “machtiging ambtshalve uitvoering” en in het kader van de bijkomende dwangsomvordering is het raadzaam dat de ene instantie zich aansluit bij de herstellvorderingen van de andere. Zo kunnen beide overheden effectief de opgelegde herstelmaatregel (doen) uitvoeren. Daarenboven kan worden overwogen om de herstellvordering te laten begeleiden door een raadsman die het agentschap aanstelt, na duidelijke afspraken met het agentschap.

Zowel bij de herstelkeuze als bij de opmaak van herstellvorderingen kunnen de gemeenten rekenen op de inhoudelijke ondersteuning van het agentschap, dat de opgebouwde kennis en expertise ter zake zal ontsluiten voor de handhavingpartners.

Als een herstelmaatregel eenmaal is opgelegd, moet het vonnis of arrest ook worden uitgevoerd. Het uitgangspunt van het agentschap is dat alle vonnissen en arresten met opgelegde herstelmaatregelen zonder onderscheid worden behandeld en dat de veroordeelden in de eerste plaats zelf voor de uitvoering moeten instaan. Het agentschap maant daarom de veroordeelden op een gestructureerde wijze aan om zelf het opgelegde herstel te bewerkstelligen. Zo gaat de stedenbouwkundige inspecteur stelselmatig via een gerechtsdeurwaarder over tot de betekening van de titel, legt hij een wettelijke hypotheek op de onroerende goederen van de veroordeelden, en vordert hij, in voorkomend geval, de verbeurde dwangsommen actief in. Met die handelwijze slaagt het agentschap erin een aanzienlijk percentage van de opgelegde herstelmaatregelen spontaan te laten uitvoeren door de veroordeelden.

Gemeenten kunnen een beroep doen op de kennis van het agentschap daarover en worden ondersteund bij de uitvoeringsproblematiek (in de vorm van modeldocumenten en modelprocedures).

Niettegenstaande het bovenvermelde succes zijn er gerechtelijke uitspraken waarbij het agentschap er niet in slaagt het herstel door de veroordeelden te laten uitvoeren. In die gevallen rest er alleen de optie van de ambtshalve uitvoering. De gemeenten zijn in de regel weinig vertrouwd met de instrumenten om de ambtshalve uitvoering te bewerkstelligen. Bovendien kan de nabijheid van de burger voor de gemeenten een belemmering zijn om tot ambtshalve uitvoering van vonnissen en arresten over te gaan.

Het agentschap onderzoekt de dossiers die voor ambtshalve uitvoering in aanmerking komen, en overeenkomstig de prioriteiten die het stelt, gaat het in bepaalde over tot de ambtshalve uitvoering. Als gemeenten willen overgaan tot ambtshalve uitvoering, kunnen ze altijd rekenen op de inhoudelijke assistentie van het agentschap.

3. Modeltraject curatieve handhaving

Om te komen tot een krachtdadige en gedifferentieerde handhaving (OD2 van het handhavingsplan) is het de bedoeling dat alle instrumenten worden gebruikt, ook de instrumenten die buiten het klassieke traject (proces-verbaal, herstellvordering, vonnis/arrest) vallen. Dat betekent dat er wordt ingezet op preventie door aanwezig te zijn op het terrein, door een modern communicatiebeleid en door duidelijke vergunningen en plannen af te leveren. Daarnaast wordt er een modeltraject uitgetekend voor de curatieve aanpak. Die curatieve aanpak wordt gekenmerkt door een duidelijk, krachtig en zichtbaar beleid, waaruit blijkt dat er op een effectieve manier en binnen een korte termijn wordt opgetreden tegen overtredingen. Het modeltraject bestaat uit een tiental stappen die hierna verder worden gedefinieerd en uitgewerkt.

* Zie figuur 1

4. Code goede praktijk

Het modeltraject moet volgens het handhavingsplan uitmonden in een code van goede praktijk en het bestaat uit de volgende elementen:

- 1 de kennisname van een inbreuk;
- 2 het opstellen van een proces-verbaal;
- 3 het geven van een waarschuwing of aanmaning;
- 4 onderzoek naar regularisatie;
- 5 uitvaardiging van een stakingsbevel;
- 6 afhandeling via minnelijke schikking;
- 7 het formuleren van een herstellvordering;
- 8 het vorderen van een dwangsom;
- 9 het innen van de dwangsom;
- 10 de ambtshalve uitvoering van het vonnis of arrest.

Het doel van het traject is snel tot een zo goed mogelijk rechtsherstel te komen. Daarbij moet het een doelstelling op zich zijn om de handhaving voor elke overtreder op een vergelijkbare manier te laten verlopen, ongeacht de locatie waar de inbreuk plaatsvindt. Bovendien wil het agentschap een handleiding bieden aan de gemeenten over een uniforme aanpak. De aanpak die hieronder wordt beschreven, is van toepassing voor de gemeenten en voor het agentschap, met uitzondering van de taken die specifiek worden toegewezen aan die instantie die daarvoor het meest geschikt wordt geacht.

5. Leeswijzer

De code werd in 10 delen verdeeld. Bovenaan elk deel ziet u een balk waarin verwezen wordt naar fase waarin men zich bevindt. Daarna volgt een tekstuele uitleg met op het einde een verwijzing naar de schematische figuren achteraan de code.

6. Code van goede praktijk

Controle – proces-verbaal – waarschuwing/aanmaning – regularisatie – stakingsbevel – minnelijke schikking – herstellvordering – dwangsom – ambtshalve uitvoering
---

6.1 De vaststelling van een inbreuk na een melding of na bouwtoezicht door de diensten van de gemeente, de lokale politie of de diensten van het agentschap

Een dossier over een bouwinbreuk kan op verschillende manieren aangevat worden. De uiteindelijke vaststelling vangt aan met een momentopname, waarbij de overheid kennis krijgt van de gepleegde feiten. We onderscheiden de volgende aanvangsmomenten:

6.1.1 Een melding

Een melding over een bouwinbreuk kan gedaan worden bij verschillende instanties: de gemeente, de politie, het parket, het agentschap, de ombudsman ... De manier waarop ermee wordt omgegaan, is niet altijd gelijklopend.

Voor de meldingen die rechtstreeks bij de gemeenten en het agentschap gedaan worden, geldt de volgende procedure.

6.1.1.1 Rechtstreekse meldingen van burgers

Is de melding duidelijk?

* Anonieme en niet-definieerbare meldingen worden niet beantwoord. De melder kan dan niet geïdentificeerd worden en de feitenlast is zo onduidelijk en onherkenbaar dat er geen dossier kan worden geopend. Het is niet mogelijk om aanvullende gegevens op te vragen omdat de klager anoniem is en de melding niet gesitueerd kan worden op een specifieke locatie.

* Niet-anonieme en niet-definieerbare of moeilijk te situeren meldingen worden wel behandeld. De klager wordt gevraagd om aanvullende informatie te bezorgen over de inbreuk (een beschrijving van handelingen, werkzaamheden of gebruik), de locatie, de mogelijke overtreder, het tijdstip, alsook alle andere informatie die nuttig kan zijn voor het dossier. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt in de wijze waarop de melding is ingediend (e-mail, fax, telefoon, brief ...). Aan de klager wordt, als de melding bij het agentschap is binnengekomen, altijd gevraagd om zich in eerste instantie te wenden tot de gemeentelijke diensten om na te gaan of voor de gemelde inbreuk een stedenbouwkundige vergunning werd aangevraagd, dan wel of het gaat om meldingsplichtige of vrijgestelde werkzaamheden.

Bij mondelinge meldingen (telefoon, bezoek aan kantoor ...) wordt altijd een schriftelijke weergave (brief, e-mail) van de melding gevraagd aan de klager. De klager moet de feiten zo uitgebreid mogelijk staven door de inbreuk te beschrijven (handelingen, werkzaamheden of gebruik), door foto's bij te voegen, door informatie te verstrekken over de locatie, de mogelijke overtreder, het tijdstip, alsook alle andere informatie die nuttig kan zijn voor het dossier. Het agentschap vraagt de klager om contact op te nemen met de gemeente. De aanwezigheid van een schriftelijke neerslag is niet determinerend voor het verdere verloop van het dossier.

* Als een klager anoniem wil blijven, wordt dat opgenomen in het dossier. Zijn naam is dan bekend bij de instanties die de melding zullen behandelen, maar wordt niet bekendgemaakt aan de mogelijke overtreder. Het agentschap maakt de naam van de klager nooit actief bekend aan de overtreder.

* De meldingen worden ingeschreven in een databank en vormen het startpunt van een overtredingsdossier.

Heeft de melding betrekking op een bouwovertreiding?

Geen inbreuk ruimtelijke ordening

Niet elke melding die gedaan wordt bij de gemeente of het agentschap, gaat effectief over een stedenbouwinbreuk. Als uit de omschrijving duidelijk opgemaakt kan worden waarop een inbreuk wordt gepleegd, zal de klager, uit klantvriendelijkheid, doorverwezen worden naar de instantie of administratie (met eventuele opgave van adresgegevens) waar hij terecht kan. De meldingen worden niet automatisch doorgegeven aan andere instanties tenzij daarover een akkoord bestaat met de instanties.

Wel inbreuk ruimtelijke ordening

Als de melding kennelijk gegrond is, wordt de klager daarvan op de hoogte gebracht, alsook van het gevolg dat aan de melding wordt gegeven. De klager wordt meegedeeld dat er een onderzoek wordt geopend en dat hij informatie kan vragen over de stand van zaken van het dossier.

Doorverwijzing naar het geschikte handhavingsniveau

De melding zal worden bekeken en beoordeeld aan de hand van de opgemaakte prioriteiten (lokaal, gewestelijk of gezamenlijk) en wordt doorgestuurd naar het bestuursniveau dat daarvoor in eerste instantie bevoegd is of waarmee er een overeenkomst is gesloten over de afhandeling van dat type van inbreuken. Onder verwijzing naar de prioriteiten in het handhavingsplan, de lokale beleidsplannen of de prioriteiten van het Vlaamse Gewest wordt de klager op de hoogte gebracht van de instantie die de melding zal behandelen. Hij wordt door dezelfde overheid op de hoogte gebracht van het verdere verloop van de melding.

Als de melding niet onder een van de bovenvermelde prioriteiten valt, wordt dat meegedeeld aan de klager. Die wordt dan verzocht om andere rechtsmiddelen te gebruiken om de inbreuk te remediëren en hij wordt gewezen op de gerechtelijke mogelijkheden om zelf stappen te ondernemen.

Gemeenten die niet beschikken over een duidelijk definieerbaar gemeentelijk beleid, kunnen alle meldingen behandelen. Alle meldingen die niet vallen binnen de gewestelijke prioriteiten, worden doorverwezen naar de gemeentelijke autoriteiten.

Als het agentschap een melding doorstuurt naar de gemeente, wordt die melding niet verder gevolgd door het Vlaamse Gewest. De betrokkene wordt daarvan op de hoogte gebracht en het dossier wordt op gewestelijk niveau afgesloten.

Meldingen die de gemeente bezorgt aan het agentschap, worden door het agentschap verder gevolgd als dat in overeenstemming is met een eventueel protocol of met de gewestelijke prioriteiten. Het agentschap brengt de klager dan op de hoogte van het verdere verloop van het dossier.

6.1.1.2 Kantschriften van het parket

Kantschriften worden op dezelfde wijze behandeld als meldingen die rechtstreeks van de klagers naar de gemeente of het agentschap worden gestuurd. De bovenvermelde prioriteiten bepalen op welk niveau de melding zal worden afgehandeld. De doorverwijzing van de gemeente naar het agentschap, of omgekeerd, wordt meegedeeld aan het parket.

6.1.1.3 Meldingen via de ombudsman

Meldingen bij de ombudsman worden op dezelfde wijze behandeld als rechtstreekse meldingen.

6.1.1.4 Algemene bepalingen

Als richtsnoer geldt een termijn van dertig dagen om de betrokkene een ontvangstmelding te bezorgen.

Aangezien verschillende instanties duidelijke prioriteiten stellen, zullen sommige klagers zelf de nodige stappen moeten ondernemen om hun rechten te vrijwaren. Het agentschap vermeldt op zijn website www.rwo.be de verschillende mogelijkheden waarover een klager beschikt om zijn rechten te laten gelden als geen gehoor wordt gegeven aan zijn melding. Die mogelijkheden zijn onder meer een klacht over gemeentelijk toezicht naar de gouverneur sturen, contact opnemen met de ombudsman, een klacht met burgerlijkepartijstelling bij de onderzoeksrechter indienen, burgerrechtelijk optreden tegen de overtreder of de overtreder rechtstreeks dagvaarden voor de strafrechter.

6.1.2 Georganiseerd bouwtoezicht

Een bouwvoertreding is geen klachtmisdrijf. Er worden ook inbreuken vastgesteld die niet het voorwerp uitmaken van een melding, maar wel naar boven komen door gericht bouwtoezicht te organiseren.

Bouwtoezicht is een actieve en georganiseerde controle door de gemeentelijke ambtenaren, de politiediensten of de ambtenaren van het agentschap. De precieze aanleiding van de controles kan verschillen, maar ze worden altijd uitgevoerd op basis van een risicoanalyse of prioriteitenstelling door een van die instellingen.

Afhankelijk van de instantie die verbaliserend optreedt, worden andere prioriteiten gesteld. Die prioriteiten zijn opgenomen in het Vlaams Handhavingsplan Ruimtelijke Ordening. Het handhavingsplan maakt een onderscheid tussen de volgende prioriteiten.

Gezamenlijke prioriteiten

- 1 optreden tegen overtredingen in ruimtelijk kwetsbaar gebied en openruimtegebied;
- 2 gebiedsgericht optreden in specifieke (bestemmings)zones vanuit een duidelijke beleidskeuze;
- 3 themagericht optreden vanuit een duidelijke beleidskeuze, zoals de ostentatieve verharding van voortuinen voor bijvoorbeeld illegale autoverkoop langs een openbare weg, of de illegale permanente bewoning van weekendverblijven, als die problematiek een bovenlokaal karakter vertoont.

Gewestelijke prioriteiten

- 1 ondersteuning van het lokale handhavingsbeleid, bijvoorbeeld allerlei vormen van logistieke en operationele ondersteuning, zoals workshops, draaiboeken, opleidingen, de terbeschikkingstelling van modellen;
- 2 optreden bij zware en complexe dossiers, gezien de knowhow en de ervaring van het agentschap. Dat optreden heeft vaak betrekking op overtredingen waarmee inbreuken op de sectorale wetgeving gepaard gaan, zoals woonkwaliteit en milieuhygiëne;
- 3 optreden bij inbreuken van lokale of andere overheden.

Gemeentelijke prioriteiten

Die worden specifiek per gemeente bepaald en worden vastgelegd in lokale beleids- of handhavingsplannen.

De prioriteiten zijn natuurlijk heel ruim gesteld en moeten verder uitgewerkt en uitgediept worden. Er wordt een overleg georganiseerd tussen het agentschap en de gemeenten om een duidelijke taakverdeling vast te leggen. In die taakverdeling wordt gebruik gemaakt van deze code van de goede praktijk, zodat dossiers op een vergelijkbare manier aangepakt worden. Zolang er geen taakverdeling is afgesproken, wordt de gemeente geacht om op te treden tegen elke melding.

De actieve en georganiseerde controle door de gemeente, de politie of het agentschap kan geactiveerd worden door verschillende elementen, zoals de controle van vergunningen, meldingen, geweigerde vergunningen, geweigerde

uitbatingsvergunningen, prioriteitenstellingen, regularisaties, vergunningen met voorwaarden, gesignaleerde vergunningen, vernietigingen en schorsingen van de Raad voor Vergunningsbetwistingen, pers,...

Elke instantie bepaalt voor zichzelf hoe ze het georganiseerde bouwtoezicht in praktijk brengt. Het hangt ook af van de afspraken die gemaakt zijn tussen de verschillende handhavings- en informatieve partners.

* Zie figuur 2

6.1.3 Modeldocumenten:

- * bijlage 1: Vraag om verduidelijking
- * bijlage 2: Antwoord dat melding geen bouwinbreuk betreft
- * bijlage 3: Ontvangstmelding
- * bijlage 4: Antwoord dat melding wordt behandeld door het Agentschap Inspectie RWO
- * bijlage 5: Antwoord dat melding wordt behandeld door de gemeente
- * bijlage 6: Antwoord dat melding niet wordt behandeld
- * bijlage 7: Overmaken melding aan gemeente

Controle – **proces-verbaal** – waarschuwing/aanmaning – regularisatie – stakingsbevel – minnelijke schikking – herstellvordering – dwangsom – ambtshalve uitvoering

6.2 In functie van de noodzaak om alert en diligent op te treden, moet beslist worden om al dan niet onmiddellijk een proces-verbaal te laten opstellen. Het opstellen van een proces-verbaal hoeft overigens niet noodzakelijk te betekenen dat er in alle gevallen bijkomende maatregelen moeten worden genomen, zoals het inleiden van een herstellvordering of het treffen van een administratieve maatregel zoals een stakingsbevel. Wanneer het proces-verbaal leidt tot de afgifte van een regelmatige regularisatievergunning, het afsluiten van een minnelijke schikking of een vrijwillig herstel kan het dossier worden afgesloten vooraleer er dwangmaatregelen moeten worden genomen.

6.2.1 Waarom een proces-verbaal?

Een stedenbouwkundige inbreuk kan om bewijstechnische redenen het best vastgesteld worden in een proces-verbaal. Dat proces-verbaal geldt tot bewijs van het tegendeel (zie ook artikel 6.1.5 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening).

De vraag rijst of voor elke vastgestelde inbreuk een proces-verbaal opgemaakt moet worden. Daarvoor kan verwezen worden naar artikel 29 van het Wetboek Strafvordering:

“Iedere gestelde overheid, ieder openbaar officier of ambtenaar die in de uitoefening van zijn ambt kennis krijgt van een misdaad of van een wanbedrijf, is verplicht daarvan dadelijk bericht te geven aan de procureur des Konings bij de rechtbank binnen wier rechtsgebied die misdaad of dat wanbedrijf is gepleegd of de verdachte zou kunnen worden gevonden, en aan die magistraat alle desbetreffende inlichtingen, processen-verbaal en akten te doen toekomen.”

Dat betekent dat alle ambtenaren, die tijdens een controle vaststellen dat er een inbreuk werd gepleegd, die inbreuk moeten melden aan de procureur des Konings met een proces-verbaal. Zo hoeven ze geen tweede keer ter plaatse te gaan om een proces-verbaal op te maken.

De opgemaakte processen-verbaal worden steeds bezorgd aan de procureur des Konings. Het agentschap stuurt een afschrift van de processen-verbaal die het opstelt, naar de gemeente, en van de gemeenten wordt hetzelfde gevraagd. Overeenkomstig artikel 5.1.2 van de Codex wordt in het vergunningenregister melding gemaakt van elk proces-verbaal dat is opgesteld voor het desbetreffende goed.

Niet elk opgesteld proces-verbaal leidt tot een herstellvordering. Een deel van de geopende dossiers zal spontaan hersteld worden (onder meer door afbraak, regularisatie, minnelijke schikking). In de andere gevallen zal het noodzakelijk zijn een herstellvordering op te maken.

Richtlijnen voor de opmaak en de inhoud van een proces-verbaal worden door het agentschap opgesteld en worden ter beschikking gesteld van de handhavende partners in een aparte handleiding.

6.2.2 Wie maakt het proces-verbaal op?

Dat is afhankelijk van de gestelde prioriteiten. Daarvoor is een overleg tussen de handhavende partners noodzakelijk.

Aangezien het agentschap niet bevoegd is om processen-verbaal voor andere materies op te stellen, is het noodzakelijk dat het samenwerkt met andere instanties, zoals OVAM, Natuurinspectie, politiediensten en sociale inspectie. Om die samenwerking uit te bouwen, sluit het agentschap akkoorden met die organisaties.

* Zie figuur 3

6.2.3 Modeldocumenten

- * bijlage 8: Antwoord op kantschrift van het parket dat de behandeling van het dossier bij de gemeente ligt
- * bijlage 9: Overmaken proces-verbaal aan het parket
- * bijlage 10: Overmaken proces-verbaal aan de gemeente
- * bijlage 11: Overmaken proces-verbaal aan de overtreder

Controle – proces-verbaal – waarschuwing/aanmaning – regularisatie – stakingsbevel – minnelijke schikking – herstellvordering – dwangsom – ambtshalve uitvoering
---

6.3 Er kan besloten worden om al dan niet aan de overtreder een waarschuwing en/of een aanmaning te geven.

6.3.1 Het verschil tussen een aanmaning en een waarschuwing

Een aanmaning en een waarschuwing worden gedefinieerd in het handhavingsplan:

- *aanmaning*: de overtreder wordt verzocht een inbreuk zelf ongedaan te maken;
- *waarschuwing*: de overtreder wordt er formeel aan herinnerd dat hij een inbreuk heeft gepleegd.

Alle andere bewoordingen die de handhavende besturen gebruiken, kunnen onder die twee begrippen ondergebracht worden.

6.3.1.1 De aanmaning

Een aanmaning wordt uitgestuurd om een rechtsherstel te bereiken en onder voorbehoud van verjaring. De betrokkene wordt aangemaand om een regularisatie in te dienen, spontaan af te breken, de situatie aan te passen aan een vergunde toestand, een minnelijke schikking te sluiten ... Daarnaast maakt de aanmaning melding van de negatieve gevolgen van een illegale toestand en wijst ze op de verantwoordelijkheid van de overtreder om daar zelf een einde aan te maken.

De aanmaning wordt verstuurd op het ogenblik dat het agentschap een proces-verbaal heeft opgemaakt en heeft bezorgd aan de procureur des Konings. De betrokkene wordt in kennis gesteld van het proces-verbaal en wordt ertoe aangezet om de nodige stappen te zetten. Als het agentschap een proces-verbaal ontvangt van een andere handhavende partner, stuurt die handhavingspartner een aanmaning naar de overtreder. Er wordt altijd een afschrift van de aanmaning naar het CBS, de procureur des Konings en het agentschap gestuurd.

Bij dossiers van gemeenschappelijk of gewestelijk belang die behandeld worden door de gemeente, wil het agentschap op de hoogte gehouden worden van de aanmaningen die verstuurd zijn.

De betrokkene wordt gevraagd om te reageren binnen een maand nadat hij de brief heeft ontvangen. Daarna krijgt hij drie maanden om zijn verbintenis te realiseren (een regularisatieaanvraag voor zover vergunbaar, vrijwillige afbraak ...). De betrokkene moet zijn reactie schriftelijk bezorgen aan de instantie die de aanmaning heeft gestuurd.

Als die termijnen niet worden nageleefd, kan er een herstellvordering worden opgesteld voor de dossiers die a priori niet regulariseerbaar zijn.

Voorbeeld

In geval van een herstellvordering wordt aan de betrokkene meegedeeld dat er een gerechtelijke procedure (burgerlijk of correctioneel) wordt gestart die hij nog kan vermijden door zelf het rechtsherstel te verwezenlijken of alsnog een minnelijke schikking te sluiten.

6.3.1.2 De waarschuwing

De waarschuwing wordt uitgestuurd om een betrokkene de mogelijke gevolgen mee te delen van de voortzetting of instandhouding van een overtreding. De waarschuwing wordt minstens bij het proces-verbaal, bij de bekrachtiging of bij een herstellvordering gevoegd. Ze kan ook gegeven worden na de afgifte van een regularisatievergunning waarin er voorwaarden werden bepaald.

Een waarschuwing is niet gebonden aan termijnen. De betrokkene bepaalt zelf wat hij ermee doet. Een afschrift van de waarschuwing wordt naar het CBS en naar de procureur des Konings gestuurd.

Voorbeelden

Bij de bekrachtiging van een stakingsbevel wordt aan de betrokkene duidelijk gemaakt dat hij een administratieve geldboete van 5000 euro kan krijgen bij een doorbreking van dit stakingsbevel.

In geval van een regularisatievergunning met voorwaarden is de vergunning pas correct uitgevoerd als aan alle voorwaarden is voldaan. Zo niet vervalt de vergunning voor het geheel. Om in de gevallen waarin er een regularisatievergunning, weigering of vergunning met voorwaarden is verleend, een waarschuwing te kunnen sturen, is het noodzakelijk dat het handhavende bestuur op de hoogte is van de beslissing. Duidelijke afspraken tussen de handhavende besturen en met de vergunningverlenende overheden zijn onontbeerlijk.

Een overtreder krijgt na een niet-eensluidend advies de waarschuwing dat het dossier niet is opgelost en dat de overtreding nog altijd problematisch is.

6.3.2 Modeldocumenten

* aanmanings- en waarschuwingsfragmenten werden opgenomen in de begeleidende briefwisseling van de andere hoofdstukken.

Controle – proces-verbaal – waarschuwing/aanmaning – regularisatie – stakingsbevel – minnelijke schikking – herstellvordering – dwangsom – ambtshalve uitvoering
---

6.4 Er wordt onderzocht of de inbreuken kunnen worden geregulariseerd via een stedenbouwkundige vergunning of een as-buittattest dan wel of ze in aanmerking komen voor planologisch attest of een planningsinitiatief.

In het eerste geval zal alleszins samenwerking vereist zijn met de vergunningverlenende overheden. In het tweede geval met de planologische overheden.

De handhavende besturen leggen niet voor elke inbreuk een herstelmaatregel op. Bij een aantal inbreuken biedt de aanvraag van een regularisatievergunning of van een as-buittattest een oplossing. Daarnaast kan een bestuur beslissen om een planologisch initiatief te nemen op de locatie waar het dossier in kwestie betrekking op heeft.

De vergunningverlenende en planologische overheden moeten het agentschap op de hoogte brengen van de regularisatiemogelijkheden en van de mogelijke planologische initiatieven die genomen worden of die gepland zijn. Om een vlotte samenwerking te garanderen, moet er overleg gepleegd worden met de colleges, de deputaties, het Departement Ruimte enzovoort.

6.4.1 Beoordelingsmomenten

Als de handhavende overheid overweegt om een herstellvordering in te stellen, vraagt het agentschap of er een regularisatieaanvraag (voor zover dit mogelijk zou zijn), de aanvraag van een planologisch attest of een planningsinitiatief loopt. Die vraag wordt gericht aan de gemeentelijke overheid, die op haar beurt een autonoom onderzoek verricht. Er wordt gestreefd naar een antwoordtermijn van ongeveer één maand. Als de gemeentelijke overheid binnen die maand geen informatie verstrekt, gaat het agentschap ervan uit dat er geen initiatieven lopen, en neemt het dat zo op in zijn vorderingen.

De gemeente kan die informatie ook vragen aan de provinciale of gewestelijke overheid. Om de medewerking van die instanties te verzekeren, maakt het agentschap afspraken maken met de provinciale en gewestelijke overheden.

6.4.2 Stand van zaken van de planologische processen

Het agentschap houdt alleen rekening met de lopende planologische processen en baseert zich niet op ideeën of verklaringen. Er moet een duidelijk uitgeschreven perspectief in opmaak zijn, zoals de voorlopige vaststelling van een RUP.

In de bovenstaande gevallen wordt het dossier tijdelijk bevroren zodat de planologische overheid haar werk kan doen. Als een verjaring van de inbreuk dreigt, moet er gedagvaard worden. In dat geval wordt een herstellvordering opgemaakt en worden alle andere nodige stappen gezet.

* Zie figuur 4

Controle – proces-verbaal – waarschuwing/aanmaning – regularisatie – stakingsbevel – minnelijke schikking – herstellvordering – dwangsom – ambtshalve uitvoering
---

6.5 In functie van de noodzaak om alert en diligent op te treden zal wanneer de illegale werken nog in uitvoering zijn, een stakingsbevel worden uitgevaardigd om de toekomstige goede ruimtelijke ordening te vrijwaren. Bij het doorbreken van een stakingsbevel volgt een administratieve geldboete.

De stillegging van de werkzaamheden wordt bevolen zodra er handelingen worden uitgevoerd waarvoor geen stedenbouwkundige vergunning is verleend, of als de vergunde plannen niet worden gevolgd of niet op de werf aanwezig zijn. Het is van groot belang dat alle handhavende partners weten dat ze met een stakingsbevel veel onheil kunnen voorkomen. Het agentschap wil daarbij de nodige ondersteuning bieden. Daarbij zal ook steeds rekening gehouden moeten worden met de omzendbrief RO/2014/03 inzake de staking van het gebruik (http://www2.vlaanderen.be/ruimtelijk/wetgeving/omzendbrieven/omzendbrief_ro_2014_3.pdf).

6.5.1 Melding van illegale werkzaamheden of handelingen in uitvoering

Het agentschap onderzoekt een melding van illegale werkzaamheden op basis van de opgemaakte prioriteiten. Als blijkt dat de gemelde overtreding een gemeentelijke prioriteit is, vraagt het agentschap aan de gemeente om ter plaatse de staking te bevelen. In andere gevallen treedt het agentschap zelf op en gaat het ter plaatse de werkzaamheden stilleggen. Wie op het terrein de staking beveelt, alsook de manier waarop contact wordt opgenomen met de handhavende partner (per mail, telefoon, fax), kan bepaald worden tijdens de besprekingen met de gemeente. Bij een melding van illegale werkzaamheden in de gemeente wordt de gemeente gevraagd om als meest nabije overheid op te treden en de staking te bevelen.

Wie kan de werkzaamheden stilleggen?

In artikel 6.1.47 van de Codex wordt verduidelijkt dat de personen die een proces-verbaal inzake ruimtelijke ordening kunnen opstellen, gemachtigd zijn om een stakingsbevel op te leggen (zie ook artikel 6.1.5 van de Codex).

Bij gezamenlijke acties maakt het agentschap (tenzij anders afgesproken met de gemeente) zelf het proces-verbaal op, beveelt het de staking en zorgt het voor de bekrachtiging.

De manier waarop een stakingsbevel correct opgelegd kan worden, wordt beschreven in de handleiding over de opmaak van een proces-verbaal.

6.5.2 Bekrachtiging van stillegging

Elke stillegging moet meegedeeld worden aan de gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur om te worden bekrachtigd. Door het stopzettingenbevel te bekrachtigen wordt het een bevel van de inspecteur. Het agentschap behandelt alle mogelijke gerechtelijke procedures voor de bekrachtigde stakingsbevelen. De gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur brengt de gemeente, het parket en de verbalisant daarvan op de hoogte.

In de begeleidende brief bij het proces-verbaal zijn de mogelijke gevolgen van de doorbreking van een stakingsbevel opgenomen (=waarschuwing). In de bekrachtiging worden de eventuele beroepsmogelijkheden meegedeeld. Aangezien de gewestelijke overheid de stakingsbevelen beoordeelt en bekrachtigt, hoeft de gemeente geen waarschuwing meer te geven.

De gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur die de opheffing beveelt, brengt de gemeente, het parket en de verbalisant daarvan op de hoogte.

6.5.3 Toestemming om werkzaamheden uit te voeren

Op het ogenblik van de stillegging kan de verbalisant nog werkzaamheden toestaan (onder meer de beveiliging van de werf). Nadat het stakingsbevel uitgevaardigd is en bezorgd is aan de gewestelijke overheid, verliest de verbalisant die bevoegdheid en kan alleen de gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur zich daarover uitspreken.

6.5.4 Wanneer wordt een stakingsbevel gecontroleerd?

Opdat een stakingsbevel effect zou sorteren, is het van belang dat wordt nagegaan of het wordt gerespecteerd. Overeenkomstig artikel 6.1.49 kan een administratieve geldboete worden opgelegd aan de persoon die handelingen, werkzaamheden of wijzigingen voortzet in strijd met een bekrachtigd bevel tot staking. De vaststelling van de voorzetting van de werkzaamheden wordt opgenomen in een proces-verbaal gevat en wordt bezorgd aan de gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur en aan de rekenplichtige van het Herstelfonds. Daarbij is het van belang dat er wordt vastgesteld dat het initiële stakingsbevel niet is nageleefd, en dat er onmiddellijk een nieuw stakingsbevel wordt uitgevaardigd. Dat bevel moet bekrachtigd worden door de gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur.

Opvolging van de stakingsbevelen – doorbreking

Het handhavende bestuur dat de initiële staking heeft bevolen, houdt toezicht op de naleving van het bevel. Op basis van de afspraken tussen de handhavende partners kunnen andere regelingen getroffen worden. De controle op de doorbreking van de stakingsbevelen wordt meegenomen in het door het handhavende bestuur georganiseerde bouwtoezicht.

Processen-verbaal van doorbreking worden rechtstreeks gemeld

Het proces-verbaal waarbij een doorbreking van een stakingsbevel wordt vastgesteld, moet aan de gewestelijke stedenbouwkundige inspecteur en aan de rekenplichtige van het Herstelfonds worden bezorgd. De procedure tot oplegging van een administratieve geldboete kan dan worden gestart.

De administratieve geldboete wordt, na de beoordeling van het dossier, opgelegd aan alle partijen die het stakingsbevel doorbreken. De gemeenten, de politie en het parket worden op de hoogte gebracht van de administratieve geldboete. Er wordt duidelijk teruggekoppeld naar de verbalisant en de gemeente over alle stappen die gezet worden om de geldboete op te leggen.

* Zie figuur 3

6.5.5 Modeldocumenten

* bijlage 12: Overmaken proces-verbaal met stakingsbevel aan de overtreder door de gemeente

* bijlage 13: Overmaken proces-verbaal met stakingsbevel aan de overtreder door het Agentschap Inspectie RWO

Controle – proces-verbaal – waarschuwing/aanmaning – regularisatie – stakingsbevel – minnelijke schikking – herstellvordering – dwangsom – ambtshalve uitvoering
---

6.6 In het geval er geen recidive is, er sprake is van een beperkte inbreuk, de inbreuken niet zijn gepaard gegaan met het doorbreken van een stakingsbevel en er geen strijdigheid is met de bestemmingsvoorschriften moet, op vraag van de overtreder, worden onderzocht of de zaak niet in der minne door middel van schikking of een vergelijk kan worden afgehandeld.

Uit de voornoemde, primaire bestaansvoorwaarde van de minnelijke schikking (artikel 6.1.51, §1, van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening) vloeit immers voort dat het gaat om minder ingrijpende inbreuken.

6.6.1 Minnelijke schikking

Er werd eerder in deze code al gesteld dat niet elke bouwinbreuk uitmondt in een procedure waarvoor een herstellvordering wordt opgemaakt. Ook de aanvraag en de opmaak van een minnelijke schikking kan een einde maken aan een stedenbouwkundige inbreuk. Daarenboven kunnen er ten aanzien van deze inbreuken die met een schikking werden aangepakt ook vergunningen worden verleend voor stabiliteitswerken zoals voorzien in artikel 6.1.58 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening. Belangrijk is echter wel dat een minnelijke schikking zelf geen vergund karakter verleend aan de overtreding.

Een overtreder kan om een minnelijke schikking verzoeken, voor zover er aan de voorwaarden van artikel 6.1.51 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening voldaan is. In elk van de volgende gevallen is een minnelijke schikking evenwel niet mogelijk:

- 1 wanneer de opdrachtgever een professionele hoedanigheid heeft zoals bedoeld in artikel 6.1.1 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening;
- 2 wanneer het misdrijf bestaat, of onder meer bestaat, uit het verrichten van handelingen die in strijd zijn met een stakingsbevel;
- 3 wanneer het misdrijf gepleegd werd in een ruimtelijk kwetsbaar gebied.]

De behandeling van de aanvragen voor minnelijke schikkingen is een taak van het agentschap. De ontvangst van het dossier, de beoordeling van ontvankelijkheid en volledigheid van het dossier, alsook de uiteindelijke opmaak van de minnelijke schikking maken er deel van uit. De beslissing om een minnelijke schikking voor te stellen is echter afhankelijk van het voorafgaandelijk schriftelijke akkoord van de procureur des Konings en de gemeente

Doordat de minnelijke schikking in een aanmaningsbrief wordt opgenomen, wordt dat instrument ook meer onder de aandacht van de overtreders gebracht. Aan de gemeenten wordt gevraagd om dit middel onder de aandacht van de overtreder te brengen, voor zover een minnelijke schikking mogelijk zou zijn.

6.6.2 Indiening en beoordeling van een dossier

Het dossier voor de aanvraag van een minnelijke schikking wordt opgemaakt overeenkomstig de bepalingen van het besluit van 29 mei 2009 betreffende de minnelijke schikking inzake ruimtelijke ordening en wordt ingediend bij de

provinciale diensten van het agentschap. Aan de gemeenten wordt gevraagd om dat ook duidelijk te communiceren aan de burgers die er informatie over komen vragen.

De gewestelijk stedenbouwkundig inspecteur oordeelt of een dossier behandeld kan worden. De volledigheid van het dossier wordt afgetoetst aan de criteria in het uitvoeringsbesluit.

Voorlopig worden alleen papieren dossiers aanvaard. Van zodra de digitale bouwaanvraag wordt ingevoerd, kan er ook een digitaal dossier voor een minnelijke schikking worden ingediend.

6.6.3 Bemiddelingspoging bij de Hoge Raad

Indien de stedenbouwkundige inspecteur een minnelijke schikking weigert om een andere reden dan een niet-akkoord van de procureur des Konings, kan de overtreder de Hoge Raad op gemotiveerde wijze verzoeken om een bemiddelingspoging te ondernemen.

Het bemiddelingsverzoek wordt op straffe van onontvankelijkheid overgemaakt per beveiligde zending, binnen een vervaltermijn van dertig dagen, die ingaat de dag na deze van de betekening van de weigeringsbeslissing van de stedenbouwkundige inspecteur.

Daarenboven kan de reeds geadieerde rechter ook een bemiddelingspoging door de Hoge Raad bevelen, zolang de zaak niet in beraad is genomen.

* Zie figuur 4

Controle – proces-verbaal – waarschuwing/aanmaning – regularisatie – stakingsbevel – minnelijke schikking – herstelvordering – dwangsom – ambtshalve uitvoering
--

6.7 Wanneer noch het preventieve deel noch het rechtsherstellende deel van het traject enig effect heeft gesorteerd, zal het curatieve deel van het traject worden ingezet.

Dit begint met het formuleren van een herstelvordering, en het inleiden van de herstelvordering voor de rechter na het verkrijgen van het eensluidend of positief advies van de Hoge Raad.

Het opmaken en inleiden van een herstelvordering maakt deel uit van het curatieve traject. Die herstelvordering kan worden ingesteld door zowel de gewestelijk stedenbouwkundig inspecteur als door het college van burgemeester en schepenen. Wie de vordering uiteindelijk opstelt, zal afhangen van de prioriteiten. Die prioriteiten werden vastgelegd in het Vlaams handhavingsplan. Daarnaast zullen specifieke beleidskeuzes door de lokale overheden worden opgesteld en neergeschreven in de handhavingsprotocollen.

De vorderende overheid vraagt ook het advies aan bij de Hoge Raad voor het Handhavingsbeleid en zet de uiteindelijke stappen om de vordering voor de rechter te brengen.

6.7.1 Opmaak van de herstelvordering

Het agentschap bezorgt een model van herstelvordering aan de lokale besturen. Het verschaft daarbij uitleg over hoe de vordering gemotiveerd en opgesteld moet worden.

6.7.2 Inwinnen van advies bij de Hoge Raad voor het Handhavingsbeleid (HRH)

De herstelvorderingen moeten eerst voor advies aan de Hoge Raad voor het Handhavingsbeleid voorgelegd worden. Pas na het verkrijgen van een positief advies kan de vordering ook voor de rechter worden gebracht. De Hoge Raad zal een handleiding ter beschikking stellen waarin meer uitleg staat over de manier waarop een dergelijke adviesaanvraag moet worden opgebouwd, alsook over de wijze waarop die adviesaanvraag bij de Raad moet worden ingesteld (bijvoorbeeld in de vorm van FAQ). In dat verband kan er ook al gewezen worden op het huishoudelijk reglement van de HRH. De Hoge Raad beschikt over een termijn van 60 dagen om advies uit te brengen, deze vervalttermijn gaat in de dag na de dag van de betekening van de adviesaanvraag. Bij het overschrijden van deze termijn, mag aan de adviesvereiste voorbij worden gegaan.

Aan de lokale besturen wordt gevraagd om hun herstelvorderingen eerst aan het agentschap te bezorgen, zodat de stedenbouwkundig inspecteur zich erbij kan aansluiten voor de Hoge Raad. De afspraken worden verder geformaliseerd in de afzonderlijke protocollen tussen het agentschap en de lokale besturen. Het agentschap wil de gemeente telkens binnen een week antwoorden dat zij zich bij de vordering aansluit en daarbovenop ook een dwangsom zal vragen om de vordering kracht bij te zetten.

Omgekeerd wil het agentschap de gemeenten niet verplichten om zich aan te sluiten bij de herstellvordering van het gewest. De lokale besturen zullen er wel van op de hoogte worden gebracht dat de vordering naar de HRH vertrekt.

6.7.3 Stappen na het advies van de Hoge Raad

Voor de herstellvordering wordt ingeleid bij de rechter zal er naar de overtreder een aanmaning worden verstuurd met de mededeling dat er nog een kans is om het herstel zelf door te voeren voor de zaak naar de rechter gaat.

Dit is zowel voor de correctionele dossiers als voor de dossiers die burgerlijk zullen afgehandeld worden. De overtreder wordt op de hoogte gebracht van de vordering en het advies van de HRH en krijgt nog een vaste termijn van 3 weken om te reageren (herstel in oorspronkelijke staat) op de vordering.

Indien er geen reactie meer volgt zal enerzijds het parket de vervolging kunnen instellen en zal in de andere gevallen de herstellvordering aan een advocaat worden bezorgd voor het inleiden van een burgerlijke procedure.

Het advies van de Hoge Raad dat ook aan de gemeente werd bezorgd, wordt in het vergunningenregister vermeld. Met de gemeenten zal in de protocolakkoorden worden afgesproken dat zij het agentschap op de hoogte brengen van de verkregen adviezen van de Hoge Raad en omgekeerd.

De herstellvordering kan worden ingeleid bij de strafrechter of bij de burgerlijke rechter.

De keuze zal afhangen van de prioriteiten die door de handhavingpartners worden gesteld. Het agentschap kiest ervoor om steeds correctioneel te gaan met uitzondering van de meerwaardevorderingen.

6.7.4 Aanstellen van een advocaat voor de lokale besturen

In correctionele zaken, waar het agentschap zich akkoord verklaard met de vordering van de lokale overheid en na afspraken met die gemeente, kan er door het agentschap een advocaat van het Gewest worden aangesteld. In burgerlijke zaken zal dit worden gekoppeld aan de prioriteiten die werden opgenomen in het protocolakkoord en mits dit financieel mogelijk is voor het agentschap. Er zal steeds een vraag tot aanstelling van een advocaat moeten gebeuren door het lokale bestuur. De beoordeling komt toe aan het agentschap.

De aanstelling en aansturing van deze advocaten verloopt telkens via het agentschap inspectie, Vanuit de opgebouwde expertise kan de procedure worden opgevolgd en zal er ook worden beslist tot verdere procedurestappen zoals daar zijn verzet, beroep en cassatie.

6.7.5 Uitspraken van de rechtbanken

Het agentschap herbevestigt haar afspraak met het parket om op de hoogte te worden gebracht van alle uitspraken die geveld worden met betrekking tot ruimtelijke ordening. Op deze manier kan er besloten worden tot het instellen van een verzets-, beroep of cassatieprocedure.

Ook met de gemeenten zal het agentschap afspraken maken tot het bekomen van alle uitspraken die geveld worden in dossiers waarin de gemeenten betrokken partij zijn. Dit zal voornamelijk in burgerlijke procedures zijn.

* Zie figuur 4

6.7.6 Modeldocumenten

- * bijlage 14: Overmaken herstellvordering van gemeente aan het Agentschap Inspectie RWO met het oog op aansluiting naar de HRH
- * bijlage 15: Overmaken herstellvordering voor advies aan de Hoge Raad
- * bijlage 16: Aanmaning aan overtreder na positief advies van de Hoge Raad
- * bijlage 17: Waarschuwing aan overtreder na negatief advies van de Hoge Raad
- * bijlage 18: Overmaken herstellvordering aan de gemeente
- * bijlage 19: Keuzevraag aan het parket
- * bijlage 20: Overmaken herstellvordering aan het parket

Controle – proces-verbaal – waarschuwing/aanmaning – regularisatie – stakingsbevel – minnelijke schikking – herstellvordering – dwangsom – ambtshalve uitvoering
---

6.8 Wordt de gekozen herstelmaatregel door de rechter bevolen, dan is het aan de veroordeelde overtreder om de bevolen vorm van herstel uit te voeren. Het stellen van een dwangsom is hierbij noodzakelijk.

6.8.1 Een dwangsom moet gevraagd worden

De herstelmaatregel die de rechter heeft opgelegd, moet in eerste instantie door de veroordeelde worden uitgevoerd. Het gewest en de lokale overheid zal de dwangsom pas kunnen innen nadat de uitvoeringstermijn die in de uitspraak is vastgelegd, volledig is verstreken.

De rechter kan een dwangsom opleggen als de handhavende besturen daarom vragen bij het inleiden van de herstellvordering.

Hoeveel de dwangsom zal bedragen, wordt door de rechter bepaald, maar de gewestelijk stedenbouwkundig inspecteur of het college zal een voorstel formuleren waarbij het bedrag wordt afgestemd op de impact van de inbreuk en de maatschappelijke gevolgen ervan. Indicatief stellen wij voor om te minste 125 euro per dag te vragen.

Als er een herstellvordering tot staking van het gebruik wordt ingeleid, kan het aangewezen zijn een dwangsom per inbreuk te vragen.

6.8.2 Invordering van de dwangsom

De invordering van de dwangsom vangt aan nadat de herstelltermijn is verstreken tenzij er een dwangsomtermijn werd bepaald. De uitspraak moet wel eerst worden betekend. Het agentschap betekent de uitspraken aan de betrokkenen zodra het er kennis van heeft en doet dat voor alle uitspraken waarvoor het agentschap gemachtigd werd om de herstelmaatregel ook ambtshalve uit te voeren.

De wijze van betekening van gerechtelijke uitspraken maakt het voorwerp uit van een afspraak tussen het agentschap en de gerechtsdeurwaarders die daarvoor werden aangesteld. Gelet op de ervaring die het agentschap daarin heeft opgebouwd, zal die werkwijze in een document ook ter beschikking worden gesteld van de gemeenten waarmee een samenwerking wordt afgesloten.

Het agentschap stelt zelfs voor om alle uitspraken te laten betekenen, ook deze in naam van de gemeenten en de kosten hiervan bij wijze van voorschot te willen dragen. De voorwaarde is dan wel dat het Agentschap beschikt over alle uitspraken en ook gemachtigd werd om deze uit te voeren.

De invordering van de dwangsom neemt onmiddellijk een aanvang nadat de herstelltermijn is verstreken. Er wordt geen aanmaning meer verstuurd aan de overtreder.

Met de eigenlijke invordering van de gelopen dwangsommen is elke handhavende partner zelf belast. In de dossiers waarin zowel het gewest als de gemeente

gemachtigd is, zal het agentschap de dwangsommen innen. Het agentschap zal ook alle gerechtelijke procedures tegen de invordering en de inning verder volgen.

De geïnde bedragen worden doorgestort aan het Herstelfonds.

De eigenlijke inning van de dwangsom begint vanaf een bedrag van 7500 euro of na verloop van drie maanden. Als het verbeurde bedrag niet in handen van de deurwaarders wordt betaald, zullen zij overgaan tot alle middelen die daarvoor kunnen worden aangewend, namelijk: roerend beslag, onroerend beslag en eventueel loonbeslag. De procedures daarvoor verlopen steeds via de aangestelde deurwaarders, die daarvoor van het agentschap een aparte handleiding ter beschikking krijgen.

De Hoge Raad kan op gemotiveerd verzoek beslissen dat een opeisbaar geworden dwangsom, vermeld in artikel 6.1.41, §3 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, slechts gedeeltelijk ingevorderd wordt, of dat deze invordering tijdelijk wordt opgeschort. De Hoge Raad houdt bij zijn beoordeling in het bijzonder rekening met de door de overtreder gestelde handelingen en genomen engagementen met het oog op een correcte uitvoering van de hoofdveroordeling.

6.8.3 Betekening van oude vonnissen en arresten

De stedenbouwkundige inspecteur en het college van burgemeester en schepenen winnen het advies in van de Hoge Raad voorafgaand aan de betekening van een vonnis of arrest waarin de rechter het bestuur heeft gemachtigd om ambtshalve in de uitvoering ervan te voorzien, indien, enerzijds, de termijn voor de uitvoering van de herstelmaatregelen op de betekeningdatum reeds tien jaar of meer is verstreken en, anderzijds, voldaan is aan alle hiernavolgende voorwaarde:

- 1° het voorwerp van het betrokken misdrijf is niet gelegen in een ruimtelijk kwetsbaar gebied;
- 2° het misdrijf dat aanleiding heeft gegeven tot het vonnis of arrest, heeft geen betrekking op het verrichten van handelingen in strijd met een stakingsbevel of in strijd met de stedenbouwkundige voorschriften aangaande de voor het gebied toegelaten bestemmingen;
- 3° aan de overtreder werden na het vonnis of arrest geen nieuwe strafrechtelijke of bestuurlijke sancties of verplichtingen tot schadevergoeding opgelegd uit hoofde van een misdrijf, vermeld in artikel 6.1.1 (van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening).

* Zie figuur 5

Controle – proces-verbaal – waarschuwing/aanmaning – regularisatie – stakingsbevel – minnelijke schikking – herstellvordering – **dwangsom** – ambtshalve uitvoering

6.9 Wanneer na afloop van de door de rechter uitgesproken hersteltermijn wordt vastgesteld dat de bevolen maatregel niet is uitgevoerd, wordt de druk op de veroordeelde overtreder opgevoerd door het innen van dwangsommen of andere drukkingsmiddelen (vb. de wettelijke hypotheek.)

6.9.1 Waarvoor dient de hypotheek?

De hypotheek ontstaat uit kracht van wet en rust op alle onroerende goederen van iemand zodra die definitief veroordeeld is tot een herstelmaatregel. De hypotheek moet de kosten dekken van een ambtshalve uitvoering. Door de inschrijving in het hypotheekregister wordt de al bestaande wettelijke hypotheek alleen tegenstelbaar gemaakt aan derden. Het doel is het veilig stellen van de financiële belangen van het Vlaamse Gewest.

Inschrijving van een hypotheek

De hypotheek wordt onmiddellijk ingeschreven nadat de uitspraak in kracht van gewijsde is getreden. Ze ontstaat immers op het ogenblik dat de uitspraak uitvoerbaar gemaakt wordt. De hypotheek die ingeschreven wordt, moet een waarde hebben die hoog genoeg is om alle mogelijke kosten te betalen voor werkzaamheden die noodzakelijk zijn om een herstel te realiseren. Bij die kosten horen ook alle onverwachte uitgaven, zoals kosten voor deurwaarders, aannemers, afvalverwerking ...

Goederen waarop een hypotheek kan worden genomen

Er kan, in principe, een hypothecaire inschrijving worden genomen op alle zakelijke rechten van de betrokkene.

Instantie die de hypothecaire inschrijving neemt

Zowel de gemeente als het agentschap kan een hypotheek nemen. Ook dat aspect maakt een onderdeel uit van de besprekingen die met de lokale overheden gevoerd worden.

Het lichten van de wettelijke hypotheek

De wettelijke hypotheek wordt, op eenvoudig verzoek van de betrokkene, pas gelicht nadat een proces-verbaal van uitvoering werd opgesteld en nadat alle uitvoeringskosten, ook die voor het leggen en lichten van de hypotheek, werden betaald.

Als de betrokkene zelf niet heeft verzocht om de wettelijke hypotheek te lichten, zal de hypotheek automatisch worden gelicht nadat de uitvoering werd vastgesteld en de betrokkene de uitvoeringskosten heeft betaald, na aanmaning van het agentschap.

* Zie figuur 5

6.9.2 Modeldocumenten

- * bijlage 21: Overmaken van uitspraak in burgerlijke zaken door de gemeente aan het Agentschap Inspectie RWO

Controle – proces-verbaal – waarschuwing/aanmaning – regularisatie – stakingsbevel – minnelijke schikking – herstellvordering – dwangsom – **ambtshalve uitvoering**

6.10 Wanneer wordt vastgesteld dat het innen van dwangsommen geen effect sorteert, rest niets anders dan, na eensluidend of positief advies van de Hoge Raad, tot de ambtshalve uitvoering van het vonnis of het arrest over te gaan.

Algemene bepalingen

De ambtshalve uitvoering is de laatste en definitieve stap in het curatieve traject. Aangezien dat ook de meest ingrijpende fase is, wordt ermee gewacht tot alle andere uitvoeringsmaatregelen geen effect meer hebben.

Controle op de uitvoering van een herstelmaatregel

Het initiatief tot het laten controleren van de uitvoering ligt bij overtreder. Overeenkomstig artikel 6.1.45 van de Codex Ruimtelijke Ordening moet de overtreder onmiddellijk met een aangetekende brief of door afgifte tegen ontvangstbewijs, de stedenbouwkundige inspecteur en het college ervan op de hoogte brengen dat hij de opgelegde herstelmaatregel vrijwillig heeft uitgevoerd.

Alleen het proces-verbaal van de stedenbouwkundig inspecteur geldt als bewijs van herstel en van de datum van herstel. In de praktijk komt het voor dat een melding van uitvoering alleen bij de gemeente aankomt. Om te vermijden dat een dwangsom onnodig zou blijven lopen, wordt aan de lokale autoriteiten gevraagd dat zij het agentschap onmiddellijk op de hoogte brengen van een melding dat de herstelmaatregel werd uitgevoerd. Dat zal verder in overleg met de gemeenten worden afgesproken.

In principe zal het agentschap binnen een week een controle te organiseren om na te gaan of de gemelde herstelmaatregel werd uitgevoerd, het proces-verbaal van uitvoering wordt opgemaakt binnen de week na het plaatsbezoek.

Processen-verbaal van uitvoering op basis van vaststellingen van politie of gemeente

In principe kunnen er processen-verbaal worden opgemaakt op basis van vaststellingen die de politie of de gemeente heeft gedaan. Daarvoor zullen er afspraken gemaakt worden met de lokale handhavingpartners. Die afspraken bevatten voornamelijk richtlijnen waaraan zo'n vaststelling zal moeten voldoen opdat de stedenbouwkundig inspecteur met voldoende kennis van zaken een proces-verbaal van uitvoering kan opstellen. Zo'n initiële vaststelling zal minstens een uitgebreide plaatsbeschrijving en een fotoverslag met opgave van opnamepunten moeten bevatten. De lokale handhavingpartner kan alleen de huidige plaatstoestand feitelijk vaststellen. Hij doet geen uitspraak over de uitvoering van de herstelmaatregel zelf, aangezien dat een bevoegdheid is van de gewestelijk stedenbouwkundig inspecteur.

Als het niet mogelijk is om de vaststelling door een gemachtigd ambtenaar of politiefunctionaris te laten doen, kunnen er ook deurwaarders ingeschakeld worden.

Informatie

Het proces-verbaal van uitvoering wordt aan de eigenaar, de overtreder, de veroordeelde en/of de nieuwe eigenaar bezorgd. In dat proces-verbaal wordt

duidelijk aangegeven dat de betrokkene het proces-verbaal zelf moet laten inschrijven in het hypotheekkantoor (zie daarvoor artikel 6.2.2 van de Codex Ruimtelijke Ordening).

Het proces-verbaal van uitvoering wordt eveneens aan de gemeente bezorgd, die het in het vergunningenregister zal inschrijven.

Proces-verbaal van niet-uitvoering

Als een herstel werd gemeld en er bij controle blijkt dat de situatie op het terrein niet volledig conform de herstelmaatregel is uitgevoerd, zal er een proces-verbaal van niet-uitvoering worden opgemaakt. Net als het proces-verbaal van uitvoering kan het proces-verbaal van niet-uitvoering alleen door de gewestelijk stedenbouwkundig inspecteur worden opgemaakt. Het proces-verbaal wordt aan de overtreder bezorgd en geldt dan ook als een aanmaning om de situatie zo snel mogelijk rechtsconform te maken.

Omstandigheden voor de ambtshalve uitvoering

De ambtshalve uitvoering wordt opgestart als bijvoorbeeld de betrokkene onvermogen is en geen dwangsom kan betalen, de dwangsom te laag is, de overtreder overleden is of de capaciteit niet heeft om tot uitvoering over te gaan. Daarbij moet ook worden gewezen op de capaciteit van het agentschap om tot de uitvoering over te gaan. De ambtshalve uitvoering van een vonnis of arrest is een zeer ingrijpende en zware procedure. Daarom is het voor het agentschap onmogelijk om tientallen dossiers per jaar ambtshalve uit te voeren. Het agentschap zal dus hoe dan ook een goede selectie uit de dossiers moeten maken.

Het agentschap wil minstens in de volgende gevallen overgaan tot ambtshalve uitvoering van het vonnis of arrest:

- * bij het overlijden van de veroordeelde, zonder erfgenamen;
- * bij onvermogenheid, collectieve schuldenregeling of bij faillissementen;
- * als de hoge raad opschorting van de dwangsom heeft verleend;
- * als de dwangsom niet meer invorderbaar is en er geen nakend rechtsherstel is;
- * als het agentschap gelijktijdig met andere diensten zoals de OVAM optreedt;
- * in geval van goederen die een tijdje leegstaan of constructies die niet langer in gebruik zijn;
- * in geval van inbreuken met zeer zware schade aan het leefmilieu;
- * als het gaat om weekendverblijven waarvoor het woonrecht vervalt terwijl een herstelmaatregel was opgelegd;
- * als de dwangsomrechter vaststelt dat geen van de veroordeelden in staat worden geacht om de veroordeling uit te voeren;
- * in geval van een nakende verjaring.

Als het gaat om actuele dossiers en recente, definitief geworden uitspraken zal het agentschap werken met een vaste termijn: het innen van een dwangsom wordt niet langer dan vijf jaar getolereerd. Als die periode van vijf jaar verstreken is, wordt automatisch een advies gevraagd aan de Hoge Raad om tot de ambtshalve uitvoering te kunnen overgaan.

Voor er tot een ambtshalve uitvoering kan worden overgegaan, moet er advies worden ingewonnen bij de Hoge Raad voor het Handhavingsbeleid. Zonder een positief advies kan de verdere procedure niet worden opgestart.

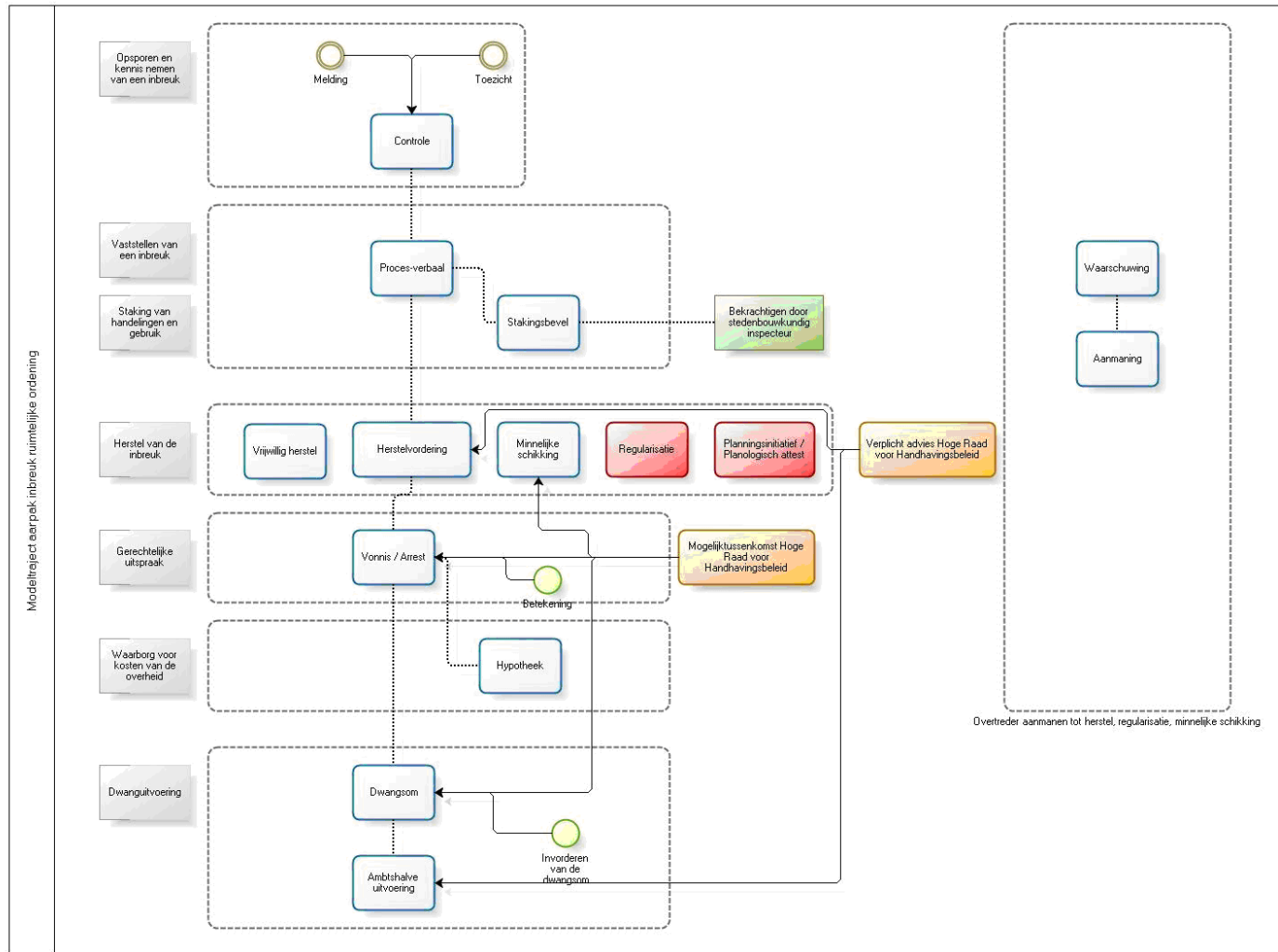
Uitwerking

De ambtshalve uitvoering veronderstelt dat de overheid een herstelmaatregel zelf uitvoert of laat uitvoeren. Dat kan betekenen dat de overheid zelf een constructie verwijdert of afbreekt, of een reliëf herstelt. Daarvoor wordt een beroep gedaan op externen (aannemers, andere overheidsdiensten,...). Het aantrekken van aannemers verloopt steeds overeenkomstig de wet op de overheidsopdrachten.

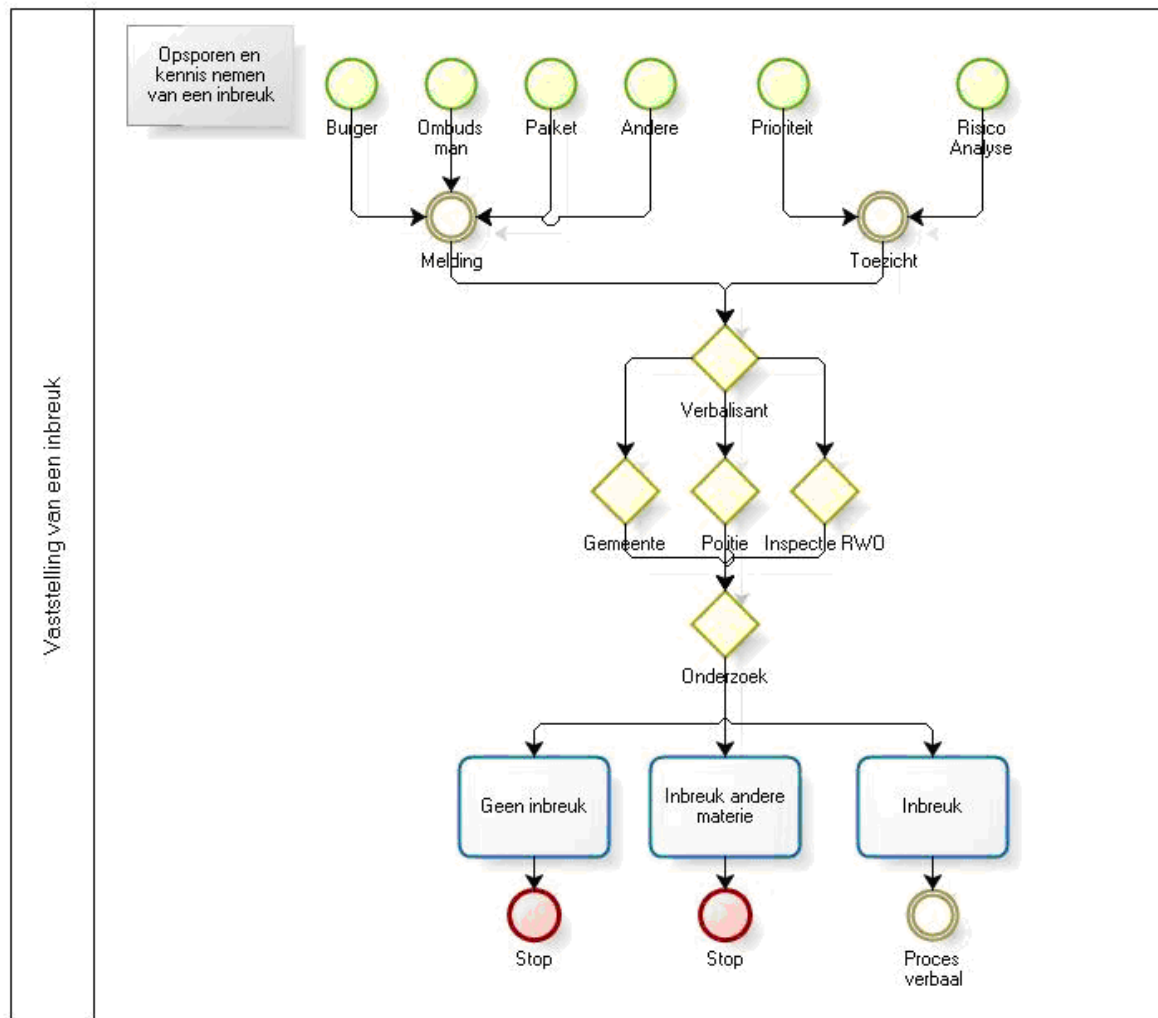
Gelet op de complexiteit van de uitvoering en de vele moeilijkheden zal ook dat aspect deel uitmaken van een apart draaiboek, dat aan de lokale overheden ter beschikking wordt gesteld.

* Zie figuur 5

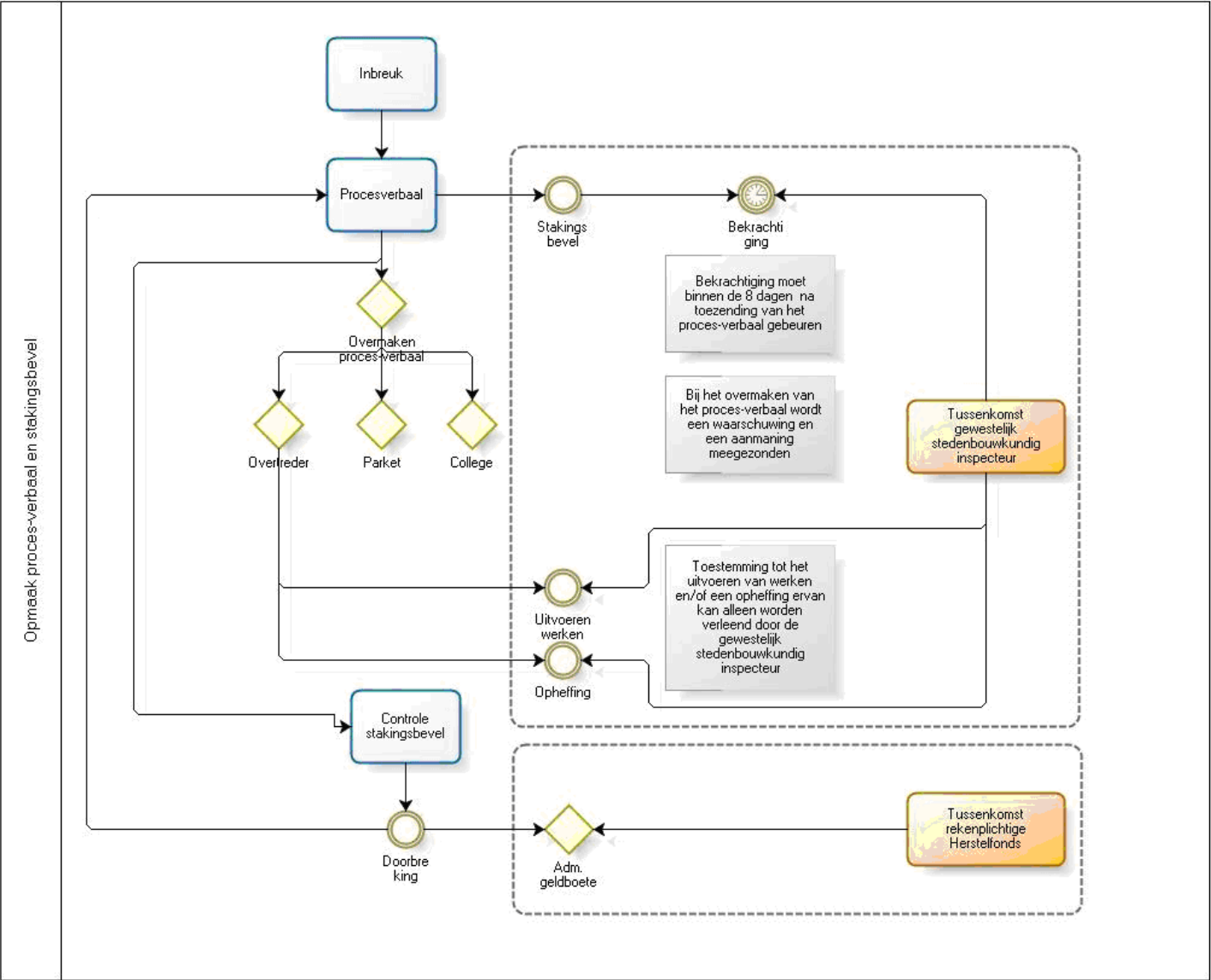
Figuur 1: Modeltraject handhaving

Figuur 2: Vaststelling van een inbreuk

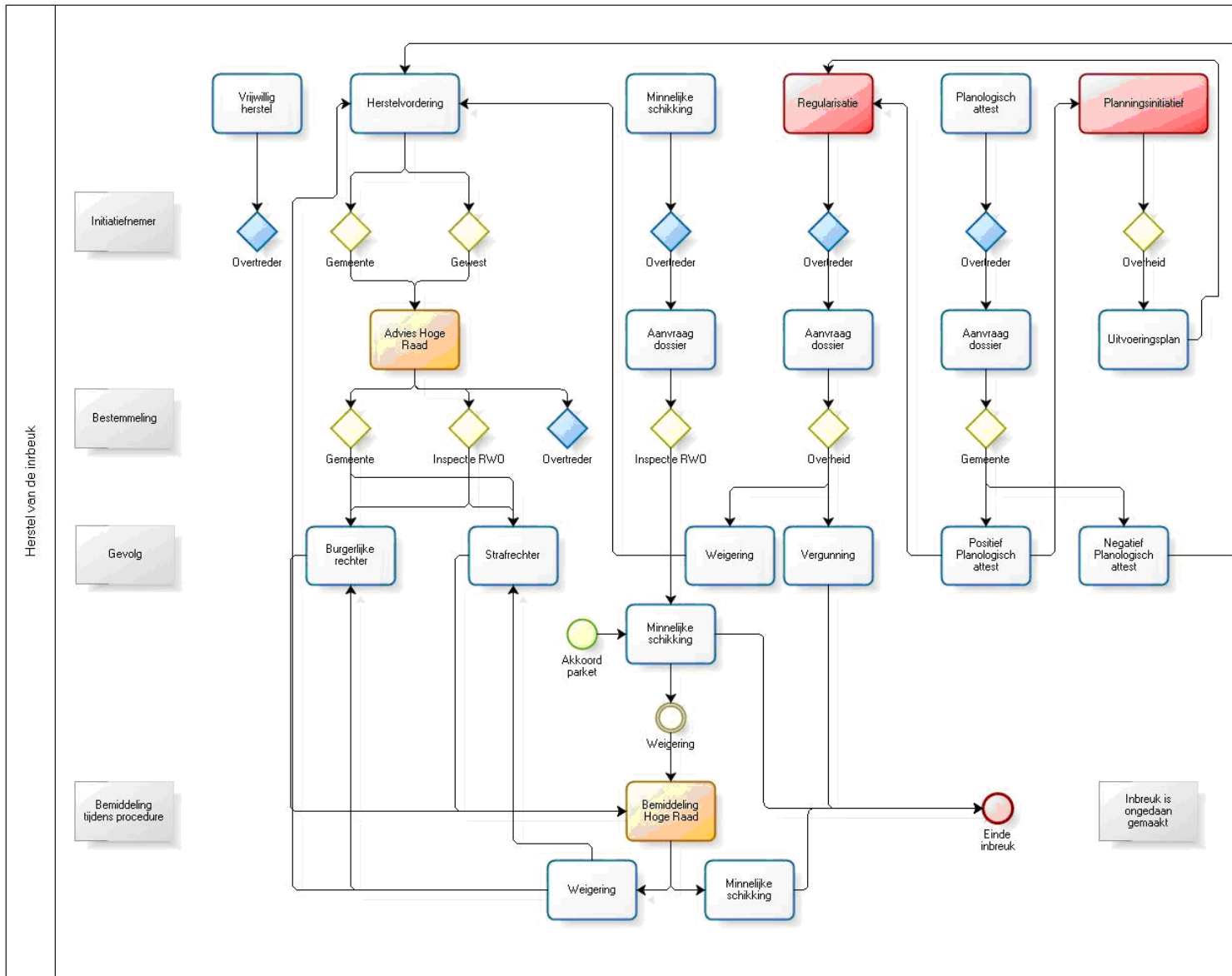

Figuur 3: Opmaak proces-verbaal met stakingsbevel.

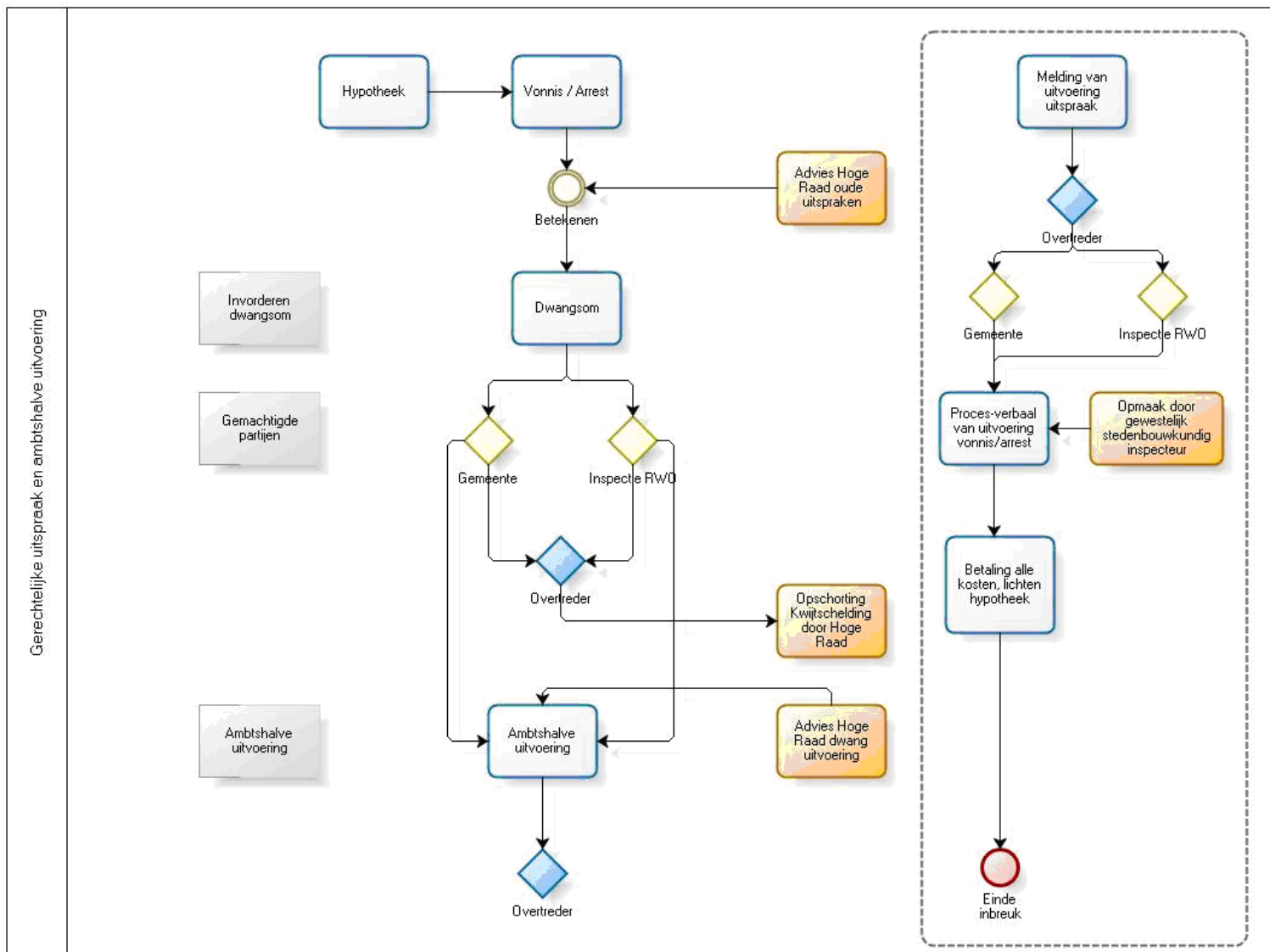

Figuur 4: Herstel van de inbreuk

Figuur 5: gerechtelijke uitspraak en ambtshalve uitvoering

COLOFON

Uitgave juli 2018

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Prof. Dr. Michael G. Faure LL.M.
Voorzitter van de Vlaamse Hoge Handhavingsraad voor Ruimte en Milieu
Koning Albert II-laan 20 bus 15
1000 Brussel

REDACTIE

An Stas, Michaël Van den Berge en Laïla Macharis
Permanent secretariaat van de Vlaamse Hoge Handhavingsraad
voor Ruimte en Milieu

LAY-OUT

Laïla Macharis
Permanent secretariaat van de Vlaamse Hoge Handhavingsraad
voor Ruimte en Milieu

COVERFOTO

Ivo Lemaire
Departement Omgeving

Dit rapport is beschikbaar op de website van de Vlaamse Hoge Handhavingsraad voor Ruimte en Milieu:
www.vhrm.be

Overname wordt verwelkomd, mits bronvermelding

VLAAMSE HOGE HANDHAVINGSRAAD VOOR RUIMTE EN MILIEU

Koning Albert II-laan 20 bus 15

1000 BRUSSEL

www.vhrm.be